

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ BOHOSLOVECKÁ FAKULTA

MICHAL VIVODA
UVEDENIE DO MORÁLNEJ TEOLÓGIE

BRATISLAVA 2021

© Autor

ThDr. Michal Vivoda, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta

Katedra systematickej teológie

2021

Vydala Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave v roku 2021

Prvé vydanie

Za obsahovú a jazykovú stránku publikácie zodpovedá autor. Všetky práva vyhradené.

ISBN 978-80-88696-82-7

Obsah

Úvod	3
1 DEFINÍCIA MORÁLNEJ TEOLÓGIE.....	6
1.1 Kresťanský život	6
1.2 Morálna teológia ako vysvetlenie kresťanského života.....	10
1.3 Pramene morálnej teológie	12
1.3.1 Morálna teológia a prirodzené poznanie.....	12
1.3.2 Morálna teológia a Nadprirodzené zjavenie	19
1.3.3 Morálna teológia a Magistérium	25
2 VŠEOBECNÉ POVOLANIE K SVÄTOSTI.....	39
2.1 Teológia pred otázkou o zmysle ľudskej existencie	39
2.2 Celkové dobro ľudskeho života podľa prirodzenej etiky	40
2.3 Svätosť ako „posledný“ cieľ ľudskeho života.....	42
2.4 Nasledovanie Ježiša Krista ako základ kresťanskej svätosti.....	46
3 MORÁLNE SPRÁVANIE AKO ĽUDSKÁ ODPOVEĎ NA BOŽIE VOLANIE	49
3.1 Mravné konanie a kresťanská svätosť	49
3.2 Negatívne hľadisko morálneho záväzku	50
3.3 Pozitívne hľadisko morálneho záväzku.....	52
Záver.....	56
Literatúra.....	58
Prílohy	65

Úvod

Študentom teológie sa predkladá študijný materiál v elektronickej forme, ktorého cieľom je uviesť ich do základných prvkov a tém teologickej disciplíny, ktorá sa nazýva *morálna teológia*. Keď sa vymedzuje nejaká vec, tak je potrebné určiť jej podstatné prvky, ktoré sú vždy štyri: 1. *matéria*, teda, čo je obsahom veci (lat. *causa materialis*); 2. (vnútorná) *forma*, teda, čo vec formuje (lat. *causa formalis*); 3. *činiteľ*, teda to, čo vyvoláva alebo spôsobuje nejakú vec ako svoj *účinnok* (lat. *causa efficiens*) a 4. *účel* alebo *cieľ*, pre ktorý daná vec jestvuje (lat. *causa finalis*). V predloženom materiáli sa teda budeme zaoberať *morálnou teológiou*, ktorej *materiálny predmet* je dvojitý: Morálny teológ skúma mravný čin, ktorého nositeľom je živý človek ako taký a zvlášť kresťan katolík, ktorý vedie kresťanský život, ako sa vysvetľuje v prvej kapitole. *Formálny predmet* morálnej teológie je tiež dvojitý: Morálny teológ skúma ľudské konanie kresťana vo svetle Nadprirodzeného zjavenia (napísaného a podávaného Božieho slova) a správne formovaného ľudského (praktického) rozumu. Tieto morálno-teologické pramene poznania používa, stráži a neomylné vysvetľuje Učiteľský úrad Cirkvi (Magistérium), ktoré je tretím prameňom morálnej teológie. Vzťahy medzi morálnou teológiou a prirodzeným poznaním (humanitnými a inými vedami), morálnou teológiou a Zjavením, morálnou teológiou a Magistériom sa vysvetľujú v prvej kapitole.

Morálna teológia ďalej objasňuje *účinnú príčinu*, teda čo spôsobuje správne uskutočňovanie mravného života človeka – kresťana. Morálny teológ objasňuje tie isté eticko-normatívne prvky, ktoré sa používajú vo filozofickej etike a morálnej filozofii. Týmito prvkami sú: *princípy (dôsledky a povinnosti)*, *čnosti* a (ľudské) *práva*. Ich význam sa mení podľa jednotlivých eticko-normatívnych modelov a teórií. V tomto študijnom materiáli sa prikláňame k najstaršej teórii, ktorou je etika čností, lebo najvhodnejšie vyjadruje etiku konajúceho subjektu vo svetle Zjavenia a rozumu. Príslušný etický model čností integruje aj ostatné prvky – princípy (dôsledky a povinnosti) a (ľudské) práva. Kresťanská katolícka etika čností má tiež dve dimenzie – prirodzenú (spoločnú všetkým ľuďom) v podobe tzv. ľudských (získaných) čností a nadprirodzenú v podobe vliatych čností, o ktorých sa priebežne píše ďalej v súvislosti s predchádzajúcimi konštitučnými prvkami morálnej teológie ako vedy a tiež s jej cieľom. Morálna teológia skúma *cieľ* mravného života kresťana katolíka, ktorým je skutočne dobrý a šťastný – blažený – život. Tento cieľ má tiež prirodzenú a nadprirodzenú dimenziu. Dosahuje sa už tu na zemi čnostným životom kresťana a má svoje definitívne eschatologické naplnenie. Prostredníctvom čnostného života sa kresťan katolík posväcuje tu na zemi, aby dosiahol definitívne spoločenstvo svätých v nebi v blaženom videní Najsvätejšej Trojice, ako sa uvádza v druhej a tretej kapitole.

Z povedaného vyplýva, že *morálna teológia súvisí s filozofickou etikou a morálnou filozofiou*, lebo sa zaoberajú ľudským skutkom ako mravným. Morálna teológia ako časť posvätnéj vedy súvisí tiež s ostatnými teologickými disciplínami. Z nich vyberáme aspoň niektoré. *Morálna teológia súvisí s dogmatickou teológiou*, lebo sa zaoberá mravným životom kresťana katolíka, ktorý je vykúpeným Božím stvorením povolaným k posväcovaniu, t.j. k spolupráci s Božou milosťou v rámci svojho mravného konania. *Morálna teológia súvisí teda zvlášť s teologickou antropológiou* v rámci dogmatickej

teológie. *Morálna teológia súvisí so spirituálnou teológiu*, lebo sa oboje zaoberajú kresťanským životom – jedna z morálneho hľadiska, druhá z duchovného hľadiska. *Morálna teológia súvisí tiež s pastorálnou teológiou*, lebo ide o praktickú vedu, pričom rozdiel medzi nimi spočíva v tom, že pastorálna teológia skúma kresťanský život z hľadiska ľudskej a kresťanskej zručnosti a konkrétnej aplikovateľnosti v rámci pastoračnej činnosti (tzv. pastoračná múdrosť a láska). O niektorých z týchto súvislostí sa priebežne pojednáva ďalej vzhľadom na jednotlivé témy, ktoré sa týkajú morálnej teológie.

Spracovanie jednotlivých tém v rámci morálnej teológie sa má diať na troch úrovniach (podobne ako v morálnej filozofii): a) pred-mravnej, b) normatívno-etickej a c) kazuistickej. Ak by sa zanedbala čo i len jedna z nasledujúcich úrovní, hrozí nedostatok a chyba v morálnej argumentácii alebo aj omyl v morálnom súde, preto ich stručne predstavíme. *a) Na pred-mravnej úrovni* morálna teológia predpokladá príslušnú náuku o človeku ako takom (antropológiu), o jeho vnútornom prežívaní (psychológiu), ako aj náuku o spoločnosti (sociológiu), ktorej je človek súčasťou, spolu s náukami ostatných nie morálnych filozoficko-teologických odborov. Všetky tieto náuky tvoria pred-mravné pozadie, ktoré ponúka filozoficko-teologické predpoklady pre normatívno-etickú a kazuistickú úroveň morálno-teologickej rozpravy. *b) Na normatívno-etickej úrovni* morálna teológia pojednáva o (už skôr spomenutých) normatívno-etických prvkoch, ktorými sú princípy (dôsledky a povinnosti vyjadrené príkazmi a zákazmi), ľudské práva a čnosti. Ich výklad má spĺňať kritériá záväznosti, zdôvodnenia a koherencie. Čo sa zdôvodní ako všeobecne normatívne a záväzné, má sa uplatňovať aj v konkrétosti, aby sme sa nedostali do vnútorného náukového rozporu, ktorý by podporil falošné pokrytectvo a pretváрку v konkrétosti. Týmto sa dostávame k tretej úrovni morálno-teologickej rozpravy. *c) Na kazuistickej úrovni* má morálny teológ *hodnoverne aplikovať* etické normy na konkrétne „prípady“, v ktorých má vždy vnímať konkrétneho konajúceho človeka s jeho osobitým vnútorným prežívaním v danej situácii. Morálny teológ má súdiť konkrétne správanie človeka vždy *pravdivo, spravodlivo, rozvážne, s miernosťou a láskou*.

Načrtnuté vymedzenie morálnej teológie, ktoré sa rozvíja v nasledujúcich kapitolách, spĺňa kritériá vedeckosti, ako aj kritériá cirkevných štúdií. V *Apoštolskej konštitúcii o univerzitách a cirkevných fakultách* (8. 12. 2017) pápež František stanovil nasledujúce štyri kritériá, podľa ktorých sa majú rozvíjať cirkevné štúdiá a teda aj štúdium morálnej teológie. Ide o *ohlasovanie evanjelia (kerygmu)*, *správny dialóg, medziodborovosť (interdisciplinaritu) a nadodborovosť (transdisciplinaritu) a sieťovanie inštitúcií*. Morálny teológ sa má v duchu pravého pokánia neprestajne nechať osloviť a stvárňovať celým Božím slovom, zvlášť radostnou zvesťou Ježiša Krista, aby vedel *hodnoverne hlásať, vysvetľovať a žiť pravdy viery a mravov*. V sile Božieho slova, ktoré sa túži dotknúť každého srdca, morálny teológ dokáže potom správne viesť pravý *dialóg* so všetkými ľuďmi dobrej vôle, medzi ktorých patria aj kresťania z iných nekatolíckych cirkevných spoločenstiev, zástupcovia iných náboženstiev a všetci ľudia úprimne hľadajúci pravdu a dobro. Skutočný dialóg znamená, že jeho účastníci sa úprimne snažia hľadať pravý zmysel (gréč. *lógos*) medzi (gréč. *dia*) názormi a nepresadzujú nasilu svoju mienku. Morálny teológ má byť schopný viesť účinne ekumenický, medzináboženský a medzikultúrny dialóg, čo je aktuálne zvlášť v našej dobe. V rámci širšieho vedeckého bádania má morálny teológ viesť dialóg aj s predstaviteľmi iných

(teologických i neteologických) odborov a hľadať nové vedecké prieniky, aby rozvíjal *medziodborovosť a nadodborovosť* a podieľal sa svojou činnosťou na *sieťovaní* medzi rozličnými vzdelávacími, vedecko-výskumnými a ostatnými inštitúciami vzhľadom na duchovnú obnovu celého ľudstva a integrálny rozvoj človeka a spoločností.¹

Želám čitateľom tohto študijného materiálu plodné a požehnané štúdium, ktoré im pomôže objavovať stále nanovo jas mravnej pravdy, podľa ktorej treba žiť, aby sme boli vo svete nositeľmi pravej radosti, ktorá je výsledkom spolupráce ľudskej prirodzenosti s Božou milosťou prostredníctvom dobrého (čnostného) života.

---

¹ FRANTIŠEK. *Veritatis gaudium*, Úvod, čl. 4.

1 DEFINÍCIA MORÁLNEJ TEOLÓGIE

**„Len žite tak, aby to zodpovedalo Kristovmu evanjeliu“
(Flp 1,27)**

Morálnu teológiu možno chápať ako *vedecké vysvetlenie mravného života kresťana* (katolíka). Ide o život Božích detí v Kristovi skrze pôsobenie Ducha Svätého, ktorý má dve podstatné charakteristiky – *cirkevnú a sviatosťnú*. Na ich základe sa podstatne odlišuje kresťanská morálka od tzv. svetskej/laickej. Oba typy morálok majú však spoločný prirodzený základ, ktorým je *ľudskosť*. Bez tohto základu by sme nikdy nemohli hovoriť o (filozofickej alebo teologickej) etike ako o vede, ktorá skúma morálku (mravnosť). Ďalej vysvetlíme predmet a úlohy morálnej teológie, jej vedecký štatút a jej vzťah k dogmatickej teológii. Potom si objasníme *pramene morálnej teológie*, ktoré sa rozdeľujú na *prirodzené* (rozumové poznanie, poznatky filozofických a humanitných vied) a *nadprirodzené* (Zjavenie – Písmo a Tradícia). Obsah týchto prameňov vysvetľuje *Magistérium* (Učiteľský úrad Cirkvi), ktoré má svoju kompetenciu nielen v dogmatickej, ale aj v mravnej oblasti.

Mohli by sme povedať, že poslaním morálnej teológie je teda správne „čítať“ vo svetle viery, ktorá osvecuje rozum, pod vedením Magistéria rozličné každodenné etické podnety a výzvy so zameraním na zmysel („posledný cieľ“) ľudského (mravného) života, ako to budeme postupne študovať. V našich úvahách vychádzame zo skutočnosti, že povaha morálnej teológie sa dá pochopiť a vysvetliť iba vo vzťahu ku kresťanskému životu, ktorý ma mnohé rozmery (napr. teologický a ľudský, prirodzený a nadprirodzený, individuálny a sociálny, objektívny a subjektívny atď.). Potom na jeho základe definujeme morálnu teológiu ako vedu, ktorá pomocou vzájomne prepojených (prirodzených a nadprirodzených) prameňov *objektívne* vysvetľuje podstatu a charakteristiky kresťanského života a následne sa snaží objasniť mnohé (všeobecné i konkrétne) problémy a otázky.

1.1 Kresťanský život

Kresťanský život je životom človeka ako Božieho dieťaťa v Kristovi skrze Ducha Svätého. V podstate ide o Boží dar, ktorý sa počiatocne získava nezaslúžene a zdarma pri krste a ktorý vyžaduje a predpokladá zo strany človeka slobodné prijatie a spoluprácu. V tejto kapitole sa stručne zamyslíme nad *nadprirodzenou podstatou* tohto života, nad jeho charaktermi a nad jeho vzťahom k tzv. prirodzenej morálke.

a) Božie deti v Kristovi skrze Ducha Svätého

Krstom získava živý človek, oslobodený od dedičného hriechu, predovšetkým „počiatocnú“ *milosť posväcujúcu*, ktorou má účasť na nadprirodzenej Božej prirodzenosti, a nezmazateľný *znak (pečať) Ducha Svätého*. Tieto do ľudskej duše nezaslúžene vliate nadprirodzené dary spôsobujú v pokrstenom človekovi ontologické pripodobnenie Kristovi a činia z neho skutočné Božie dieťa, ktoré je adoptované nebeským Otcom skrze Krista a v moci Ducha Svätého. Krst spôsobuje úplnú vnútornú ľudskú zmenu, vlieva dar nového

(nadprirodzeného) života a udeľuje pokrstenému človekovi skutočnú účasť na živote vteleného Božieho Syna. V krste sa *neodvolateľne* získava nadprirodzená milosť Božieho synovstva, ktoré je základom kresťanského života. Krstná milosť posväcujúca a znak/pečať Ducha Svätého predstavujú *tzv. »vzdialené«* substantívne princípy. Z nekonečnej Božej lásky a múdrosti sme dostali pri krste nezaslúžene aj ďalšie nadprirodzené dary ako princípy nového života, ktoré nás uspôsobujú realizovať *Božie synovstvo* v bežnom živote. Ide o *nadprirodzene vliate tzv. »blízke«* operatívne princípy, ktorými sú nielen *božské (viera, nádej a láska)*, ale i *mravné čnosti (rozvážnosť, spravodlivosť, miernosť a mravná sila)* a *im prislúchajúce dary Ducha Svätého*.² Všetky tieto nadprirodzené princípy nás disponujú žiť a konať podľa Kristovho zákona.

Milosť Božieho synovstva, ktorá sa získava krstom, predstavuje v skutočnosti iba začiatok, akoby semienko nového života, ktorý je zameraný svojou vnútornou dynamikou na rast a rozvoj do plnej dokonalosti a zrelosti v Kristovi. Toto zdokonaľovanie je kresťanskou *morálnou úlohou*. Jej cieľom je stále plnšia identifikácia s Kristom – s jeho slovami, postojmi, zmýšľaním a poslušnosťou voči vôli nebeského Otca. Hlavným konajúcim v tomto procese je Duch Svätý, ktorého slobodným spolupracovníkom je ľudská prirodzenosť. Definitívnym cieľom tohto programu je *svätosť a blaženosť už tu na zemi*, ktoré majú svoje eschatologické naplnenie v trojjedinom Bohu. Toto završenie má svoje predurčenie v Kristovi ešte pred stvorením sveta, teda od večnosti. Ako kresťania sme pozvaní rozvíjať a vyjadrovať skutkami nadprirodzený Boží život, ktorý je v nás od krstu. Mravný život kresťana nepozostáva však iba z „vonkajších“ skutkov. V podstate v ňom ide o vnútorný život s Kristom, ktorý sa prejavuje navonok skrze mravné súdy, postoje a skutky. Ide v ňom teda o *napodobňovanie Krista* (lat. *imitatio Christi*) v každodennom živote, v ktorom človek spolupracuje s Božou milosťou a s darmi Ducha Svätého prostredníctvom (božských a mravných) čností. Tento život má napokon svoj základ a vrchol v láske podľa Kristovho vzoru (porov. Mt 7,21-27; Jn 6,38. 63; 8,29; 12,48; 14,10; 15,7. 10; Kol 2,12; 3,14; 1 Kor 13; Gal 2,19-20; 4, 4-7; Ef 1,4; 4, 13; Flp 2,5; 1Jn 3,1-2; 2Pt 1,4; Zjv 14,12).³

b) Sviatosťný a cirkevný charakter kresťanského života

Sviatosťný základ morálneho života kresťana, ktorý sme už vyššie naznačili, sa zakladá na dvoch skutočnostiach, ktoré nám ponúka Zjavenie. Tou prvou je zvesť o tom, že Boh chce, aby jeho spása prišla k všetkým ľuďom všetkých čias (tzv. univerzálnosť spásy). Tou druhou je spôsob, ktorý určil tiež sám Boh, ako sa má uskutočňovať toto dielo univerzálnej spásy. Z vôle nebeského Otca a mocou Ducha Svätého sa Boží Syn stal človekom, aby nás vykúpil a povolal k spásu. *Vtelenie Božieho Syna Ježiša Krista je tak základom celého kresťanského života*. Kristove slová a spásonosné skutky, hoci s večnou hodnotou, sa však stali na konkrétnom mieste a v určenom čase. Bolo preto potrebné určiť spôsob, ako by pretrvávali so svojou večnou hodnotou v pozemskom čase a priestore, aby sa zachoval Boží univerzálny plán spásy. *Boh sa preto rozhodol rozširovať univerzálnu účinnosť spásy skrze »viditeľné«*

---

² Rozdiel medzi čnosťami a darmi Ducha Svätého spočíva v tom, že *vliate čnosti* zdokonaľujú prirodzený základ (rozum a vôľu). *Dary Ducha Svätého* vlievajú *úplne nové nadprirodzené uspôsobenie*, ktoré je človek schopný prijať, lebo je stvorený ako *capax Dei*, ale nemá preň základ v ľudskej prirodzenosti.

³ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 1213, 1266. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 7, 40. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Unitatis redintegratio*, čl. 22.

sprostredkovanie, ktoré ustanovil sám Kristus. Tým sprostredkovateľom je Cirkev ako Pánovo tajomné/duchovné telo. Z Cirkvi prameňa sviatosti. Z Božieho zámeru vyplýva úzke vnútorné prepojenie sviatostného a cirkevného charakteru morálneho života kresťana. Bez oboch by kresťanský život nebol vôbec možný, ako naznačujú nasledujúce vybrané sviatostné účinky.

Jedným z účinkov *krstu* je nadprirodzené začlenenie pokrsteného do Cirkvi. Sviatosť *birmovania* nás okrem iného hlbšie vovádza do Božieho synovstva a súčasne zdokonaľuje naše spojenie s Cirkvou. Vo *sviatosti zmierenia* sa zase okrem iného obnovuje a posilňuje vzťah pokrsteného človeka s Bohom skrze zmierenie s Cirkvou. *Eucharistia*, ktorá je prameňom a vrcholom (lat. *fons et culmen*) kresťanského života, okrem iného posilňuje intímnu jednotu kresťana s Pánom, ako aj s celou Cirkvou. Táto duchovná posila spolu s ostatnými sviatostnými účinkami podporuje tzv. *eucharistickú formu kresťanského života ako duchovnú bohoslužbu* (gréč. *logiké latreía*), ktorú sprevádza *morálna premena*. Eucharistia je tajomstvo, podľa ktorého máme žiť i ktoré treba žiť (porov. Rim 12,1; Flp 3,3).⁴ Ján Pavol II. napísal v encyklike *Veritatis splendor*, že kresťanský morálny život „má hodnotu *duchovnej bohoslužby* [...], veď účasťou na obete kríža kresťan komunikuje s darujúcou láskou Krista a stáva sa schopný žiť túto lásku vo všetkých svojich postojoch a v životnom správaní“.⁵

Benedikt XVI. pripomenul v encyklike *Deus caritas est*, že „Eucharistia, ktorá sa nepremieta do konkrétne praktizovanej lásky, je sama osebe znehodnotená“.⁶ V exhortácii *Sacramentum caritatis* vysvetlil: „Tento poukaz na morálny vplyv duchovnej služby nemožno interpretovať moralistickým kľúčom. Je predovšetkým šťastným objavom dynamizmu lásky v srdci toho, kto prijíma Pánov dar, odovzdáva sa mu a nachádza pravú slobodu. Morálna premena, vlastná novej bohoslužbe, ktorú Kristus ustanovil, je isté napätie, srdečná túžba chcieť zodpovedať Pánovej láske celým svojim bytím, i keď aj vo vedomí vlastnej krehkosti. [...] Keď hostíme Ježiša, v našom živote sa rodí morálne pnutie, ktoré prepuká do vďaky za to, že sme zakúsili nezaslúženú Pánovu blízkosť.“⁷ Jednoducho, náš život má zodpovedať Eucharistii.⁸

Spásonosné sprostredkovanie Cirkvi sa však neobmedzuje iba na vysluhovanie sviatostí. K ďalším úkonom Cirkvi patrí napríklad ohlasovanie radostnej zvesti, (nová) evanjelizácia a živá morálna tradícia (svedectvá a príklady svätých – mučeníkov a vyznávačov) pod vedením legitímnych pastierov. Apoštoli a ich nástupcovia dostali od Krista poslanie verne odovzdávať jeho učenie viery a mravov, konkretizovať a aplikovať ho na spoločenské okolnosti každej doby. Jestvuje preto v Cirkvi *Učiteľský úrad (Magistérium)*, ktorý je z Kristovho rozhodnutia normatívnym pre svedomie veriaceho, lebo *neomylnne vysvetľuje nielen pravdy viery, ale aj mravov*, ako sa vysvetľuje ďalej. Vzťah medzi kresťanom a Kristom, na ktorom sa zakladá celý jeho (mravný) život, sa teda neuskutočňuje

---

⁴ BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis*, čl. 70 – 83. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Sacrosanctum concilium*, čl. 10

⁵ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 107.

⁶ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 14.

⁷ BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis*, čl. 82.

⁸ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 24. BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis*, čl. 83.

v individualistickej samote, ale v rámci celej (hierarchicky usporiadanej) Cirkvi a v spojení s ňou (porov. Mt 28,18-20; Mk 16,15-16; Sk 1,8; 2; 9,15; 26,17-23; 1Tim 2,4).⁹

c) Kresťanská morálka a ľudská morálka

Ak kresťanský morálny život začína krstom, nemôže sa čosi také tvrdiť o mravnej skúsenosti vo všeobecnosti. Jestvuje predsa etická úvaha, ktorá predchádza kresťanstvo a je tiež nezávislá od (starozákonného) Zjavenia (napr. Aristotelova etika), pretože *človek je svojou prirodzenosťou mravným bytím a teda schopným rozlišovať medzi dobrom a zlom*. Potom prichádza otázka: Aký vlastne jestvuje vzťah medzi kresťanskou a ľudskou morálkou? Morálka, ktorú učí Ježiš Kristus a je súčasťou *Kristovho zákona*, predstavuje istú *kontinuitu* vzhľadom na predchádzajúcu (správnu) pohanskú a židovskú tradíciu. Súčasne ide o *nové učenie*, ktoré má univerzálny charakter, *presahuje a definitívne naplňa* ľudskú morálku a Mojžišov zákon. Na jednej strane kresťanské učenie si váži všetko opravdivo ľudské vo svete a v rôznych tradíciách ako predpoklad pre pôsobenie nadprirodzenej Božej milosti (porov. Flp 4,8). Na druhej strane všetko opravdivo ľudské je napokon výsledkom konkrétneho praktizovania (božskej) čnosti lásky a teda ovocím Ducha Svätého, od ktorého pochádza všetko dobré, v ľudskej duši, ktorá je v stave milosti posväcujúcej. Týmto spôsobom sa súčasne zachovávajú dve základné teologicko-antropologické zásady, podľa ktorých *milosť má vždy primát* v ľudskej činnosti a *milosť*, aby mohla účinne pôsobiť v ľudskej duši, *predpokladá* spoluprácu ľudskej prirodzenosti s ňou, ako vyjadrujú latinské výroky: *Gratia prima, natura secunda; gratia supponit naturam*.

Z povedaného vyplýva, že v kresťanskom (katolíckom) učení podľa Zjavenia neexistuje dialektické protirečenie medzi prirodzeným/ľudským a nadprirodzeným/božským prvkom, medzi rozumom a vierou, medzi ľudskou slobodou a Božou vôľou a medzi prirodzenosťou a milosťou. Ak sa objavujú v živote protirečenia, tie sú následkom hriechu alebo omylu. V živote kresťana nejestvuje výlučne ľudská/prirodzená a výlučne božská/nadprirodzená dimenzia. Možno ich rozlišovať, ale nemožno ich od seba oddeľovať! Prameňom, spôsobom, vzorom a cieľom tejto jednoty je sama osoba Ježiša Krista, ktorý je *perfectus Deus et perfectus homo*. Táto božsko-ľudská jednota zodpovedá v konečnom dôsledku Božiemu plánu spásy (porov. Jn 1,14; 1Jn 4,2-3; 2Jn 7; Flp 2,5-8; Hebr 10,5-7; 1Tim 3,16).¹⁰

V týchto našich úvahách sa teda pod pojmom kresťanský alebo mravný život myslí práve táto jednota, ktorá uznáva aj tajomnú skutočnosť hriechu. V ňom sa človek vedome a dobrovoľne vylučuje z účasti na Božom kráľovstve prostredníctvom nesprávneho konania. O tejto téme budeme hovoriť neskôr. Katolícke učenie teda odmieta radikálne rozdelenie medzi svetským poriadkom a poriadkom spásy. Pre spásu nestačí, aby duša *iba* verila (lat. *sola fides*), ale potrebuje aj konať konkrétne skutky božských a mravných čností, ktorými sa pripodobňuje Kristovi a približuje k nebeskému Otcovi skrze pôsobenie Ducha Svätého. Týmto spôsobom

---

⁹ FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 22, 36 – 45. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 110 – 117. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 85 – 87, 888 – 892, 1302 – 1303, 1366, 1391, 1393 – 1396, 1402, 2032 – 2040. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 1, 11, 24 – 25, 48. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Ad gentes*, čl. 1.

¹⁰ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 461 – 469.

sa ľudská duša posväčuje, zdokonaľuje a stáva blaženou už tu na zemi (porov. Mk 1,15; Mt 5,17-20; Gal 5,19-22; Kol 1,11-20; 1Kor 6,9-10).¹¹

1.2 Morálna teológia ako vysvetlenie kresťanského života

Povaha morálnej teológie sa dá správne chápať iba vo vzťahu k životu veriacich, ktorý sa uskutočňuje skrze Krista v rámci cirkevného spoločenstva pod spoľahlivým vedením ustanovených pastierov. *Úlohou morálnej teológie je práve vedecky vysvetliť kresťanský život.* Ide o jedno z mnohých bádání *vo svetle Zjavenia vo vnútri Cirkvi.* Môžeme teda povedať, že *morálna teológia je tá časť vedy o Bohu, ktorej predmetom je úvaha o živote veriacich v Kristovi.* Pri skúmaní a vysvetľovaní tohto materiálneho predmetu morálna teológia používa rôzne *metódy*: a) *výskumné* (napr. indukcia, dedukcia, analýza, syntéza, komparácia a iné) a *didaktické* (napr. kerygmatická, asketická, kazuistická a pod.), prostredníctvom ktorých dosahuje príslušné stanovené *ciele* (výskumný, didaktický, duchovný, pastoračný a ekumenický).¹² Načrtnutá definícia morálnej teológie nie je ešte úplná, lebo v rámci celej teológie jestvuje niekoľko odborov, ktorých predmetom je život veriacich v Kristovi (napr. ekleziológia, teologická antropológia alebo spirituálna teológia). Preto je potrebné vysvetliť, v čom spočíva **kresťanský život ako mravný** (napr. 1Kor 5; 11,17-33; Rim 14).¹³

Práve toto spresnenie konštituuje **vedecký štatút morálnej teológie**. Na jeho vysvetlenie treba v prvom rade objasniť pojem *života*, ktorý sme použili v definícii morálnej teológie. Vo svetle aristotelovsko-tomášovskej tradície pod týmto termínom rozumieme *ľudské správanie ako celok zameraný na svoj (vnútorný) cieľ* (gréč. *télos*), ktorým je šťastie/blaženosť. Inými slovami, človek sa prirodzene a prakticky zameriava na svoj cieľ, ktorým je jeho integrálne dobro, teda dobro celého života. Uvedomuje si, že tento cieľ sa dá dosiahnuť iba prostredníctvom konkrétneho dobrého a správneho konania. Môžeme teda povedať, že *morálna teológia je tá časť vedy o Bohu, ktorá skúma ľudské konanie ako celok v zameraní na jeho vnútorný cieľ vo svetle Zjavenia.* Skúmanie ľudského konania predstavuje tzv. *materiálny predmet* a Zjavenie, ktoré osvetľuje rozum, zase tzv. *formálny predmet* tejto disciplíny.

Na prvom mieste teda morálna teológia hodnotí prirodzené zameranie skutkov a celkového správania na cieľ. Toto zosúladenie konania vzhľadom na cieľ môžeme nazvať *rozumným poriadkom* (lat. *ordo/ordinatio rationis*). V opačnom prípade človek koná nesprávne a vytvára neporiadok (lat. *disordinatio*). Pod pojmom *poriadok* rozumieme *mieru* (gréč. *logos*, lat. *ratio*), podľa ktorej sa uskutočňujú rôzne dobrá. Podľa nej veriaci človek dokáže správne zhodnotiť svoje konkrétne konanie, uskutočňovať život v Kristovi a rásť vo svätosti a blaženosti. Morálna teológia potom sekundárne vymedzuje *prvky* tohto života, ktoré vyjadrujú poriadok, či už vo forme *princípov* (dôsledkov a povinností – *príkazov a zákazov*), *čností* alebo *práv človeka*.

---

¹¹ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 37. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gaudium et spes*, čl. 22.

¹² TONDRA, F. *Morálna teológia. I. Princípy*, s. 16 – 19.

¹³ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 29, 110.

Z povedaného vyplýva, že *morálna teológia patrí medzi praktické vedy* (lat. *scientiae operativae*), lebo sa zaoberá ľudským konaním. Táto skutočnosť nastoľuje otázku: Ako môže byť jedna z praktických vied súčasťou teológie, ktorá sa tradične chápe ako špekulatívna veda o Bohu? Odpoveď na túto otázku nám dávajú slová Jána Pavla II. z encykliky *Veritatis splendor*: „Morálna teológia je uvažovanie, ktoré sa zaoberá „morálnosťou“, čiže dobrom alebo zlom ľudských skutkov, ako aj osobou, ktorá ich koná, a v tomto zmysle je prístupná všetkým ľuďom; ale je aj „teológiou“, pretože za začiatok a cieľ mravného konania uznáva toho, ktorý „sám je dobrý“ a ktorý človeku tým, že sa mu oddáva v Kristovi, ponúka šťastie Božieho života.“¹⁴

Môžeme teda povedať, že *predmetom teológie je Boh*, ale nielen ako *Bytie samo v sebe* (trojičná teológia) alebo ako *Bytie, ktoré je počiatkom a cieľom všetkého stvoreného a zvlášť človeka* (kreatológia), ale aj ako *Bytie, ktoré je počiatkom a cieľom mravne skutočne dobrého a šťastného/bláženého života*. Práve tento posledný prvok vyjadruje osobný vzťah medzi Bohom a človekom a vytvára vo vnútri teológie priestor pre *morálnu úvahu* (lat. *moralis consideratio*) ako *ľudskú odpoveď na Božie volanie*, ktorá sa uskutočňuje skrze konanie. Táto perspektíva otvára možnosť pre teologické štúdium kresťanského mravného života **pod zorným uhlom konajúcej osoby**.¹⁵ Ide teda o *etiku prvej osoby*, ktorej najvhodnejšie zodpovedá *etika čnosti*. Ide o najstaršiu formu mravného myslenia (napr. Aristotelova etika). Zdá sa, že na jednej strane najlepšie vyjadruje morálnosť ako ľudský fenomén a na druhej strane vedecky najvhodnejšie vysvetľuje kresťanskú morálku vo svetle Zjavenia. Veď sama Ježišova morálka je v podstate etikou čnosti. Podľa Pánovho učenia pre dobrú mravnú kvalitu ľudského života nestačí iba navonok dodržiavať zákon (príkazy a zákazy), ale je pre ňu dôležitý aj stav ľudského vnútra (charakter). Z neho vychádzajú myšlienky, slová a konkrétne postoje, pre ktoré sa človek rozhodol vedome a dobrovoľne ako konajúci mravný subjekt (porov. Mt 15,16-20).¹⁶ Nasledujúce úvahy sa snažia vysvetliť a ďalej prehĺbiť tieto základné myšlienky. Normatívny model čnosti v (filozofickej a teologickej) etike však nevyučuje integráciu ďalších normatívnych prístupov, ktorými sú princípy (príkazy/zákazy a povinnosti) a práva.

Teologické poznanie je jednotné, pretože je jednotné Nadprirodzené zjavenie, vo svetle ktorého teológia skúma pravdy viery a mravov. Z praktických a didaktických dôvodov sa teológia rozdeľuje na rôzne subdisciplíny, pretože sa nedá naraz povedať všetko. Samotná didaktická skúsenosť učí, že akákoľvek teologická téma sa odvoláva na iné otázky, ktoré sú predmetom iných teologických odborov. Táto požiadavka je zvlášť zrejímavá v morálnej teológii. *Nie je možné študovať kresťanskú morálku bez spojenia s dogmatickou a spirituálnou teológiou, lebo kresťanský život má kristologický, pneumatologický, ekleziologický, sakramentálny a spirituálny základ*, ako sme priblížili v tejto podkapitole.

---

¹⁴ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 29.

¹⁵ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 78.

¹⁶ FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 36-45. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 7, 88, 110 – 113, 88. JÁN PAVOL II. *Fides et ratio*, čl. 68, 98. COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*. I. *Morale Fondamentale*, s. 13 – 23.

1.3 Pramene morálnej teológie

Pramene morálnej teológie sú v podstate tie isté ako pramene celej teológie. Zvlášť sa im venuje fundamentálna teológia. V tejto chvíli si ich priblížime vo vzťahu k morálnej teológii. Ako prvý prameň v poradí uvádzame *prirodzené poznanie*, ktoré nám sprostredkujú tzv. pred-filozofická ľudská skúsenosť a výsledky bádania v rámci humanitných vied (zvlášť filozofická etika a morálna filozofia). Ako druhý prameň uvádzame *Nadprirodzené zjavenie* (zapísané a tradované Božie slovo, t. j. Sväté písmo a Posvätná tradícia), ktoré je hlavným prameňom morálnej teológie. Obsah Nadprirodzeného zjavenia uchováva, stráži a hodnoverne vysvetľuje *Učiteľský úrad Cirkvi* (Magistérium), ktorý predstavuje tretí prameň morálnej teológie. Magistérium skúma a hodnotí aj výsledky prirodzeného poznania vo svetle Zjavenia (viery).

1.3.1 Morálna teológia a prirodzené poznanie

V našom poradí prvým prameňom morálnej teológie je prirodzené poznanie rozumu, ktoré je artikulované vo výstupoch humanitných vied. Z nich sa v tejto podkapitole zvlášť zameriame na filozofickú etiku a morálnu filozofiu vo vzťahu k morálnej teológii. Správne vymedzenie týchto odborov nám pomôže, aby sme sa vyhli nesprávnemu a nebezpečnému zjednodušovaniu (redukcii) pri praktickom uvažovaní a nesprávnemu rozhodovaniu v bežnom živote.

Filozofická etika a morálna filozofia

Morálna teológia čerpá zvlášť poznatky z filozofickej etiky a morálnej filozofie. *Filozofická etika* je tá časť filozofie, ktorá skúma rozličné etické smery podľa toho, ako ich predstavitelia vysvetľujú mravné konanie človeka (napr. *Nikomachova etika* od Aristotela). V rámci britského novovekého osvietenského smeru nesebeckej altruistickej *etiky mravného zmyslu* (angl. *ethics of moral sense*, 17. – 18. storočie) sa zaviedol pojem *morálna filozofia* (angl. *moral philosophy*). Jeho autorom je Francis Hutcheson (1694 – 1746). Podľa tohto presbyteriánskeho pastora írskeho pôvodu ide v *morálnej filozofii* o nové chápanie etiky, lebo si skôr všíma psychologické prežívanie konajúceho človeka pod vplyvom empirizmu (tzv. emotivismus/sentimentalizmus).¹⁷ *Morálnu filozofiu* by sme preto mohli definovať ako *praktickú filozofiu ľudského správania z hľadiska konajúceho*. Práve zdôraznením tohto hľadiska sa odlišuje od filozofickej etiky, v rámci ktorej sa skúmajú aj iné hľadiská a prístupy, pomocou ktorých sa vysvetľuje mravné konanie. Zároveň týmto hľadiskom čiastočne jestvuje prienik medzi morálnou filozofiou a filozofickou etikou. Napríklad Aristotelova etika je *etikou konajúceho* (tzv. „prvej osoby“), ktorým je človek s čnostným charakterom a preto je nositeľom čností a môže konať čnostne. V tomto materiáli budeme používať ďalej výraz „morálna filozofia“, nakoľko je bližší aj svojím významom morálnej teológii, v ktorej sa používa tiež *hľadisko konajúceho* tvoriace vyššie spomenutý prienik medzi morálnou filozofiou a morálnou teológiou.

---

¹⁷ HUTCHESON, F. *Philosophiae Moralis Institutio Compendiaria* (1742) with *A Short Introduction to Moral philosophy* (2007). HUTCHESON, F. *System of Moral Philosophy in Three Books* (1755). Volume I (Book I). HUTCHESON, F. *System of Moral Philosophy in Three Books* (1755). Volume II (Books II and III).

Vznik morálnej teológie

Počas kresťanského *novoveku* (cca. 14. – 19. stor.) sa začal používať pojem *morálna teológia* (lat. *theologia moralis*) na označenie samostatnej teologickej disciplíny, ktorá vznikla oddelením od vtedajšieho kánonického práva a spirituality. Na jezuitskej Univerzite sv. Gregora v Ríme bola zriadená katedra pre otázky svedomia (1599) podľa usmernení Tridentského koncilu (1545 – 1563).¹⁸ Predtým španielsky jezuita Juan Azor (1539 – 1603), ktorý pôsobil v Ríme, vytvoril *Institutiones morales (Morálne ustanovizne)*. Vyučovanie katolíckej morálnej náuky rozdelil do štyroch častí: 1. Desatoro, 2. sedem sviatostí, 3. cirkevné sudy, tresty a odpustky a 4. životné stavy a posledný cieľ. Náuka o čnostiach bola zaradená pod Desatoro a ich výklad bol striktno podriadený *kazuistickej* logike morálky zákona; ostatné vliate dary (napr. dary Ducha Sv., charizmy, blahoslavenstvá) boli vynechané a zaradené do asketiky a mystiky duchovného života.

Morálne systémy

Pod vplyvom odklonu od metafyziky z obdobia neskorej scholastiky, pod vplyvom antimetafyzického prístupu novovekej filozofie a pod vplyvom sekulárneho i protestantského racionalizmu sa v novoveku presunul dôraz na jednotlivý konkrétny skutok, oddelený od veľkých teologických tém (napr. svätosť, posväcovanie, vliate čnosti, dary Ducha Svätého a pod.). Rozliční učenci vydávali *manuály morálnej teológie*, v ktorých prevládala *kazuistická etika* povinností (príkazov a zákazov), tzv. legalistická etika dovolenosti. Dôraz sa dával na aktuálne svedomie, ktoré bolo zredukované na pasívneho tlmočníka daného predpisu. Moralisti rôzne (racionalisticky a kazuisticky) interpretovali, za akých podmienok môže človek dovolene konať podľa slobody praktického súdu svojho svedomia, hoci by konal proti zverejnenému zneniu zákonnej normy. Jednotlivé kázusy sa riešili podľa pravidiel zvoleného *morálneho systému*.

V období 16. – 18. storočia vznikli rôzne morálne systémy. Táto veľká diskusia vznikla v 16. storočí, keď dominikánsky učenec Bartolomej Medina (1528 – 1581) vyhlásil tzv. *probabilistickú tézu*. V duchu náuky sv. Tomáša Akvinského tvrdil, že základným kritériom správnosti vôle nie je slepá poslušnosť zákonu, ale rozum (lat. *Recta ratio regula est et norma humanorum operationum*). Avšak rozumu priradil „*autonómny*“ význam a „*autonómnu*“ funkciu, keď ďalej tvrdil, že *človek môže dovolene konať podľa svojho pravdepodobného dôvodu, hoci by mu protirečili iné silnejšie dôvody na strane zákona* (lat. *Mihi videtur quod si est opinio probabilis, licitum est eam sequi, licet opposita probabilior sit*). Na základe tejto tézy sa nazval tento smer *probabilizmus* (lat. *probabilis* = jednoducho zdôvodnený; pravdepodobný). Z toho vyplýva, že by bolo dovolené nezachovať zákon aj vtedy, ak na strane zákona je silnejší argument ako na strane slobody, ktorá by dokázala nejako zdôvodniť rozumom svoje rozhodnutie. Probabilistický prístup nenašiel podporu v dominikánskom ráde, ale neskôr ho šíрили členovia *Spoločnosti Ježišovej* a používajú ho dodnes. Napríklad tvrdia, že reštriktívnu normu zákona treba interpretovať čo najširšie pre dobro jednotlivca.

---

¹⁸ JUDÁK, V., ČEKOVSKÁ, E. *Prehľadné cirkevné dejiny*, s. 131.

Na probabilistické tézy reagovali rôzni autori; tak vzniklo niekoľko nasledujúcich morálnych systémov. Tí, ktorí tvrdili, že vždy sa musíme pridržovať zákona bez ohľadu na to, ako silný by bol dôvod na strane slobody, hlásali *rigorizmus* alebo *tuciorizmus* (lat. *tutor* = istejší; *tutus* = bezpečný, istý; *rigor* = silný, pevný). Extrémne rigoristické tézy (napr. každá telesná túžba je hriešna) hlásal holandský katolícky biskup Cornelius Jansen (1585 – 1638). Podľa neho sa hovorí o *jansenizme*. Nesprávne jansenistické tézy odsúdili pápeži Alexander VIII. (1690) a Klement IX. (1713). Tí, ktorí hlásali, že sa musíme pridržovať istejšieho názoru v prospech zákona, ak nemáme pre svoju slobodu silnejší argument, sa označujú za predstaviteľov *mierneho tuciorizmu* alebo *rigorizmu*. Tí, ktorí hlásali, že pri pochybnosti, či zachovať alebo nezachovať zákon, možno ho nezachovať len vtedy, ak dôvod pre slobodné konanie je presvedčivejší ako na strane zákona, sa označujú za predstaviteľov *probabiliorizmu* (lat. *probabilior* = presvedčivejší). Tí, ktorí hlásali, že je dovolené konať vždy podľa slobody a pritom nedodržať zákon z akéhokoľvek (aj nepatreného) dôvodu, sa označujú za predstaviteľov *laxizmu* (lat. *laxus* = voľný, široký). Za hlavného predstaviteľa laxizmu sa považuje španielsky cistercián Juan Caramuel Lobkowitz (1606 – 1682). Pápež Inocent XI. odsúdil 64 nesprávnych laxistických téz (1679).

Svätý Alfonz M. de' Liguori

Na názory predstaviteľov rôznych morálnych systémov reagoval v 18. storočí sv. Alfonz M. de' Liguori (1696 – 1787). Tvrdil, že na to, aby človek nemusel zachovať zákon, musí mať pre slobodu aspoň taký silný argument, ako je na strane zákona. Z tohto dôvodu sa označuje za predstaviteľa *umierneného probabilizmu* (*ekviprobabilizmus*; lat. *aequiprobabilis* = rovnako dôvodný). Jeho šesťväzkové dielo *Morálna teológia* (lat. *Theologia moralis*, 1748) zavrášilo niekoľko storočnú diskusiu o morálnych systémoch. Toto rozsiahle dielo napísal Alfonz ako komentár a doplnenie (lat. *Adnotationes*) k dielu *Medulla theologiae moralis* jezuitu Hermanna Busenbaumana (1609 – 1668). Roky zbieral Alfonz výroky z Písma a Tradície, starovekých, stredovekých i novovekých učencov k jednotlivým témam. Po prvom vydaní nasledovalo osem ďalších (1753 – 1755, 1757, 1760, 1763, 1767, 1772, 1779, 1785). S pokorou a vernosťou pravde Alfonz spresňoval a korigoval svoje tézy. Alfonzova náuka sa stala v nasledujúcom období prevládajúcou v manuáloch morálnej teológie, lebo najlepšie zodpovedala obsahu a kritériám zjavenej morálky a bola v súlade s náukou Učiteľského úradu Cirkvi. Alfonz bol pôvodne právnik. Neskôr sa stal kňazom (1726) a založil Kongregáciu Najsvätejšieho Vykupiteľa (1732). Redemptoristi (ako aj iní rehoľníci) konali tzv. ľudové mise. Ich cieľom bolo šírenie správnej katolíckej náuky a života podľa nej, čo sprevádzalo kázanie a vysluhovanie sviatostí. Alfonz prijal v roku 1762 pápežské menovanie za biskupa pre Góty v okolí Neapola. Na starosti dostal viac ako tridsaťtisíc neučených ľudí a štyristo ľahostajných kňazov. Trinásť rokov Alfonz krmil chudobných, vyučoval neučených, zreorganizoval kňazský seminár a kláštory, učil teológiu a písal. Kanonizovaný bol v roku 1839. Pius IX. ho vyhlásil za učiteľa Cirkvi (1871); je patrónom spovedníkov a morálnych teológov. Svätý Alfonz patrí medzi tých novovekých autorov, ktorí

spájali morálne témy s kresťanskou láskou v duchu Kristovho evanjelia.¹⁹ Počas novoveku sa rozšírili *taxatívne penitenčné knihy*, v ktorých pri každom hriechu bola presne stanovená „pokuta“ ako zadostučinenie.²⁰

Predchádzajúci vývoj morálneho myslenia v Cirkvi

Novovekému zrodeniu morálnej teológie ako samostatnej teologickej disciplíny predchádzal dlhý vývoj morálneho myslenia od počiatkov Cirkvi (ranokresťanská doba a novozákonné spisy) a cez obdobie kresťanského staroveku a stredoveku. Počas kresťanského staroveku (cca. 1. – 9. storočie) sa morálne myslenie kresťanov odvolávalo na základné evanjeliové posolstvo, ktoré sa šírilo ústne i písomne. Prevládala teda *kerygmatická metóda* s duchovno-morálnym výkladom biblických (evanjeliových) tém pomocou schém antickej filozofie (rétoriky). V rámci *homílie* sa vysvetľovali rozličné témy kresťanského života (stav srdca/duše; svätosť a blahoslavenstvá; životné stavy – panenstvo, manželstvo, vdovstvo; skutky – modlitba, almužna, pôst a sebazapieranie; čnosti, hriech a pod.) s morálnymi implikáciami bez systematického spracovania.²¹ Išlo predovšetkým o *nasledovanie Krista* (lat. *sequela Christi*) pomocou *čnostného života* formou mučeníctva alebo vyznávačstva. Cirkevní otcovia a spisovatelia používali aj *apologetickú metódu*, aby vo svojich spisoch (traktátoch) obhajovali *kresťanské pravdy viery a mravov*; písali aj rôzne *príležitostné spisy o stavovských povinnostiach* (klerici, panny, vdovy, mládež a pod.) V 5. storočí sa objavujú prvé *penitenčné knihy* (rozsiahlejšie zoznamy hriechov), čo súvisí okrem iného s oficiálnym uznaním kresťanstva v Rímskej ríši (*Milánsky edikt* v roku 313) a s prechodom od verejnej k ušnej spovedi. Vybranou významnou osobnosťou tohto obdobia je sv. Augustín, biskup v Hippo a učiteľ Cirkvi (354 – 430), popri mnohých iných. Počas kresťanského stredoveku (cca. 9. – 14. storočie) nastala veľká *systematizácia* morálnej náuky. Písali sa *teologické sumy* ako výsledok univerzitných dišpút pomocou *scholastickej (dialektickej) metódy*, ktorá sa spomína ďalej. Kresťanská morálka sa vysvetľovala ako *etika čností* v teologickom (metafyzickom) kontexte. Ďalej sa rozvíjali a rozširovali *penitenčné knihy* pre spovednú prax. Vybranou významnou osobnosťou tohto obdobia popri mnohých iných je sv. Tomáš Akvinský, dominikánsky kňaz a učiteľ Cirkvi (1224/1225 – 1274), ktorého dielo *Teologická suma* (lat. *Summa Theologiae*) predstavuje pevný referenčný bod každej teologicko-morálnej reflexie i dnes, ako sa uvádza ďalej.

Súčasnoscť

Dnes sa vyučovanie morálnej teológie riadi *Apoštolskou konštitúciou o univerzitách a cirkevných fakultách*, ktorú vydal pápež František (lat. *Veritatis gaudium*, 8. 12. 2017), a *Aplikačnými normami na verné zachovávanie apoštolskej konštitúcie Veritatis gaudium*, ktoré vydala Kongregácia pre katolícku výchovu (2018).²² V duchu usmernenia

---

¹⁹ De' LIGUORI, A. M. *Pratica di amar Gesù Cristo* (1768). De' LIGUORI, A. M. *Praktický sprievodca spovedníka. Aby dobre vykonával svoju službu* (orig. *Pratica del confessore per ben praticare il suo ministero*, 1755). MAJORANO, S. *Byť Cirkvou pre najbiednejších* (orig. *Essere Chiesa con gli abbandonati*, 1997), s. 12 – 19.

²⁰ MELINA, L., NORIEGA, J., PÉREZ-SOBA, J. J. *Camminare nella Luce dell'Amore. I fondamenti della morale cristiana*, s. 45 – 52. TONDRA, F. *Morálna teológia*, I, s. 173 – 176.

²¹ AUGUSTINUS, A. *De Sermone Domini in Monte Libri Duo*.

²² FRANTIŠEK. *Veritatis gaudium. Apoštolská konštitúcia o univerzitách a cirkevných fakultách* (8. 12. 2017). KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Aplikačné normy na verné zachovávanie apoštolskej konštitúcie*

Druhého vatikánskeho koncilu v *Dekréte o kňazskej výchove* (lat. *Optatam totius*, 28. 10. 1965) sa odporúča, aby sa osobitná starostlivosť venovala aj „zdokonaleniu morálnej teológie, ktorej vedecký výklad nech sa väčšmi zakladá na učení Svätého písma a nech poukáže na vznešenosť povolania veriacich v Krista a na ich povinnosť prinášať ovocie v láske za život sveta.“²³ Preto sa rozvíjajú smery *biblickej a sviatostnej morálnej teológie* v rámci všeobecnej morálnej teológie, ktorá spolupracuje s *dogmatickou a spirituálnou teológiou*. Rozvíja sa ekumenická a pastorálna morálna teológia a iné. Zároveň sa rozvíjajú *smery špeciálnej morálnej teológie* (etika života/bioetika, sexuálna a manželská etika, sociálna etika). V rámci sociálnej náuky Cirkvi sa rozvíjajú ekonomická a podnikateľská etika, etika životného prostredia, etika biotechnológií a iné. Zároveň sa kresťania katolíci konfrontujú so silnými relativistickými a sekularizačnými tendenciami, ktoré sa spomínajú ďalej.

Morálna filozofia a ostatné vedy

Už skôr spomenuté *hľadisko konajúceho* (človeka), ktoré používajú morálna filozofia a morálna teológia, je komplexné a integrálne. Nedá sa obísť v konkrétnosti, v ktorej nejestvuje mravne neutrálny prístup k biologickej, psychickej, sociálnej, ekonomickej alebo kultúrnej dimenzii života človeka a ľudského spoločenstva. *Morálna filozofia potrebuje používať poznatky ostatných (filozofických a nefilozofických) vied*, aby mohla objasniť rozličné ľudské podmienenosti (mravnej) praxe človeka (biologické psychické, sociálne, ekonomické, kultúrne atď.). *Zvláštne hľadisko morálnej filozofie však nenájdeme v ostatných vedách*, lebo používajú *zjednodušenie – epistemologickú a metodologickú redukciu*. Ostatné vedy sa snažia vysvetliť alebo pochopiť ľudské správanie z *hľadiska pozorovateľa*. Napríklad medicína skúma ľudské správanie z hľadiska biologických procesov v ľudskom tele; ekonomika skúma ľudské správanie zase z hľadiska zvolených hospodárskych ukazovateľov; psychológia skúma ľudské správanie z hľadiska vnútorného (psychického) prežívania človeka a pod. Morálna filozofia nemá používať poznatky z iných vied na príčinné zdôvodnenie (mravného) správania, ale ako jeho *predpoklady*, ktoré vplývajú na autoritu (morálneho) konajúceho pri voľbe a realizácii ľudského skutku. Zvlášť psychológia pomáha objasniť vnútorné (psychické) dôvody voľby mravného úmyslu („cieľa“) konajúceho človeka a voľby jeho spôsobu („prostriedku“) konkrétneho konania v danej situácii.

Morálny filozof nemôže jednoducho preniesť rozličné konceptuálne konštrukcie, ktoré pochádzajú z iných vied, do vlastnej filozofickej konštrukcie; tak by vznikol nepravdivý a nekoherentný agregát. Avšak morálny filozof môže a má tieto konceptuálne konštrukcie *pretlmočiť* do vlastného konceptuálneho systému podľa kategórií, ktoré prináležia morálnej filozofii. Hoci ide o náročný proces, je potrebný, aby sme sa vyhli nebezpečnému zjednodušovaniu (redukcionizmu).²⁴ Napríklad *pomocou psychologickéj redukcie* by sa za mravné dobro malo považovať to, čo spôsobuje konajúceму príjemný pocit uspokojenia (tzv. emotivizmus, sentimentalizmus); alebo *pomocou sociologickej redukcie* by sa za

---

Veritatis gaudium (2018), čl. 55, 67 (vyučovacie predmety: morálna filozofia a morálna teológia), 61 (vyučovacie predmety: všeobecná morálna teológia a špeciálna morálna teológia).

²³ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Optatam totius*, čl. 16.

²⁴ ABBÀ, G. *Costituzione epistemica della filosofia morale*, s. 344 – 353. ABBÀ, G. *Quale impostazione per la filosofia morale*, s. 273 – 275.

mravné dobro malo považovať to, čo uznáva väčšina spoločnosti (tzv. sociologizmus); alebo *pomocou ekonomickej redukcie* by sa za mravné dobro malo považovať to, čo prináša konajúcemu zisk alebo úžitok (tzv. utilitarizmus); alebo *pomocou technickej redukcie* by sa malo považovať za mravné dobro to, čo je technicky uskutočniteľné (tzv. technicizmus) atď. **Takýmto redukciám sa potrebujeme vyhýbať v morálnych úvahách filozofického i teologického charakteru, lebo vedú k mylným súdom!**

Definícia morálnej teológie

Čosi podobné platí aj pre bádanie morálneho teológa v rámci morálnej teológie, ktorú by sme mohli definovať, **ako tú časť vedy o Bohu, ktorej predmetom je úvaha o praktickom živote veriaceho kresťana (katolíka) v zameraní na jeho posledný cieľ, ktorým je večná blaženosť**, ako sa píše ďalej. Toto morálne uvažovanie (lat. *moralis consideratio*) sa deje vo svetle Nadprirodzeného zjavenia, ktoré prijíma kresťan (katolíka) božskou a katolíckou vierou vo vnútri Cirkvi, ako sme objasnili. Úlohou morálnej teológie je práve vedecky vysvetliť kresťanský život ako prax, pričom využíva tie isté normatívne a operatívne prvky ako morálna filozofia, ktorými sú princípy (dôsledky a povinnosti), práva a čnosti. Morálny teológ má vysvetľovať tieto prvky vo svetle Zjavenia pod vedením Učiteľského úradu Cirkvi v rámci cirkevnej tradície a pomocou príkladného svedectva života svätých.

Morálna teológia potrebuje morálnu filozofiu, lebo jej poskytuje rozumové objasnenie a zdôvodnenie praktického života. Hoci primárnou úlohou morálnej teológie nie je skúmanie podstaty mravnosti ako takej a človeka ako jej nositeľa, vysvetlenie ich podstat, ako aj ďalších etických pojmov, je *nevyhnutným predpokladom* pre morálnu teológiu. Toto je dôvod, pre ktorý morálna teológia potrebuje morálnu filozofiu. Morálna filozofia však nevytvára posledný hermeneutický princíp pre výklad kresťanského života, ale poskytuje základy, ktoré umožňujú a uľahčujú teologické chápanie. Morálna filozofia poskytuje morálnej teológii dôležité poznatky prinajmenšom zo štyroch významných oblastí, ktorými sú epistemológia (poznatie pravdy a dobra), antropológia a psychológia (kto je človek a čo prežíva), teória mravného konania (ako sa človek rozhoduje) a teória normatívnych prvkov: princípov – dôsledkov a povinností, práv a čností. Avšak filozofické poznanie sa nemôže vyčerpať rozumovou úvahou, pretože posledný cieľ života sa napokon osvetľuje v Kristovi. V ňom máme milosť Božieho synovstva, ktorá neničí oslabenú ľudskú prirodzenosť, ale ju zdokonaľuje. Bez porušenej ľudskej prirodzenosti by nemohla byť prijatá a chápaná milosť ako dar daný zdarma (porov. Kol 1,16-17; Flp 2,5).

Na druhej strane ***morálna teológia ponúka morálnej filozofii systematické zdôvodnenie praktického života vo svetle Nadprirodzeného zjavenia***, z ktorého sa dajú odvodiť (základné a špecifické) kritériá pre správne a isté posúdenie konkrétneho konania. *Pravá teológia pramení z viery a k nej aj privádza*. Medzi „počiatočnou“ vierou a hlbším chápaním viery nachádza svoje uplatnenie rozumová úvaha, ktorá napomáha teologickej reflexii. *Systematická činnosť rozumu je esenciálnou časťou teológie*. Viera a rozum dávajú priestor ľudskému poznaniu pre teologické bádanie, v ktorom sa vzájomne dopĺňajú, ako to vystihujú dva klasické výroky: *Fides quaerit intellectum; intellectus quaerit fidem*. Jednota a harmónia medzi rozumom a vierou charakterizujú teda dobrú teologickú prácu. Na základe

tohto kritéria Cirkev uprednostňuje (filozoficko-teologickú) náuku sv. Tomáša Akvinského. Toto uprednostnenie neznamena uzavretú výlučnosť jedného spôsobu myslenia na úkor iných filozofických prístupov, voči ktorým sa Cirkev vôbec neuzatvára.²⁵

Teologická suma svätého Tomáša Akvinského, dominikánskeho kňaza a učiteľa Cirkvi, jedného z predstaviteľov vrcholnej stredovekej scholastiky (1225 – 1274), má tri časti (lat. *Pars Prima, Pars Secunda a Pars Tertia*). Druhá časť sa delí na dve sekcie – tzv. lat. *Prima Secundae a Secunda Secundae*). Každú z častí, resp. sekcií tvoria menšie celky, tzv. otázky (lat. *quaestiones*). Jednotlivé otázky sa delia na úvod (lat. *proemium*) a články (lat. *articuli*). Každý článok má nasledujúcu štruktúru: 1. *námietka* (s úvodnými slovami *Zdá sa, že...*), s ktorou Tomáš nesúhlasí a bude ďalej vysvetľovať, prečo neplatí; 2. tri *argumenty*, ktoré podporujú námietku; 3. argument, ktorý protirečí námietke a argumentom (tzv. lat. *sed contra*); 4. samotné vysvetlenie Tomáša Akvinského, ktoré tvorí jadro každej otázky (lat. *corpus*); a napokon 5. odpovede, ktorými Tomáš vysvetľuje, prečo sú argumenty nedostatočné na prijatie počiatocnej námietky (tzv. lat. *ad*).

Francúzsky dominikánsky teológ Marie-Dominique Chenu (1895 – 1990) vysvetľoval zmysel štruktúry *Teologickej sumy* Tomáša Akvinského podľa neoplatónsky inšpirovanej (kresťanskej) schémy tzv. *exitu a reditu*. Prirovnal ju k stredovekej katedrále, ktorá sa vertikálne člení na tri časti: I. Boh sám v sebe, Boh ako princíp, z ktorého všetko *vychádza* stvorením (gréc. *katabasis*, lat. *exitus*); II. *návrat* (gréc. *anabasis*, lat. *reditus*) človeka k Bohu skrze svoje konanie; III. *Ježiš Kristus* (osoba a dielo), skrze ktorého človek realizuje svoj návrat k Bohu.²⁶ Toto vysvetlenie však nezodpovedá Tomášovej koncepcii *Teologickej sumy*. V tomto diele (nie však v iných!) Tomáš prevzal Aristotelov pojem pohybu (lat. *motus*) a aplikoval ho na Boha. Podľa sv. Tomáša pohyb u Boha je jeho účinkom navonok, prostredníctvom ktorého ďalej zjavuje to, kým je sám v sebe, preto je subjektom každej z troch častí *Teologickej sumy*.

V jej *Prvej časti* (lat. *Pars Prima*) Anjelský učiteľ predstavuje Boha v sebe samom, ktorý sa zjavuje v stvorení a skrze neho (náuka o Trojjedinom Bohu a kreatológia). V *Druhej časti* (lat. *Pars Secunda*) ho predstavuje nanovo ako najvyššiu príčinu (lat. *altissima causa*), ku ktorej sa „*hýbe*“ človek ako k praktickému cieľu (lat. *finis*) blaženosti prostredníctvom svojho dobrého a správneho mravného konania (lat. *motus rationalis creaturae ad Deum*). Skôr ide o (kresťanský) model morálnej filozofie na teologickom pozadí, z ktorého nepreberá princípy, ale ich nanovo vysvetľuje z etického hľadiska. Ľudské správanie definuje Tomáš pomocou (ľudsky) získaných a (Božou milosťou) vliatych čností na základe dlhej etickej – sekulárnej a kresťanskej – tradície. Podľa tejto koncepcie sa teda v *Druhej časti* nehovorí o ľudskom konaní ako o odpovedi človeka Bohu, ale ako o novom zvláštnom účinku pôsobenia samého Boha v konajúcom ako skutočne dobrom, teda čnostnom človekovi a v jeho skutočne dobrých, teda správnych mravných skutkoch vzhľadom na (nedokonalý)

---

²⁵ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 28 – 33, 64, 84 – 117. JÁN PAVOL II. *Fides et ratio*, čl. 4, 25, 43 – 46, 57 – 68, 83, 98. JÁN PAVOL II. *Pastores dabo vobis*, čl. 53. PIUS XII. *Humani generis* (12. 8. 1950). PIUS X. *Motu proprio pro Italia et insulis adiacentibus de studio doctrinae S. Thomae Aquinatis in scholis catholicis promovendo* (29. 6. 1914). PIUS X. *Pascendi dominici gregis*. (8. 9. 1907). LEO XIII. *Aeterni Patris* (4. 8. 1879). COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*, I, s. 45 – 50.

²⁶ CHENU, M.-D. *Tomáš Akvinský*, s. 119 – 120.

blažený život tu na zemi, čo je *relatívny posledný cieľ*, ktorý je už účasťou na dokonalejšej blaženosti v Bohu vo večnosti po smrti, čo je *absolútny posledný cieľ*.

Tomáš Akvinský predstavuje v *Druhej časti* tohto diela človeka v *teologicko-morálnej perspektíve* ako konajúceho – autora svojho (mravného) správania, ktorý je *stvorený na Boží obraz a podobu* (porov. Gn 1,27). Svoje vysvetlenie začína v *Prima Secundae* definovaním „posledného“ cieľa, ktorým je pravá blaženosť. Ďalej objasňuje, akým spôsobom by ho človek mohol realizovať „v pohybe“ (lat. *in moto*) dobrovoľných skutkov, v ktorých by konal jednotlivé znamenité voľby, dokonale zamerané na Boha. Takéto voľby vyžadujú, aby bol človek ako konajúci nositeľom (ľudsky) získaných a (Božou milosťou) vliatych čnostných (trvalých a stálych) dispozícií (lat. *habitus*) duchovných mohutností rozumu a vôle, ktoré by ho uspôsobili, aby správne poznával a konal dobro znamenitým spôsobom. Napokon vysvetľuje, ako a prečo musí vstúpiť Boh so zákonom a milosťou, aby formoval čnostného človeka a pomáhal mu pri výkone čností v jednotlivých skutkoch. Ďalej v *Secunda Secundae* Tomáš systematicky analyzuje jednotlivito kresťanské čnosti – božské (vieru, nádej a lásku) a mravné/kardinálne (rozvážnosť, spravodlivosť, miernosť a mravnú silu). Každý priradzuje príslušný dar Ducha Svätého a výsledok spolupráce ľudskej milosti s vliatymi darmi v podobe príslušného blahoslavenstva, ako sa uvádza v prehľadnej tabuľke v *Prílohe*.²⁷

V *Tretej časti* (lat. *Pars Tertia*) Tomáš predstavuje Boha ako Toho, ktorý sa zjavuje v osobe a diele Ježiša Krista (kristológia, soteriológia, sakramentológia). Týmto sa naplňuje hlavný cieľ teológie ako posvätnéj vedy (lat. *scientia sacra*), ktorým je podľa sv. Tomáša poznanie Boha – nie však iba v sebe samom, ale aj nakoľko je princípom a cieľom stvorených vecí z dogmatického i morálneho hľadiska. Podľa tejto koncepcie sa teda v *Druhej časti Teologickej sumy* nehovorí o ľudskom konaní ako o odpovedi človeka Bohu na jeho konanie, ale ako o novom zvláštnom účinku pôsobenia samého Boha skrze konajúceho človeka. Boh teda nepôsobí iba prostredníctvom svojho stvorenia alebo prostredníctvom svojho vteleného Syna (Zjavenie a vykúpenie), ale aj keď pôsobí skrze vliate čnosti a dary Ducha Svätého v konajúcom subjekte.²⁸ Toto je *novosť* a *originalita* Tomášovej koncepcie *Teologickej sumy*. Zachovávajú sa v nej už vyššie spomenuté dva princípy – primát Božej milosti, ktorá predpokladá spoluprácu ľudskej prirodzenosti, v ktorej pôsobí a tá s ňou spolupracuje. Výsledkom tejto spolupráce je blaženosť a posväcovanie, o ktorých sa pojednáva ďalej.

1.3.2 Morálna teológia a Nadprirodzené zjavenie

Nadprirodzené zjavenie – písané Božie slovo (Sväté písmo) a podávané Božie slovo (Posvätná tradícia) – je zvláštnym prameňom a stálym základom morálnej teológie, ako aj celej teológie. Jeho obsah sa prijíma vierou, ktorá je zvláštnym druhom poznania. Vo viere nachádza teológia ako veda svoje vlastné *materiálne prvky* (lat. *fides quae creditur* – pravdy

---

²⁷ AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, II-II, q. 1 – 16 (*De fide*), q. 17 – 22 (*De spe*), q. 23 – 46 (*De caritate*), q. 47 – 56 (*De prudentia*), q. 57 – 122 (*De iustitia*), q. 123 – 140 (*De fortitudine*), q. 141 – 189 (*De temperantia*).

²⁸ ABBÀ, G. *Lex et virtus. Studi sull'evoluzione della dottrina morale di san Tommaso d'Aquino*, s. 90 – 97. ABBÀ, G. *Felicità, vita buona e virtù. Saggio di filosofia morale*, s. 326 – 328. ABBÀ, G. *Quale impostazione per la filosofia morale?*, s. 239 – 275. ABBÀ, G. *Costituzione epistemica della filosofia morale*, s. 292 – 319, 324 – 331. ABBÀ, G. *Le virtù per la felicità*, s. 20 – 25.

viery ako obsah poznania), ako aj *formálny spôsob* (t. j. „svetlo“), *ktorým sa poznáva* (lat. *fides qua creditur* – spôsob poznávania vierou). Takto viera inšpiruje a umožňuje následné rozumové uvažovanie a zdôvodnenie v rámci teológie. Nadprirodzené zjavenie nachádza svoje naplnenie v Ježišovi Kristovi, ktorý prikázal apoštolom ohlasovať evanjelium všetkým. Oni a ich nástupcovia, spolu so svojimi spolupracovníkmi tak činili písomne alebo ústne. *Zjavenie sa tak odovzdáva prostredníctvom Svätého písma a Posvätej tradície apoštolského pôvodu*. Písmo a Tradícia sú úzko spojené a vzájomne sa dopĺňajú, lebo vychádzajú z toho istého prameňa, ktorým je zjavujúci Boh. Pôsobením Ducha Svätého je Tradícia živou a dynamickou skutočnosťou v Cirkvi. V nej sa totiž vyvíja chápanie odovzdávaných skutočností (slov, právd a skutkov) skrze uvažovanie a štúdium veriacich, skrze ich životnú skúsenosť, ako aj skrze ohlasovanie biskupov, ktorí majú apoštolskú postupnosť. Z tohto vyplýva okrem iného, že Sväté písmo, ktoré je božsky inšpirované a odovzdané Cirkvi, sa číta a vysvetľuje tak, ako sa čítalo v Cirkvi a ako ho ona vysvetľovala. V tomto zmysle je Sväté písmo bez Tradície *formálne* nedostatočné. Inými slovami bez Tradície by nebolo garantované uznanie kánonu Písem a ich správne vysvetľovanie. Bez Tradície by bolo Písmo nedostatočné aj z hľadiska obsahu, teda *materiálne*. Sväté písmo a Tradícia nemôžu jestvovať oddelene. Túto jednotu dosvedčujú aj záverečné verše posledných dvoch kapitol *Evanjelia podľa Jána*, v ktorých sa uvádza, že Pán Ježiš učinil mnoho iných znamení, ktoré nie sú zapísané (porov. Jn 20,30; 21,25; 2Pt 1,20-21).²⁹

Biblia a morálka

V zmysle tzv. kánonického prístupu možno povedať, že Starý zákon je prípravou („vychovávateľom“) k Novému zákonu (porov. Gal 3,24).³⁰ Obsahuje v sebe prísluš radostnej zvesti o príchode Spasiteľa, ktorým sa eschatologicky završujú dejiny spásy.³¹ Túto skutočnosť rýdzo vyjadril stredoveký francúzsky teológ Hugo zo Sv. Viktora (cca. 1097–1141) nasledovne: „Všetky Božie Písma sú jednou jedinou knihou a touto jedinou knihou je Kristus.“³² Pápežská biblická komisia preto upozorňuje: „Treba teda dávať pozor, aby sa Starý zákon nedával do protikladu s Novým zákonom“.³³ Oba zákony vyjadrujú tzv. *zjavenú* alebo *biblickú morálku*. Tento pojem po prvýkrát použila Pápežská biblická komisia vo svojom dokumente *Biblia a morálka* v roku 2008. Počas svojho pontifikátu podnietil Benedikt XVI. katolíckych biblistov, aby sa zaoberali otázkou, či spisy Svätého písma vôbec obsahujú špecifickú morálnu náuku so špecifickými morálnymi kritériami, ktorými by sa podstatne odlišovali od mravného obsahu spisov iných svetových náboženstiev vzhľadom na súčasné tendencie náboženského pluralizmu, synkretizmu a eklektizmu. Pápežská biblická komisia pripomína v danom dokumente, aby „sme mohli hovoriť o „zjavenej morálke“, treba sa oslobodiť od určitých predsudkov, ktoré sú bežne zaužívané. Pokiaľ sa bude morálka redukovať na kódex individuálneho a kolektívneho správania alebo na čnosti, ktoré treba uskutočňovať, alebo aj na imperatívy prirodzeného zákona, ktorý sa považuje za univerzálny,

---

²⁹DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Dei verbum*, čl. 7 – 10, 24; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 74 – 83.

³⁰PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*. Biblické korene kresťanskej činnosti (11. 5. 2008), čl. 3, 21-40 (Prvá časť *Zjavená morálka: Boží dar a odpoveď človeka*, čl. 7 – 91). In BISKUPSKÁ SYNODA. *Posolstvo Božiemu ľudu na záver Biskupskej synody o Božom slove*. PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*.

³¹PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*, čl. 41-91.

³²HUGO ZO SV. VIKTORA. *De arca Noe*, II, 8. Podľa: PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*, čl. 5.

³³PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*, čl. 5.

tak sa nikdy nebude môcť dostatočne pochopiť špecifickosť, dobrota a aktuálnosť biblickej morálky.³⁴

Celé Sväté písmo sa opiera o *dve základné myšlienky*: „1) morálka, bez toho, aby bola druhoradá alebo vedľajšia, je druhá. To, čo je prvé a podstatné, je Božia iniciatíva, ktorú teologicky vyjadrujeme termínom dar. V biblickej perspektíve má morálka korene v dare života, inteligencie a slobodnej vôle (stvorenie)³⁵ a predovšetkým v totálnej grátis ponuke vytvárať privilegované a intímne spoločenstvo s Bohom (hebr. *berit* = zmluva).³⁶ Morálka teda nie je v prvom rade odpoveď človeka, ale predovšetkým odhalenie Božieho projektu a daru. Inými slovami - podľa Biblie morálka prichádza po skúsenosti s Bohom, presnejšie, po skúsenosti, ktorú Boh umožňuje človeku ako úplne nezaslúžený dar; 2) odtiaľto je samotný zákon ako integrálna časť procesu zmluvy, Boží dar. Tento zákon nie je na začiatku právnym poznatkom postaveným na správaní a chovaní, ale predovšetkým teologický koncept, ktorý samotná Biblia lepšie vysvetľuje termínom „cesta“ (hebr. *derek*, gr. *hodós*): navrhnutá cesta.“³⁷ Túto „cestu“ vyjadruje Starý zákon v troch veľkých súboroch, ktorými sú Tóra, prorocké a múdroslovné spisy.

Kritériá zjavenej morálky

Potom ako Pápežská biblická komisia v prvej časti dokumentu *Biblia a morálka* priblížila pomocou rozboru obsah zjavenej morálky (rôzne prejavy Božieho nezaslúženého daru a ľudská odpoveď naň v stvorení, v Starej a Novej zmluve), následne v druhej časti dokumentu vysvetľuje kritériá, ktoré sa dajú odvodiť z jej obsahu. Pomocou nich sa dá prísť k správne a istému posúdeniu konkrétneho mravného konania. Ide o *dve základné kritériá* (zhoda s biblickou predstavou o človeku a zhoda s Ježišovým príkladom) a o *šesť špecifických kritérií* (zhoda a zblížovanie s rozličnými kultúrami, nesúhlas s protirečiacimi náukami, vývoj mravnej náuky, spoločenský rozmer, posledný cieľ a správne rozlišovanie konkrétneho konania).

Podľa prvého základného kritéria zjavenej morálky ľudské konanie je mravne dobré, keď je v súlade so zjavenou pravdou o človeku, ktorá ho predstavuje ako originálnu a neopakovateľnú „jednotu tela a duše“ (zvlášť Gn 1,26-31; 2,4b-25). Táto koncepcia je plne v súlade s ideou integrálnej antropológie, ktorá je dôležitým predpokladom pre etiku čnosti, lebo chápe konajúceho človeka ako komplexnú vzťahovú telesno-duševno-duchovnú jednotu. *Podľa druhého základného kritéria zjavenej morálky* ľudské konanie kresťana je dobré, keď verne nasleduje Ježiša Krista a napodobňuje jeho skutky (napr. Jn 15,12-17; 1Jn 2,3-11; Gal 6,2).

Podľa prvého špecifického kritéria zjavená morálka je otvorená voči rozličným kultúram a preto uznáva určitý etický univerzalizmus; rešpektuje múdrosť rozličných civilizácií a kultúr, a teda je schopná počúvania a dialógu, čo je prejavom *čnosti múdrosti*. preto vo

---

³⁴ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. Biblia a morálka, čl. 4.

³⁵ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. Biblia a morálka, čl. 8 – 13.

³⁶ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. Biblia a morálka, čl. 14 – 40.

³⁷ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. Biblia a morálka, čl. 4.

svetle Zjavenia má každý kresťan prijímať všetko to, čo je skutočne pravdivé a dobré v iných filozofiách a náboženstvách (napr. Tob 4,15; Sir; Mt 7,12; Flp 4,8).

Podľa druhého špecifického kritéria zjavená morálka vyjadruje nemeniteľný nesúhlas voči takým náukám, ktoré sú nezlučiteľné s hodnotami Zjavenia, čo je v súlade s *čnosťou viery*, preto každý kresťan má byť odvážny pri odmietaní takého názoru, ktorý nie je v súlade s obsahom Zjavenia (Ex 20,3-5; 1 Kr 16-19; Iz 1,21-31; Jer 7,1-15; Ez 22,1-4; Am; Oz; Mich; Múd 14,22; 15,6; Sk 19,24-41; Rim 1,29-31; 1Kor 5,10; 2Kor 12,20; Gal 5,19-21; Zjv 17-18).

Podľa tretieho špecifického kritéria zjavená morálka uznáva proces očisťovania morálneho svedomia, ktorý sa nachádza v obdivoch Zákonoch a zvlášť ide od Starého k Novému. Inšpiruje sa vývojom morálnych postojov v rámci Biblie, ako aj dejín, ktoré po nej nasledovali, aby vychovávala svedomia k stále vyššiemu cieľu, ktorý sa inšpiruje „*novou*“ *spravodlivosťou* Božieho kráľovstva (napr. Mt 5,17-48).

Podľa štvrtého špecifického kritéria zjavená morálka koriguje tendencie uzavrieť morálne rozhodnutia len do čisto privátnej alebo individuálnej sféry, čo je tendencia prítomná v dnešnej kultúre. Zjavená morálka je schopná zosúladiť práva a túžby človeka s požiadavkami a pravidlami spoločenského života v duchu *bratskej lásky* (napr. Ex; 1Kr 8,27-30; Jn 15,1-11; Sk; 1Kor 13).

Podľa piateho špecifického kritéria zjavená morálka je otvorená poslednému (eschatologickému) cieľu sveta a dejín, čím je schopná do hĺbky poukázať na predmet a motiváciu morálneho konania, pretože predpokladá morálny obzor, ktorý – stimulovaný *nádejou* na večnú budúcnosť –, prekonáva krátkozraký pohľad obmedzený len na pozemské skutočnosti (napr. Ex 20,12; Mt 5,3-10; 6,19-21).

Podľa šiesteho špecifického kritéria zjavená morálka vedie k veľmi pozornému vymedzeniu pojmov a ich významov, k obozretnému rozhodovaniu a opatrnému hodnoteniu jednotlivých skutkov podľa absolútnych alebo relatívnych princípov a podľa morálnych prikázaní Svätého písma. Zjavená morálka dovoľuje, aby sme s *rozvážnosťou* pristupovali k náročným morálnym témam. Pri ich objasnení sa má kresťan katolík obrátiť o pomoc k trom zdrojom poznania – k osvetleniam cirkevnej autority, k exegetickým výkladom a k hlasu správne formovaného svedomia. Potom bude poznávať a konať v Duchu Svätom takým spôsobom, žeby nevznikol „skrat“ v delikátnom procese morálneho rozlišovania a rozhodovania (napr. Mk 2,23-28; Mt 5,31-32; 12,1-14).³⁸

Význam týchto kritérií zjavenej morálky a celého dokumentu Pápežskej biblickej komisie *Biblia a morálka* spočíva v tom, že popiera mylnú tézu, ktorá sa rozvinula v druhej polovici minulého storočia v širokých kruhoch morálnej teológie, ako napísal Benedikt XVI.: Vraj Cirkev nemá a ani nemôže mať vlastnú morálku. Táto mylná téza poukazuje na to, že „na

---

³⁸ PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. Biblia a morálka, čl. 92 – 162 (Druhá časť Niektoré biblické kritériá morálnej reflexie), čl. 92 – 93 (Úvod), čl. 95 – 99 (Prvé základné kritérium: zhoda s biblickou predstavou o človeku), čl. 100 – 102 (Druhé základné kritérium: zhoda s Ježišovým príkladom), čl. 105 – 110 (Prvé špecifické kritérium: zhoda), čl. 111 – 119 (Druhé špecifické kritérium: protiklad), čl. 120 – 125 (Tretie špecifické kritérium: vývoj), čl. 126 – 135 (Štvrté špecifické kritérium: spoločenský rozmer), čl. 136 – 149 (Piate špecifické kritérium: cieľ), čl. 150 – 154 (Šieste špecifické kritérium: rozlíšenie), čl. 155 – 162 (Záver).

všetky morálne tvrdenia by sa našli paralely aj v iných náboženstvách a nejaké kresťanské *proprium* teda nemôže existovať. Otázka *propria* biblickej morálky ale nie je zodpovedaná tým, že sa ku každej vete nájde nejaká paralela v inom náboženstve. Ide totiž o celok biblickej morálky, ktorý je ako taký nový a iný oproti jeho jednotlivým častiam. Osobitosť morálneho učenia Svätého písma spočíva v konečnom dôsledku v jeho zakotvení v Božom obraze, vo viere v jediného Boha, ktorý sa zjavil v Ježišovi Kristovi a žil na zemi ako človek. Desatoro je aplikáciou biblickej viery v Boha pre ľudský život. Boží obraz a morálka patria nerozlučne k sebe a vytvárajú nový špecifický prístup kresťana k svetu a k ľudskému životu.³⁹

Kritériá zjavenej morálky zabezpečujú, aby sme sa vyhli okrem iného nebezpečnému „teologickeému“ zjednodušovaniu (redukcionizmu) a nekritickému náboženskému pluralizmu. Napríklad významný americký protestantský teológ Helmut Richard Niebuhr (1894 – 1962) sa snažil v minulom storočí teologicky objasniť mravné konanie uprostred historickej časnosti a relatívnosti ľudskej existencie. Pokúsil sa o to pomocou vzťahu k Bohu, ktorý si zaslúži ako jediný našu plnú vernosť, lebo On pôsobí vo všetkom ako prameň bytia a udržiava všetko v existencii. Preto ústrednú kresťanskú požiadavku videl H. R. Niebuhr v tom, že na všetky mravné výzvy vo svete máme odpovedať takým spôsobom, akým by sme zároveň odpovedali Bohu na jeho konanie vo svete. Podľa súčasného metodistického teológa Stanley Hauerwasa (1940) týmto vymedzením obsahu ústrednej teologickej požiadavky učinil sám H. R. Niebuhr problematickým vysvetlenie toho podstatného v kresťanskej etike, lebo použil tzv. *nadprirodzený úskok* (angl. *supernaturalistic fallacy*)⁴⁰ ako spôsob „teologickej redukcie“. Protestanty chápanou vierou, ktorou odpovedáme Bohu, máme reagovať aj na výzvy sveta, čo však nie je možné, pretože viera má primárne iný predmet ako svetské záležitosti. Uvedieme aj iné príklady. V bežnom živote sa potrebujeme vyhýbať spôsobom náboženského fundamentalizmu, podľa ktorého, keď sa niečo nenachádza v Písme ako „vo fundamente“, tak si môžeme robiť, čo sa nám zachce alebo to nesmieme urobiť, lebo Boh o tom „mlčí“; alebo keď sa v Písme niečo nachádza, tak sa toho musíme striktné doslovne držať (napr. zákaz konzumácie krvi udusených zvierat); alebo keď zjednodušujeme teologicko-morálne zdôvodnenie na výrok z Písma bez toho, aby sme ďalej uvažovali o hlbších – prirodzených a nadprirodzených – dôvodoch.

Projekt svetového étosu Hansa Künga

Vzhľadom na vzťah zjavnej morálky k etickým prameňom iných náboženstiev a v súvislosti s nesprávnym chápaním zjavnej morálky v kontexte náboženského pluralizmu, ktorý je veľmi rozšírený, treba spomenúť *Projekt svetového étosu (Projekt Weltethos)*, ktorý pochádza z 90. rokov 20. storočia. Jeho autorom a propagátorom je pôvodom švajčiarsky teológ Hans Küng, ktorý pôsobil v Nemecku (1928 – 2021). Podľa neho súčasný globalizovaný svet potrebuje *globálny étos*, ktorý by spĺňal požiadavku *náboženského*

³⁹ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 37.

⁴⁰ NIEBUHR, H. R. *The Responsible Self. An Essay in Christian Moral Philosophy* (1963). NIEBUHR, H. R. *Radical Monotheism and Western Culture* (1960). HAUERWAS, S. *How Christian Ethics Came to Be* (1997). In BERKMAN, J., CARTWRIGHT, M. eds. *The Hauerwas Reader*, s. 37 – 50. HAUERWAS, S. *On Keeping Theological Ethics Theological* (1983). In BERKMAN, J., CARTWRIGHT, M. eds. *The Hauerwas Reader*, s. 63 (3. H. Richard Niebuhr's Theological Critique of the Social Gospel, s. 62 – 64).

pluralizmu súčasného sveta.⁴¹ Küng predstavil svoj projekt aj 9. novembra 2001 na Generálnom zhromaždení Organizácie spojených národov v New Yorku. Vo svojom príhovore predstavil východiská a obsah svetového étosu. Princípy a normy, ktoré sú jeho obsahom, vychádzajú z nasledujúcich štyroch presvedčení: 1. nie je pokoj medzi národmi bez pokoja medzi náboženstvami; 2. nie je možný pokoj medzi náboženstvami bez dialógu medzi nimi; 3. nie je možný dialóg medzi náboženstvami bez globálneho etického modelu; 4. nie je možné prežitie našej planéty v pokoji a spravodlivosti bez novej paradigmy medzinárodných vzťahov založených na globálnych etických modeloch.⁴²

Obsahom tohto *svetového étosu* sú všeobecné a nemenné princípy a normy, ktoré vyhlásil *Parlament svetových náboženstiev* v Chicagu 4. septembra 1993. Tvoria ho dva princípy a štyri normy. Predstavitelia svetových náboženstiev sa zhodli na nasledujúcich dvoch princípoch *svetového étosu*: 1. žiaden nový svetový poriadok nemôže jestvovať bez svetovej etiky; 2. ktorej základnou požiadavkou je, aby sa každý človek správal k druhému človeku ľudsky (napr. robiť dobre a nečiniť zlo; zlaté pravidlo v pozitívnej alebo negatívnej forme). Z týchto dvoch princíпов odvodili predstavitelia svetových náboženstiev nasledujúce štyri normy *svetového étosu*: 1. povinnosť nenásilnej kultúry a úcty ku každému životu; 2. povinnosť kultúry solidarity a spravodlivého ekonomického poriadku; 3. povinnosť kultúry tolerancie a života v úprimnosti; 4. povinnosť kultúry rovnosti práv a solidarity medzi mužom a ženou.⁴³

Hoci na prvý pohľad sa nám môže zdať tento projekt do istej miery prijateľný, predsa v sebe obsahuje vážne úskalia. Predovšetkým vychádza z *náboženského pluralizmu*, ktorý používa paradigmu „Kristus vedľa náboženstiev“. Podľa nej Buddha, Kristus, Mohamed, Gándi a ďalší stoja v dejinnom rade jeden vedľa druhého, pričom medzi nimi nejestvuje žiadna hierarchia. Ani medzi jednotlivými náboženskými „zjaveniami“ nejestvuje podstatný rozdiel. Mohli by sme z nich poskladať (náboženskú) pravdu alebo aj mnoho právd (tzv. náboženský (de)koštruktivizmus).⁴⁴ Takto prichádzame k epistemologickému hľadisku, ktoré uznáva mnohosť autonómnych právd, ktoré si vzájomne neprotirečia, „nažívajú vedľa seba“. Preto každý človek môže spoznať Boha vlastným spôsobom a dať mu meno, aké chce alebo uzná za vhodné na základe osobnej (náboženskej alebo duchovnej) skúsenosti. Pojmy „božstvo“ a „zjavenie“ majú tak v kontexte náboženského pluralizmu subjektivistický význam,⁴⁵ čo je pre nás neakceptovateľné, lebo prijímame ako skutočné a poznateľné Nadprirodzené zjavenie. Ono obsahuje a z neho vyplývajú isté dogmatické a mravné pravdy.

---

⁴¹ Dostupné na internete: <http://www.weltethos.org>.

⁴² KÜNG, H. Discorso all'Assemblea generale delle Nazioni Unite (New York, 9. 11. 2001). In KÜNG, H. *Perché un'etica mondiale? Religione ed etica in tempi di globalizzazione* (orig. *Wozu Weltethos? Religion und Ethik in Zeiten der Globalisierung*, 2002). Intervista con Jürgen Hoeren, s. 5 – 7.

⁴³ La dichiarazione sull'etica mondiale del Parlamento delle religioni mondiali (Chicago, 4. 9. 1993). Podľa: KÜNG, H. *Perché un'etica mondiale?*, s. 177 – 196.

⁴⁴ PÁPEŽSKÁ RADA PRE KULTÚRU. *Kde je tvoj Boh? Kresťanská viera pred výzvou náboženskej ľahostajnosti*, s. 30 – 36 („skladačka z posvätného“)

⁴⁵ GÄDE, G. *Cristo nelle religioni. La fede cristiana e la verità delle religioni*, s. 65 – 88, 137 (kritika náboženského pluralizmu). Nemecký teológ Gerhard Gäde (1950) pripomína, že sám Hans Küng odmietol zaradiť svoje myslenie k náboženskému pluralizmu (s. 89), ku ktorému sme ho však priradili v našich úvahách.

Benedikt XVI. zhodnotil nasledovne *Projekt svetového étosu*: „Nepochybne je rozumné, ba v našej dnešnej situácii potrebné hľadať základný prvok, spoločný etickým tradíciám rôznych náboženstiev a kultúr. V tomto zmysle je taká snaha nepochybne dôležitá a primeraná. Na druhej strane však sú zrejmé aj obmedzenia takéhoto podujatia. [...] Problém je v tom, že takémuto etickému minimu vyextrahovanému zo svetových náboženstiev chýba v prvom rade akákoľvek záväznosť a akákoľvek skutočná autorita, ktorá je predpokladom etiky. Napriek všetkému úsiliu dosiahnuť jasne zrozumiteľnú pozíciu, tu chýba aj ozrejmienie tejto pozície pre rozum, ktorý [...] by mohol a mal nahradiť autoritu. Ďalej tu chýba konkrétnosť, bez ktorej nemôže etika existovať. Jedna myšlienka, ktorá je obsiahnutá v tomto experimente, sa mi zdá správna, totiž že rozum musí načúvať veľkým náboženským tradíciám, ak nechce zostať hluchý, nemý a slepý presne tomu, čo je podstatnou zložkou ľudskej existencie. Neexistuje veľká filozofia, ktorá by nebola odvodená z načúvania a prijímania náboženskej tradície. Vždy, keď je tento vzťah prerušený, filozofické myslenie chradne a stáva sa obyčajnou hrou s pojmami. [...] stále je tu otázka, ako by sme mali získať obsiahly pohľad na to, čo je dobro pre všetkých, dobro nielen pre dnešok, ale aj pre zajtrajšok.“⁴⁶

1.3.3 Morálna teológia a Magistérium

V poradí tretím prameňom morálnej teológie je pôsobenie (činnosť) Učiteľského úradu Cirkvi (Magistéria). *Kristus prisľúbil pomoc Ducha Svätého, pokým Cirkev bude uchovávať poklad Nadprirodzeného zjavenia vo vyznávaní viery (lat. in credendo) a v jej učení (lat. in docendo)*. Evanjelium, ktoré ohlasovali apoštoli a ich nástupcovia, je prameňom spásonosných *právd viery a mravov* (lat. *fons in rebus fidei et morum*). Jestvovanie mravného obsahu Zjavenia a zvláštna učiacca moc Magistéria na mravnom poli sa všeobecne prijímajú vo vnútri Cirkvi. Ide o dvetisícročnú tradíciu. Z teologického hľadiska sa zvláštna učiacca moc Magistéria na mravnom poli vysvetľuje dvoma dôvodmi. Magistérium je mravne kompetentné, pretože 1. stráži a vysvetľuje *celé Zjavenie*, teda *aj jeho etický obsah*; 2. pretože *Kristus poslal apoštolov a ich nástupcov ohlasovať zvesť o spáse a kázať dodržiavanie celého mravného zákona ako nutnej požiadavky k spáse*. Na základe druhého dôvodu Cirkev uznáva kompetenciu Magistéria aj v oblasti prirodzeného mravného zákona, pričom jeho požiadavky, hoci sa dajú poznať aj prirodzeným svetlom rozumu, boli zjavené a práve tým sú späté s pokladom viery (porov. Mt 16,13-20; Jn 21,15-19). Poslanie autenticky vysvetľovať a strážiť v Kristovom mene Božie slovo bolo odovzdané výlučne Učiteľskému úradu Cirkvi. Magistérium nie je nadriadené Božiemu slovu, ale mu slúži tým, že učí iba to, čo bolo odovzdané. Úrad učiť pravdy viery a mravov patrí biskupom v spoločenstve s pápežom a jemu samotnému. Učenie Magistéria uplatňuje *charizmu neomylnosti*, ktorá zabezpečuje *Božím pôsobením absenciu omylu*. ***Táto charizma sa používa pri slávnostnom vyhlásovaní, ako aj pri riadnom a všeobecnom učení Magistéria.***⁴⁷

---

⁴⁶ RATZINGER, J. Pravda a sloboda. In: *Impulz*. 2005, roč.1, č. 2 (orig. *Communio*). COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*, I, s. 33 – 45.

⁴⁷ CONCIULIUM VATICANUM PRIMUM. *Pastor Aeternus* (1870). PIUS XI. *Casti connubii* (slávnostné vyhlásenie o vážnom zle antikoncepcného správania). PIUS XI. *Quadragesimo anno*, čl. 117 (slávnostné vyhlásenie o nezlučiteľnosti

Vyznanie viery a Prísaha vernosti

Ešte pred vydaním encykliky *Veritatis splendor* (1993) vypracovala Kongregácia pre náuku viery *Vyznanie viery* (lat. *Professio fidei*), ktoré bolo zverejnené 1. marca 1989. Toto vyznanie obsahuje dve časti (Nicejsko-carhradský symbol, platný od roku 1967, a tri odseky) a ako doplnok nové znenie *Prísahy vernosti* (lat. *Iusiurandum fidelitatis*).⁴⁸ Po texte Nicejsko-carhradského symbolu nasledujú *tri odseky*, ktoré vyjadrujú *tri druhy právd viery a mravov*, ako ich hlása Magistérium.⁴⁹ Ich cieľom je „lepšie rozoznať druh pravdy a príslušný požadovaný súhlas“.⁵⁰ V týchto troch odsekoch „sa Cirkev, vedená Duchom Svätým, ktorý ju „vedie do plnej pravdy“ (Jn 16,13), usiluje objasniť pravdy katolíckej viery, ktoré boli v priebehu storočí preskúmané alebo ktoré sa majú preskúmať“.⁵¹ Podľa Jána Pavla II. toto *Vyznanie viery* „sa osobitným spôsobom ukladá určeným veriacim, aby ho vyznávali pri prijímaní niektorých úradov, priamo alebo nepriamo sa vzťahujúcich na hlbšie skúmanie vieroučných a mravoučných právd alebo spojených s osobitnou mocou v riadení.“⁵²

V prvom odseku osoba vyznáva: „Pevne verím aj všetko to, čo obsahuje písané alebo podávané Božie Slovo a Cirkev slávnostným vyhlásením alebo riadnym a všeobecným Učiteľským úradom prikazuje veriť ako Bohom zjavené“.⁵³ Podľa Josepha Ratzingera znenie prvého odseku „potvrďuje, že predmet náuky sa zakladá na všetkých náukách božskej a katolíckej viery, ktoré Cirkev predkladá ako Bohom a formálne zjavené a ako také sú nemeniteľné. Náuky tohto druhu sú obsiahnuté v napísanom alebo tradovanom Božom slove a sú slávnostným vyhlásením definované ako Bohom zjavené pravdy, a to alebo

---

socializmu s učením Katolíckej cirkvi). JÁN XXIII. *Mater et Magistra*, čl. 180 (slávnostné vyhlásenie o rešpektovaní prirodzených a neodňateľných zákonov ľudského života). DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 25. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Dei verbum*, čl. 7, 10. PAVOL VI. *Humanae vitae*, čl. 4 (definitívna náuka o priamom potrate a antikoncepčnom správaní). JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 1 – 5. JÁN PAVOL II. *Evangelium vitae*, čl. 57, 62, 65 (tri slávnostné vyhlásenia o vážnom zle priameho zabitia nevinnéj ľudskej bytosti, priameho potratu a eutanázie), čl. 13, 16, 17, 91 (mravné zlo antikoncepčnej a potratovej mentality). FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 49. *Kódex kánonického práva*, kán. 747 – 755.

⁴⁸ *Kódex kánonického práva*, kán. 833 (zvlášť čl. 6-7): Vyznanie i prísahu sú povinní osobne zložiť: „1. pred predsedom alebo jeho delegátom všetci, ktorí sa s rozhodujúcim alebo poradným hlasom zúčastňujú na ekumenickom alebo partikulárnom koncile, na synode biskupov, ako aj na diecéznej synode; predseda však pred koncilom alebo synodou; 2. povýšení do kardinálskej hodnosti podľa štatútu posvätného kolégia; 3. pred delegátom Apoštolskej stolice všetci povýšení do episkopátu a takisto tí, ktorí sú diecéznemu biskupovi postavení na roveň; 4. pred kolégiom konzultorov diecéznej administrácie; 5. pred diecéznym biskupom alebo jeho delegátom generálni vikári a biskupskí vikári, ako aj súdni vikári; 6. pred miestnym ordinárom alebo jeho delegátom farári, rektor a učiteľia teológie a filozofie v seminároch pri prijímaní úlohy; tí, ktorí majú byť povýšení do rádu diakonátu; 7. pred veľkým kancelárom, alebo ak nie je, pred miestnym ordinárom alebo ich delegátmi rektor cirkevnej alebo katolíckej univerzity pri prijímaní úlohy; pred rektorom, ak je kňazom, alebo pred miestnym ordinárom alebo ich delegátmi vyučujúci, ktorí na akýchkoľvek univerzitách prednášajú disciplíny, týkajúce sa viery alebo mravov, pri prijímaní úlohy; 8. predstavení v klerických rehoľných inštitútoch a v klerických spoločnostiach apoštolského života podľa normy stanov.“; kán. 380: „Povýšený na biskupa, skôr než kánonicky prevezme vlastnenie svojho úradu, má zložiť vyznanie viery a prísahu vernosti Apoštolskej stolici podľa formuly, ktorú schválila tá istá Apoštolská stolica.“

⁴⁹ *Vyznanie viery a prísaha vernosti pri prijímaní úradu, ktorý sa má vykonávať v mene Cirkvi*, s. 11 – 15 (s. 11 – 12: Úvodná poznámka, s. 12 – 13: Vyznanie viery, s. 14 – 15: Prísaha vernosti pri prijímaní úradu, ktorý sa má vykonávať v mene Cirkvi).

⁵⁰ *Vyznanie viery a prísaha vernosti pri prijímaní úradu, ktorý sa má vykonávať v mene Cirkvi*, s. 12 (Úvodná poznámka). RATZINGER, J. Vedecká poznámka, vysvetľujúca záverečnú formulu Vyznania viery, čl. 4, s. 18 (ďalej iba: Vedecká poznámka).

⁵¹ JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem*, čl. 2.

⁵² JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem*, čl. 1.

⁵³ *Vyznanie viery*, s. 13.

Rímskym veľkňazom „*ex cathedra*“, alebo kolégiom biskupov zhromaždených na koncile, alebo sú potom riadnym a univerzálnym Magistériom neomylnne predkladané ako predmet viery. Tieto náuky vyžadujú od všetkých veriacich súhlas teologálnej viery.⁵⁴ K pravdám mravov prvého odseku patrí napríklad náuka o veľkej ohavnosti priameho a dobrovoľného usmrtenia nevinného človeka alebo náuka o vnútorne závažnom zle umelej antikoncepcie.⁵⁵

V druhom odseku osoba vyznáva: „*Pevne tiež prijímam a stotožňujem sa vcelku i jednotlivo so všetkým, čo Cirkev s konečnou platnosťou rozhodla a učí v oblasti viery a mravov.*“⁵⁶ Podľa Jána Pavla II.: „Tento odsek *Vyznania viery* má veľký význam, lebo označuje pravdy, nevyhnutne spojené s Božím zjavením. Totiž tieto pravdy, ktoré pri skúmaní katolíckej náuky vyjadrujú osobitnú inšpiráciu Božieho Ducha na hlbšie pochopenie v Cirkvi nejakej pravdy o viere alebo mravoch, sú spojené buď historickými dôvodmi, alebo logickými dôsledkami.“⁵⁷ Podľa Ratzingera: „Predmet učenia tejto formuly obsahuje všetky náuky týkajúce sa dogmatickej a morálnej vedy, ktoré sú potrebné na verné chránenie a vysvetľovanie pokladu viery, hoci nie sú Magistériom Cirkvi predkladané ako formálne (výslovne) zjavené. Takéto náuky môže slávnostným úkonom definovať Rímsky veľkňaz, keď hovorí „*ex cathedra*“, alebo kolégium biskupov zhromaždených na koncile, alebo môže učiť riadne a univerzálny Magistérium Cirkvi ako „náuku, ktorej sa treba definitívne pridržať“.⁵⁸ Každý veriaci však musí s týmito pravdami pevne a neochvejne súhlasiť na základe viery v asistenciu Ducha Svätého v Magistériu Cirkvi, ako aj s tým, že katolícka náuka sa v tomto opiera o neomylnosť Magistéria. Kto by ich popieral, *prejavoval by sa, že odmieta pravdu katolíckej náuky, a tým samým nie je viac v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou.*“⁵⁹ Ratzinger ďalej spresnil: „Pravdy patriace do druhého odseku môžu mať rozličnú povahu a majú rozdielny charakter, čo závisí od ich vzťahu k Zjaveniu. Sú totiž pravdy, ktoré sú nevyhnutne spojené so Zjavením *historickým putom*, iné pravdy však vykazujú logické spojenie, ktoré je cestou dokonalejšieho poznania tohto Zjavenia, a na jej vyplnenie je povolaná Cirkev. Hoci sa tieto náuky nepredkladajú ako formálne zjavené, lebo tie viere pridávajú *nezjavené prvky alebo také, ktoré ešte nie sú za také uznané*, predsa im nechýba definitívna povaha, ktorá sa dokazuje aj vnútorným vzťahom so zjavenou pravdou.“⁶⁰

Podľa Ratzingera príklady *na pravdy viery*, „ktoré sú z historickej nevyhnutnosti spojené so Zjavením a ktorých sa treba definitívne pridržať, nemožno však vyhlásiť za Bohom zjavené,

---

⁵⁴ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 5, s. 19. *Kódex kánonického práva*, kán. 750 § 1; *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 598 § 1.

⁵⁵ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 11, s. 25. JÁN PAVOL II. *Evangelium vitae*, čl. 57: slávnostné a definitívne vyhlásenie o vážnom zle priameho zabitia nevinnéj ľudskej bytosti. PIUS XI. *Casti connubii*: slávnostné a definitívne vyhlásenie o mravnom zle antikoncepcie (Gn 38, 9: tzv. Onanov hriech).

⁵⁶ Vyznanie viery, s. 13.

⁵⁷ JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem*, čl. 3.

⁵⁸ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 25.

⁵⁹ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 6, s. 20 – 21.

⁶⁰ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 7, s. 21: „Okrem toho nemožno poprieť, že v dozrievajúcom dogmatickom vývoji sa môže rozvíjať chápanie podstaty právd, ako aj pokladu viery v živote Cirkvi a že Magistérium je schopné vyhlásiť z týchto náuk aj ako dogmy božskej a katolíckej viery.“ Podobne by sme mohli hovoriť aj o vývoji poznania a definovania mravných právd.

sú tieto: Zákonná voľba Najvyššieho veľkňaza alebo zákonné slávenie ekumenického koncilu, kanonizácia svätých (*dogmatické fakty*), vyhlásenie Leva XIII. v apoštolskom liste *Apostolicae Curae* o neplatnosti anglikánskych vysviacok⁶¹. Z hľadiska právd v druhom odseku, ktoré sú *logicky nevyhnutne spojené so Zjavením*, možno ako morálny príklad uviesť podľa Ratzingera „náuku o nedovolenosti eutanázie uverejnenú v encyklike *Evangelium vitae*. Najvyšší veľkňaz potvrdiac, že eutanázia je ťažkým porušením Božieho zákona, vysvetľuje, že „táto náuka, opierajúca sa o prirodzený zákon a o napísané Božie slovo, je vovedená do Tradície Cirkvi a vysvetľuje ju riadne a univerzálne Magistérium“⁶². Zdalo by sa, že v náuke o eutanázii je iba racionálny prvok, pretože nič nenaznačuje, že by Písmo tento pojem poznalo. Na druhej strane je tu však viditeľné vzájomné prepojenie medzi poriadkom viery a poriadkom rozumu. Písmo totiž sa zreteľne odvracia od akéhokoľvek spôsobu svojvoľného nakladania s ľudským životom, ktorý práve spočíva v používaní a v metóde eutanázie.“⁶³ Ratzinger ďalej uvádza, že medzi príklady náuk o mravoch, ktoré „riadne a univerzálne Magistérium učí ako *definitívne*, sú ustanovenia o nedovolenosti prostitúcie a smilstva“⁶⁴. Mohli by sme k nim zaradiť napríklad aj slávnostné vyhlásenie Pia XI. o nezlučiteľnosti socializmu s učením Katolíckej cirkvi v encyklike *Quadragesimo anno* (1931).⁶⁵ Keďže tento *druhý odsek* nemal nijaký zodpovedajúci kánon v kódexoch Katolíckej cirkvi, Ján Pavol II. sa rozhodol vyplniť túto medzeru tým, že vydal 18. mája 1998 (už citovaný) apoštolský list „*motu proprio*“ (lat. *Ad tuendam fidem* = *Na obranu viery*), ktorým sa doplnili niektoré normy *Kódexu kánonického práva* a *Kódexu kánonov východných cirkví*.⁶⁶ K tomuto apoštolskému listu vydal Joseph Ratzinger, vtedajší prefekt

---

⁶¹ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 11, s. 28.

⁶² JÁN PAVOL II. *Evangelium vitae*, čl. 65.

⁶³ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 11, s. 25.

⁶⁴ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 11, s. 27. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2353, 2355.

⁶⁵ PIUS XI. *Quadragesimo anno*, čl. 117.

⁶⁶ JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem*, čl. 4. Týmto listom pápež stanovil, že pôvodný kánon 750 *Kódexu kánonického práva* bude mať dva paragrafy. Prvý sa bude zhodovať s textom platného kánonu, druhý z nich bude novým doplneným textom. Následne pápež upravil aj znenie kánonu 1371 *Kódexu kánonického práva*. Podobne pápež stanovil, že kánon 598 *Kódexu kánonov východných cirkví* bude mať dva paragrafy. Prvý z nich sa bude zhodovať s textom platného kánonu, druhý však bude opatrený novým textom. Následne pápež upravil aj znenie kánonu 1436 *Kódexu kánonov východných cirkví*. *Kódex kánonického práva*, kán. 750: „§ 1. Božskou a katolíckou vierou treba veriť všetko to, čo obsahuje napísané alebo tradované Božie slovo, čiže jeden poklad viery zverený Cirkvi, a súčasne sa predkladá ako Bohom zjavené buď slávnostným Magistériom Cirkvi, alebo jej riadnym a univerzálnym Magistériom, čo sa totiž prejavuje spoločným zomknutím sa veriacich pod vedením posvätného Magistéria. Všetci sú teda zaviazaní vyhýbať sa akýkoľvek náukám, ktoré sú s nimi v rozpore. § 2. Taktiež sa má dôsledne prijímať a pevne zachovávať všetko a jednotlivé, týkajúce sa viery alebo mravov, definitívne predkladané Magistériom Cirkvi, teda to, čo sa vyžaduje, aby sa tento poklad viery posvätné strážil a verne vykladal, a preto náuke Cirkvi odporuje ten, kto tieto smernice, ktorých sa treba definitívne pridržiavať, odmieta“; *Kódex kánonického práva*, kán. 1371: „Spravodlivým trestom má byť potrestaný: 1. kto okrem prípadu, o ktorom sa hovorí v kán. 1364 § 1, šíri učenie zavržené Rímskym veľkňazom alebo ekumenickým koncilom alebo tvrdošíjne odmieta učenie, o ktorom sa hovorí v kán. 750 § 2 alebo v kán 752, a po napomenutí Apoštolskou stolicou alebo ordinárom to neodvolá, 2. kto ináč neposlúcha Apoštolskú stolicu, ordinára alebo predstaveného, keď zákonne prikazujú alebo zakazujú, a po napomenutí zotráva v neposlušnosti“; *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 598: „Božskou a katolíckou vierou treba veriť všetko to, čo obsahuje napísané alebo tradované Božie slovo, čiže jeden poklad viery zverený Cirkvi, a súčasne sa predkladá ako Bohom zjavené buď slávnostným Magistériom Cirkvi, alebo jej riadnym a univerzálnym Magistériom, čo sa totiž prejavuje spoločným zomknutím sa veriacich pod vedením posvätného Magistéria. Všetci veriaci teda majú dbať, aby sa vyhli akejkolvek náuke, ktorá sa s nimi nezhoduje. § 2. Majú sa dôsledne prijímať a neochvejne zachovávať všetky a jednotlivé pravdy, týkajúce sa viery alebo mravov, ktoré sa definitívne predkladajú Magistériom Cirkvi, totiž to, čo sa vyžaduje na to, aby sa tento poklad viery posvätné strážil a verne vykladal. Preto náuke Katolíckej cirkvi odporuje ten, kto tieto smernice, ktoré sa majú definitívne zachovávať, odmieta“; *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 1436: „§1. Kto nejakú pravdu, ktorá sa má veriť božskou a katolíckou vierou, popiera alebo ju spochybňuje, alebo kresťanskú vieru úplne zavrhuje a po zákonom

Kongregácie pre náuku viery, (tiež už vyššie citovanú) *Vedeckú poznámku, vysvetľujúcu záverečnú formulu Vyznania viery* (29. júna 1998).⁶⁷

Povaha súhlasu právd prvého a druhého odseku

Ratzinger vysvetlil: „Z hľadiska povahy *súhlasu* voči pravdám, ktoré Cirkev predkladá buď ako Bohom zjavené (v prvom odseku), alebo sa majú pokladať za definitívne (v druhom odseku), je veľmi dôležité objasniť, že povaha súhlasu voči obidvom príkazom je rovnakým spôsobom úplná a neodvolateľná. Rozdiel sa vzťahuje na nadprirodzenú čnosť viery: totiž súhlas voči pravdám v prvom odseku sa priamo opiera o vieru v autoritu Božieho slova (náuky o viere, ktorú treba veriť). Avšak základ súhlasu voči pravdám v druhom odseku spočíva vo viere v asistenciu Ducha Svätého, poskytovanú Magistériu, a v katolíckej náuke o neomylnosti Magistéria (náuky o viere, ktorej sa treba pridržať).“⁶⁸

Vnútoraná forma vyhlásenia právd prvého a druhého odseku

Ratzinger objasnil: „V každom prípade Magistériu Cirkvi náuku ako Bohom zjavenú, ktorú treba veriť (v prvom odseku), alebo takú, ktorú treba definitívne zachovávať (v druhom odseku), učí definitívnym alebo nie definitívnym úkonom. Keď ide o definitívny úkon, pravda sa slávnostne definuje vyhlásením Rímskeho veľkňaza „ex cathedra“ alebo na základe zásahu ekumenického koncilu. Keď ide o nie definitívny úkon, náuku neomylné učí riadne a univerzálne Magistériu biskupov, ktorí sa kdekoľvek na svete nachádzajú v spoločenstve s nástupcom Petra. Túto náuku môže Rímsky veľkňaz upevňovať alebo znova dokazovať aj bez vyhlásenia slávnostného definovania s vysvetlením, že táto náuka patrí k ustanoveniu riadneho a univerzálneho Magistéria ako pravda Bohom zjavená (v prvom odseku) alebo pravda katolíckej náuky (v druhom odseku). Preto keď o nejakej pravde nie je nijaké rozhodnutie vo forme slávnostného vyhlásenia, ale ju učí riadne a univerzálne Magistérium – do počtu ktorého sa nevyhnutne zaratúva pápež –, keďže prináleží do dedičstva *pokladu viery*, treba ju potom chápať ako neomylné predkladanú.“⁶⁹

Výraz „*neomylné predkladanú*“ Ratzinger vysvetlil nasledovne: „Treba poznamenať, že neomylná náuka riadneho a univerzálneho Magistéria sa nepredkladá len zreteľným vyhlásením náuky, ktorú treba veriť a definitívne sa jej pridržať, ale že sa vyžaduje aj náukou, ktorá je implicitne obsiahnutá v praxi viery Cirkvi, lebo bola odvodená zo Zjavenia alebo istým spôsobom bola potrebná na večnú spásu a bola potvrdená svedectvom tradície. Zdá sa, že takúto neomylnú náuku naozaj predkladal celý biskupský zbor aj v diachronickom, nie nevyhnutne iba v synchronickom chápaní. Okrem toho rozhodnutie riadneho a univerzálneho Magistéria predkladať náuku ako definitívnu zvyčajne nezávisí od veľmi

---

napomenutí sa nenapraví, má byť ako heretik alebo apostata potrestaný vyššou exkomunikáciou, klerik môže byť potrestaný inými trestami nevynímajúc zosadenie. § 2. Okrem týchto prípadov ten, kto podporuje náuku, ktorá sa nepredkladá Rímskym veľkňazom alebo kolégiom biskupov vykonávajúcich hodnoverné Magistérium ako definitívne záväzná alebo je odsúdená ako bludná, má byť potrestaný primeraným trestom, ak sa po zákonom napomenutí nenapraví.“

⁶⁷ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 1 – 12, s. 15 – 29.

⁶⁸ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 8, s. 21 – 22.

⁶⁹ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 9, s. 22 – 23.

slávnostných technických formúl, stačí, keď je to jasné zo zmyslu slov a z ich spojenia alebo súvisu.⁷⁰

Napokon v **treťom odseku** *Vyznania viery* sa vyhlasuje: „Okrem toho s ochotnou poslušnosťou vôle a rozumu prijímam učenie, ktoré vyslovuje tak Rímsky veľkňaz, ako aj kolégium biskupov, keď vykonávajú autentický Učiteľský úrad, hoci ho nemienia vyhlásiť s konečnou platnosťou.“⁷¹ Podľa Ratzingera: „Do tohto odseku patria ponaučenia o viere a o veciach mravov, podávané ako pravé alebo aspoň ako isté, hoci nedefinované slávnostným vyhlásením ani riadnym a univerzálnym Magistériom nepredkladané ako definitívne. Predsa však takéto ponaučenia sa viažu na hodnoverné riadne Magistérium Rímskeho veľkňaza alebo kolégia biskupov, a preto vyžadujú *poslušnosť vôle a rozumu*.“⁷² Podľa Ratzingera „medzi príklady náuky, ktoré patria do tretieho odseku, možno vo všeobecnosti zaradiť náuky, ktoré nie definitívne predkladá riadne hodnoverné Magistérium a ktoré vyžadujú rozličný stupeň primknutia sa podľa svedomia a vôle, alebo povaha dokumentov, alebo frekvencia predkladania tej istej náuky, alebo spôsob prednesu jej vyhlasovaní.“⁷³

Zhrňujúca aplikácia

Koho teda kompetentná cirkevná autorita poverí kánonickým poslaním (*missio canonica*) vyučovať morálnu teológiu v kňazskom seminári alebo na teologickej fakulte, musí osobne zložiť pred kompetentnou cirkevnou autoritou (vyššie uvedené) *Vyznanie viery s Prísahou vernosti*. Božskou a katolíckou vierou má morálny teológ prijímať jeden poklad viery (lat. *depositum fidei*) napísaného a podávaného Božieho slova (Nadprirodzené zjavenie). Tento poklad viery učí *neomylné* Magistérium *definitívnym* spôsobom (Rímsky veľkňaz „*ex cathedra*“, kolégium biskupov zhromaždených na ekumenickom koncile, riadne a univerzálne Magistérium – biskupi kdekoľvek na svete v spoločenstve s pápežom) alebo *nie definitívnym* spôsobom (riadne a univerzálne Magistérium). Pevnou a neochvejnou vierou sa má morálny teológ definitívne pridržať právd (definícií) viery a mravov, ktoré sú nevyhnutne spojené s Božím zjavením historickým alebo logickým putom. Tieto pravdy hlása *neomylné* Magistérium pomocou zvláštnej asistencie Ducha Svätého *definitívnym* spôsobom (Rímsky veľkňaz „*ex cathedra*“, kolégium biskupov zhromaždených na ekumenickom koncile, riadne a univerzálne Magistérium) alebo *nie definitívnym* spôsobom (riadne a univerzálne Magistérium). Ochotnou/nábožnou *poslušnosťou rozumu a vôle* má morálny teológ prijímať pravé alebo aspoň isté náuky o viere a mravoch, ktoré hlása *autentické a riadne* Magistérium (Rímsky veľkňaz a biskupi jednotlivo v spoločenstve s pápežom). Morálny teológ má teda *rozuvažne* skúmať, o aký druh pravdy ide, kto a ako ju vyhlasuje, aby vedel stanoviť, či sa uplatňuje v danom vyhlásení charizma neomylnosti, aby vedel následne stanoviť súhlas, s akým sa má vyhlasovaná pravda (viery a mravov) prijímať,

---

⁷⁰ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 9, s. 23, pozn. 17.

⁷¹ Vyznanie viery, s. 13.

⁷² RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 10, s. 24. *Kódex kánonického práva*, kán. 752, 1371. *Kódex kánonov východných cirkví*, kán. 599, 1436 § 2.

⁷³ RATZINGER, J. Vedecká poznámka, čl. 11, s. 28.

ako sa uvádza v prehľadnej tabuľke v *Prílohe*. Okrem toho má aj žiť podľa toho, čo vyznal a čo prisahal, teda má vydávať hodnoverné svedectvo kresťanského života.

Magistérium a teológia

K povahe teológie ako racionálneho zdôvodnenia zjavených tajomstiev patrí aj správne chápanie vzťahu medzi Magistériom, prácou teológov a Božím ľudom. Magistérium nie je nejakou vonkajšou inštanciou pre teológiu, ktorá by bránila jej racionálnemu bádaniu, ale predstavuje pre ňu nutný predpoklad. Na druhej strane teológia neplní pre Magistérium akúsi výpomocnú funkciu. Neobmedzuje sa na opakovanie alebo na zbieranie argumentov, ktoré obsahuje Magistérium. *Teológia má vlastnú dynamiku, ktorá vychádza z túžby po hľadaní pravdy a z racionálneho chápania, ktoré je vlastné človeku a samotnej viere.* Okrem toho sa má prihliadať na jej cirkevný charakter. Teológia sa nikdy nesmie zredukovať na súkromnú úvahu teológa alebo skupiny teológov. *Životným prostredím teológa je Cirkev a teológia, aby ostala verná svojej povahe, nemôže sa vnútorne nezúčastňovať na cirkevnom živote.* V rámci Cirkvi je úlohou pastierov viesť Boží ľud a pracovať pre jeho dobro. V tomto zmysle pastieri majú právo a povinnosť nepriamo vstupovať do vedecko-teologických diskusií. Na druhej strane teológia nemôže zastávať pastiersku funkciu v rámci spoločenstva. Požaduje sa od nej, aby bola dobrou; teda aby napĺňala svoje poslanie s vedeckou presnosťou. V konečnom dôsledku *Magistérium a teológia, napriek tomu, že majú rozdielne funkcie, majú spoločnú úlohu zachovať Boží ľud v pravde, ktorá oslobodzuje.* Táto spoločná služba nielen pre veriacich, ale aj všetkých ľudí zakladá a inšpiruje ich vzťah vzájomnej spolupráce.⁷⁴

Problém „autonómnej morálky“

Po Druhom vatikánskom koncile sa výraznejšie rozšíril vo vnútri Cirkvi teologický smer, ktorý presadzuje pod vplyvom súčasného sekulárneho/laického myslenia tzv. *autonómu morálku*. Ide o výlučne normativistický prístup, ktorý sa Ján Pavol II. pokúsil zhodnotiť v encyklike *Veritatis splendor* bez toho, aby výslovne menoval zástancov tohto smeru.⁷⁵ Pápež v nej predovšetkým zdôraznil potrebu *správnej autonómie praktického rozumu*, pretože niektorí moralisti ju interpretujú spôsobom, ktorý sa nezhoduje so zdravým katolíckym učením. Podľa Jána Pavla II. autonómna morálka nekladie ľudskú slobodu proti Božiemu zákonu a ani nespochybňuje náboženský základ mravných noriem. Ďalej potvrdzuje racionálny a vnútorný charakter morálky ako takej a odmieta akúkoľvek mravnú heteronómiu. Toto je niekoľko pozitív tohto smeru, ktoré uznáva aj zdravé katolícke učenie.⁷⁶ *Hlavný problém autonómnej morálky* spočíva však v tom, že jej predstavitelia zaviedli radikálne rozdelenie medzi ľudským a Božím poznaním tým, že prestali vnímať ľudský rozum ako taký, ktorý má účasť na Božej múdrosti, na ktorej podstatne závisí,

---

⁷⁴ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Dei verbum*, čl. 7, 10. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 109 – 113. JÁN PAVOL II. *Pastores dabo vobis*, čl. 53, 55.

⁷⁵ Napr. medzi predstaviteľov tohto smeru sa radia okrem iných: nemecký morálny teológ a katolícky kňaz Alfons Auer (1915 – 2005), ktorý napísal dielo *Autonome Moral und christlicher Glaube* (1971, 1984) a ďalšie, čím sa považuje za „zakladateľa“ tohto smeru, a švajčiarsky morálny teológ a katolícky kňaz Franz Böckle (1921 – 1991), ktorý napísal dielo *Fundamentalmoral* (1981) a ďalšie. Auerovým žiakom a nasledovníkom je nemecký morálny teológ a laik (nie klerik) Dietmar Mieth (1940).

⁷⁶ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 30, 36, 41.

a učinili z neho stvoriteľskú normu mravnosti. Tento (osvietenský, moderný) spôsob chápania ľudského rozumu, ktorý je rozšírený aj v súčasnosti, popiera možnosť, žeby Boh zjavil mravné príkazy, ktoré by sa vzťahovali na konkrétne konanie. Podľa tohto chápania je ľudský rozum *absolútne autonómny v oblasti formulovania konkrétnych mravných noriem*, čím sa úplne oddeľuje od náboženského poriadku spásy. Ak ľudský rozum výlučne sám vytvára a formuluje mravné pravdy, tak následne sa týmto popiera učiaci úloha a neomylnosť Magistéria v mravnej oblasti. Podľa tohto názoru by bolo úlohou Magistéria ohlasovať *iba* všeobecné mravné postoje (láska, dobro, spravodlivosť, pokojamilovnosť, skromnosť a iné), ktoré sa považujú za jediný obsah Zjavenia. V konkrétnych mravných otázkach sa má nechať výlučné právo na slobodu svedomia konajúceho, ktorý *sám (autonómne)* určí, čo je dobré konať.⁷⁷

Na pozadí nesprávnych názorov autonómnej morálky sa nachádza nesprávny spôsob chápania ľudskej morálky vo vzťahu k Bohu a v konečnom dôsledku nesprávne chápanie vzťahu medzi vierou a morálkou. Autonómna morálka popiera tento vzťah, ako sme to už naznačili. Preto Ján Pavol II. upozornil v encyklike *Veritatis splendor*, že z gnozeologickej autonómie ľudského rozumu v oblasti prirodzeného mravného zákona sa nemôže potvrdiť ontologická autonómia ľudskej morálky a teda popieranie, žeby prirodzený mravný zákon nebol Božím zákonom. Ďalej pápež zdôraznil, že pravá kresťanská morálka, ktorá, hoci pramení z milosti, ako sme to už vyššie vysvetlili, nepopiera dôležitosť prirodzených ľudských postojov k spásy, ale naopak ich vyžaduje, lebo viera bez skutkov je mŕtva (porov. Jak 2,14-26). Z autonómie poznania ľudského rozumu, ktorá je prakticky relatívna, sa nemôže popierať prítomnosť etických požiadaviek prirodzeného mravného zákona v Zjavení. Jednoducho nejestvuje dôvod, ktorým by sa dalo poprieť jestvovanie konkrétnych mravných požiadaviek v Zjavení a učiacu kompetenciu a neomylnosť Magistéria v tejto oblasti. Z predloženej cirkevnej náuky predovšetkým vyplýva, že je dôležité vnímať vzťah rozumu a viery a vzťah prirodzeného poznania a Zjavenia ako nedialektický (*A nie je proti B*). Nie je pravdou, že by iba rozumu patrilo poznávanie tohto sveta a iba viere nejakého iného (nadpozemského, nadprirodzeného). Veď Boh zjavil aj nadprirodzeným spôsobom vecí, týkajúce sa nášho konania, ktoré môžeme aj my poznať vlastným rozumom, ktorého poznanie má účasť na Božej múdrosti. Základom mravného života je teda *oprávnená/náležitá autonómia* človeka, ktorý je osobným subjektom svojich skutkov a svojím praktickým rozumom aktívne poznáva mravné dobro a formuluje etické normy, čo však neznamená, že by ich sám tvoril.⁷⁸

Humanae vitae a „Kolínske vyhlásenie“

Konkrétne autonomistické tendencie ovplyvnili v 60-tych rokoch minulého storočia (t.j. obdobie pred, počas i po Druhom vatikánskom koncile) vnútrocirkevnú diskusiu o regulovaní pôrodnosti pomocou antikoncepcných prostriedkov a následne v súvislosti s vydaním encykliky Pavla VI. *Humanae vitae* (25. 7. 1968) zdôrazňovali slobodu svedomia u kresťana katolíka. Išlo o obdobie povojnovej (druhej) vlny sexuálnej revolúcie a tzv.

---

⁷⁷ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 35 – 37.

⁷⁸ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 5, 29 – 30, 35 – 40. COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*, I, s. 38 – 45.

študentských revolúcií na univerzitách s materialistickým pozadím (liberálno-anarchistickým alebo marxisticko-leninským). Zároveň sa objavili všeobecné pochybnosti ohľadom kompetencie Magistéria vyjadrovať sa neomylné a definitívne ku konkrétnym morálnym otázkam.⁷⁹ Tieto pochybnosti viedli v nasledujúcich rokoch k tzv. *Kolínskemu vyhláseniu* (5. 1. 1989). Toto vyhlásenie sa týkalo rôznych krízových bodov vo vzťahu medzi biskupským učiteľským úradom a úlohou teológie. Podpísalo ho najprv pätnásť profesorov katolíckej teológie. Benedikt XVI., ktorý bol v tom čase prefektom Kongregácie pre náuku viery, spomína: „Tento text, ktorý spočiatku nepresahoval zvyčajnú mieru protestov, veľmi rýchlo prerástol do výkriku proti Učiteľskému úradu Cirkvi, ktorý viditeľne a počuteľne hromadil protestný potenciál, povstávajúci po celom svete proti očakávaným textom magistéria Jána Pavla II.“⁸⁰ *Kolínske vyhlásenie* podpísalo spolu 163 nemeckých, rakúskych a švajčiarskych teológov, ku ktorým sa pridalo 157 frankofónnych kňazov. Týmto signatárom išlo o to, aby sa odstránil pojem (mravné) „zlo“ z teologického katolíckeho slovníka a priradil sa mu relativistický (subjektivistický) význam.

Utilitarizmus

Čo predchádzalo *Kolínskemu vyhláseniu* v rámci (filozofických a teologických) etických úvah? Po druhej svetovej vojne myslitelia hľadali účinný normatívno-etický model, ktorý by zabezpečoval pokojný život a rozvoj v ľudských spoločnostiach po celom svete. Mnohí z nich sa priklonili k utilitarizmu (lat. *utilis* = užitočný, osožný, potrebný), ktorý sa zrodil vo Veľkej Británii 19. storočia v období nástupu industriálneho kapitalizmu. Predstavitelia utilitarizmu, medzi ktorých patria Jeremy Bentham, John Stuart Mill a Henry Sidgwick, tvrdili, že mravná hodnota ľudského skutku závisí od ekonomického kalkulu (individuálneho a/alebo sociálneho) prospechu (tzv. prospechárstvo), ktorým sa má dosiahnuť maximalizácia blaha pre čo najväčší počet ľudí a minimalizácia jeho utrpenia. Toto kritérium vyslovil pred nimi už skôr spomenutý Francis Hutcheson v nesebeckom (altruistickom) význame. V druhej polovici 20. storočia sa utilitarizmus rozšíril zvlášť medzi anglicky a nemecky hovoriacimi mysliteľmi. Približne od 60-tych rokov minulého storočia začal ovplyvňovať aj (morálnych) teológov, ako sa píše ďalej, ktorí žili v tých istých jazykových oblastiach.

Okrem toho v tomto období americký psychológ Lawrence Kohlberg (1927 – 1987) formuloval svoju teóriu vývoja morálneho myslenia na základe svojich výskumov u detí (aj dospievajúcich) a dospelých ľudí. Podľa neho tento vývoj pozostáva z troch období a v každom z nich sú dve štádiá. Vývoj morálneho myslenia možno rozdeliť *podľa vzťahu ku konvenciám* na predkonvenčné, konvenčné a postkonvenčné. *Predkonvenčné obdobie* tvoria dve štádiá (u detí do cca. 10. roku života): *prvé štádium* je zamerané na trest (keď

---

⁷⁹ Napr. KÜNG, H. Lo Spirito Santo e gli errori dei Papi. In *Le Monde* (28. 8. 1968). Podľa: VARAIA, V. ed. *Dossier sulla Humane vitae*, s. 98 – 100. SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. Declaratio de duobus operibus Professoris Ioannis Küng (1975). SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. Declaratio de quibusdam capitibus doctrinae theologicae Professoris Ioannis Küng (1979). CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. Notificatio super scriptis Marciani Vidal (2001). CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Notificazione dottrinale sul libro *Just Love. A Framework for Christian Sexual Ethics* (New York: Continuum, 2006) di Sr. Margaret A. Farley, R.S.M. (2012).

⁸⁰ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 34.

dieťa urobí niečo zlé, dostane napomenutie) a *druhé štádium* je zamerané na odmenu (dieťa spoznáva, že dostane odmenu, keď poslúcha). *Konvenčné obdobie* tvoria dve štádia (u dospievajúcich a dospelých ľudí): *tretie štádium* je zamerané na dodržiavanie zaužívaných konvencií (konám dobre, keď sa správam podľa daných zvyklostí) a *štvrté štádium* je zamerané na dodržanie spoločenského poriadku a zákona (konám dobre, keď splním danú spoločenskú normu). *Postkonvenčné obdobie* tvoria dve štádia (s nízkym výskytom u ľudí od 25. roku života a vyššieho): *piate štádium* je zamerané na spoločenskú osobu a spoločenskú dohodu a *šieste štádium* je zamerané na najvyššie univerzálne mravné princípy (napr. obetujúca láska a pod.). *Piate štádium* vývoja morálneho myslenia predstavuje (nesebecký, nezištný) *utilitarizmus* (konám dobre, keď som druhým na ošoh; keď sa obetujem pre druhých; keď im poslúžim a pod.) a tzv. *kontraktualizmus* (konám dobre, keď plním svoje záväzky alebo dodržiavam dohody pre „spoločné“ dobro). Podľa Kohlbergových výskumov veľká väčšina ľudí dosiahne iba štvrté štádium vývoja morálneho myslenia a preto nerozumie mravnému uvažovaniu podľa kritérií najvyšších štádií; menej než 15% ľudí dosiahne piate štádium morálneho vývoja okolo 25. roku života a veľmi málo ľudí dosiahne šieste štádium.⁸¹ Podľa Kohlbergovej teórie by bolo teda veľmi ťažké pre väčšinu ľudí chápať (filozofickú a teologickú) morálnu náuku, ktorej zdôvodnenie sa uskutočňuje podľa kritérií najvyšších štádií. Sem by sme mohli zaradiť diela významných etikov, morálnych filozofov a teológov, ako aj oficiálne učenie Katolíckej cirkvi v mravnej oblasti. Praktická skúsenosť čiastočne potvrdzuje Kohlbergove teoretické závery. Napríklad sú, žiaľ, kresťania katolíci, ktorí nechápu alebo veľmi ťažko chápú mravné učenie Katolíckej cirkvi, lebo sa asi nachádzajú na nižších štádiách vývoja mravného uvažovania. Zdá sa, že väčšina ľudí, keď uvažuje o mravnom konaní, hodnotí ho na základe (osobného a/alebo spoločenského) ošohu/prospechu. Toto hodnotenie však môže ľahko sprevádzať viac alebo menej silná a zjavná sebecká tendencia. Práve sebecký a pyšný postoj spôsobuje, že jeho nositelia odmietajú alebo si nesprávne vysvetľujú mravné učenie Cirkvi. Na tieto skutočnosti potrebujeme stále pamätať, keď hovoríme o morálnych témach.

Benedikt XVI. spomína na vývoj morálnej teológie v 20. storočí nasledovne: „Až do Druhého vatikánskeho koncilu bola katolícka morálna teológia v značnej miere založená na prirodzenom zákone, kým Sväté písmo sa chápalo ako jej pozadie alebo podpora. V koncilovom zápase o nové chápanie Zjavenia sa takmer úplne opustila opcia prirodzeného zákona a požadovala sa morálna teológia založená výhradne na Biblii.“⁸² V tomto zmysle sa považuje dizertačná práca nemeckého jezuitu Bruna Schüllera (1925 – 2007) za priekopnícke dielo.⁸³ Okrem toho sa stal prvým morálnym teológom, ktorý aplikoval analytickú metódu pri spracovaní tém. Počas akademického pobytu v Spojených štátoch amerických nadobudol Schüller presvedčenie, že len na základe Božieho slova sa nedá systematicky vypracovať katolícka morálna teológia. Pre takýto výklad sa priklonil k pragmaticko-utilitaristickému prístupu, ktorý sa pozvoľna udomácnil v katolíckom

---

⁸¹ BERGER, K. S. *Lo sviluppo della persona* (1996, orig. *The Developing Person Through the Life Span*, 1994), s. 340 – 343.

⁸² BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 33.

⁸³ SCHÜLLER, B. *Die Herrschaft Christi und Das Weltliche Recht. Die Christologische Rechtsbegründung in der Neuere Protestantischen Theologie* (1963).

prostredí, hoci nepriniesol očakávaný výsledok.⁸⁴ Benedikt XVI. spomína: „Napokon sa všeobecne presadila téza, že pre morálku sú určujúce len ciele ľudského konania. Známa veta, že „cieľ svätých prostriedky“ sa síce v tejto hrubej forme nepotvrdila, ale tento spôsob zmýšľania sa stal smerodajným. Preto zrazu nemohlo byť nič absolútne dobré ani nič absolútne zlé, ale len relatívne ohodnotené. Už neexistovalo dobro, ale len to, čo je v danom okamihu a za daných okolností relatívne lepšie.“⁸⁵ Koncom 80-tych rokov a začiatkom 90-tych rokov minulého storočia dosiahla kríza katolíckej morálky dramatickú podobu vo forme tzv. autonómnej morálky a v zverejnenom *Kolínskom vyhlásení*. Nemecký morálny teológ, vtedy už emeritný profesor, Franz Böckle (1921 – 1991) vyhlásil, že ak by vyšla encyklika, v ktorej by sa tvrdilo, že existujú skutky, ktoré sú vždy a za všetkých okolností zlé, zasadil by sa celou svojou váhou proti nej, čo však neuskutočnil, lebo umrel.

Veritatis splendor

Ján Pavol II. vydal v roku 1993 encykliku *Veritatis splendor* s podnadpisom *O niektorých základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti* (6. 8. 1993). Pápež adresoval encykliku *všetkým biskupom* Katolíckej cirkvi, lebo práve oni sú v jednotlivých diecézach pastiermi a učiteľmi, ktorí nesú zodpovednosť za pravoverné ohlasovanie právd viery a mravov a za život podľa nich. V encyklike pápež vyhlásil, že jestvujú určité spôsoby ľudského (vedomého a dobrovoľného) konania, ktoré sú *vždy vnútorné zlými skutkami* (lat. *intrinsece malum*) svojou mravnou povahou bez ohľadu na úmysel konajúceho, ich dôsledky alebo (subjektívne a objektívne) okolnosti, čo potvrdzuje správne formovaný rozum (svedomie) i Zjavenie.⁸⁶ Benedikt XVI. spomína, že Ján Pavol II. si bol vtedy „plne vedomý závažnosti tohto rozhodnutia, a práve túto časť svojho textu konzultoval ešte raz s poprednými odborníkmi, ktorí sa nepodieľali na redakcii encykliky. Nemohol a nesmel pripustiť pochybnosť, že morálka porovnávajúca dobrá musí rešpektovať konečnú hranicu. Existujú dobrá, ktoré nemožno porovnávať. Existujú hodnoty, ktorých sa nemožno vzdať pre nejaké vyššie hodnoty, aj keby to človeka malo stáť fyzický život. [...] Boh je viac než fyzické prežitie. Život, ktorý by bol vykúpený zapretím Boha, život spočívajúci na celkovej lži, nie je životom.“⁸⁷

Benedikt XVI. ďalej pripomína inú naliehavú otázku, ktorú sme už spomenuli. Ide o otázku kompetencie Magistéria vyjadrovať sa neomylnne a definitívne ku konkrétnym morálnym problémom. Benedikt XVI. spomína, že v rámci morálnej teológie druhej polovice minulého storočia „sa presadila téza, že Učiteľský úrad Cirkvi môže definitívne rozhodovať len vo veciach viery („neomylnosť“), veci morálky však nespádajú do kompetencie neomylného Učiteľského úradu. Táto téza si, zaiste, zasluhuje ďalšiu diskusiu. Existuje však isté morálne minimum, ktoré je neoddeliteľne spojené so základným rozhodnutím viery a ktoré treba brániť, pokiaľ nechceme redukovať vieru na teóriu, ale uznávať aj jej nároky na konkrétny život. Z tohto všetkého je zjavné, ako principiálne je spochybňovaná autorita Cirkvi

---

⁸⁴ SCHÜLLER, B. *La fondazione dei giudizi morali. Tipi di argomentazione etica in teologia morale* (1997, orig. *Die Begründung sittlicher Urteile. Typen etischer Argumentation in der Moraltheologie*, 1983).

⁸⁵ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 34.

⁸⁶ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 79 – 83: "Vnútorné zlo": neslobodno konať zlo, aby vzišlo dobro (porov. Rim 3,8).

⁸⁷ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 35.

v otázkach morálky. Kto v tejto oblasti upiera Cirkvi definitívny Učiteľský úrad, núti ju mlčať práve tam, kde ide o hranicu medzi pravdou a lžou.“⁸⁸

Amoris laetitia

Po dvoch generálnych zhromaždeniach Biskupskej synody – mimoriadnom (2014) a riadnom (2015) – o rodine vydal v roku 2016 pápež František exhortáciu *Amoris laetitia*, ktorá pojednáva o pastorácii manželstva a rodiny v našich časoch. Pápež spomína zvlášť v texte jej ôsmej kapitoly⁸⁹ niektoré náročné pastoračné situácie (prípady – kázusy) z rozličných hľadísk, ktoré nie vždy vyslovene uvádza, čo môže spôsobovať u čitateľa zmätenie, ba až oprávnené pochybnosti ohľadom toho, či predložená náuka je správna alebo či by nemohla ospravedlňovať nesprávne interpretácie a aplikácie v mravnom živote. Teraz sa pokúsime o (aspoň čiastočné) objasnenie niektorých ideí exhortácie. Napríklad pápež uvádza, že niektoré formy spolunažívania uskutočňujú manželský ideál „aspoň čiastočným a analogickým spôsobom“, pričom „iné formy spojenia“ mu „radikálne protirečia“.⁹⁰ Pri tejto formulácii pápež používa *sociologické alebo fenomenologicko-opisné hľadisko*, ktoré výslovne neuvádza, lebo zrejme predpokladá, že čitateľ si ho domyslí. Avšak z *morálno-teologického hľadiska protirečia vždy* manželstvu (i jeho „ideálu“), hoci rôznymi spôsobmi ľudského konania, napríklad „voľné“ spolunažívanie, smilstvo, antikoncepcia, cudzoložstvo i homosexuálny pohlavný styk. V texte exhortácie sa opakovane spomína, že základná cirkevná (teologicko-morálna) náuka o manželstve a manželskom živote je nemenná a že sa odmieta „dvojitá“ (teologicko-morálna) náuka, podľa ktorej by jedna vec platila teoreticky a všeobecne, ale konkrétne a prakticky by neplatila (tzv. neoprávnené výnimky). U mnohých vzniklo podozrenie, že pod rúškom základnej cirkevnej nauky o mravnosti a o manželstve a manželskom živote (vo všeobecnosti) by sa ťažké situácie mohli oprávnené interpretovať relativisticky (sentimentálne, utilitaristicky, liberálne, situačne). Túto pochybnosť podporuje v exhortácii napríklad opakovaná predstava o manželstve ako (ťažko realizovateľnom) „ideáli“. Z *hľadiska katolíckej vierouky a mravouky* je manželstvo základnou nemennou a nenarušiteľnou hodnotou („čestným dobrom“) v prirodzenom i nadprirodzenom poriadku. Zo *sociálno-psychologického hľadiska*, ako aj z *hľadiska konkrétneho mravného konajúceho, z duchovného a pastoračného hľadiska* možno

---

⁸⁸ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 36.

⁸⁹ Pápež v tejto kapitole takmer doslovne cituje niektoré úryvky z dvoch teologických článkov Víctora Manuela Fernández (nar. 1962) z rokov 2005 a 2006 bez toho, aby ich priamo uviedol. Niekoľko mesiacov po svojom zvolení v roku 2013 pápež František menoval práve Fernández za titulárneho arcibiskupa, ktorý bol v tom čase rektorom *Pápežskej Katolíckej Univerzity Argentíny* so sídlom v Buenos Aires. Po skončení funkčného obdobia (2009 – 2018) ho následne pápež František ustanovil za arcibiskupa argentínskej arcidiecézy La Plata (2018). Fernández v spomenutých článkoch opisuje človeka ako „nedokonalého“ tvora, ktorý je povolaný k seba-prekročeniu (vyjdeniu zo seba). Ide o zložitý proces, v ktorom od „vonkajších“ prejavov lásky ako seba-prekročenia prechádza človek k jej stále hlbším vnútorným úkonom, čím sa stále viac pripodobňuje dokonalej Božej láske, ktorá je dokonalým seba-prekročením (auto-transcendenciou). Boh vychádza zo seba, aby sa nám zjavil v stvorení, vykúpení (vtelenie Božieho Syna, jeho obeta na kríži a zmŕtvychvstanie) a posväcovaní (v diele Ducha Svätého). Fernándezove diela nám ponúkajú okrem iných zdrojov výkladový kľúč pre hlbšie pochopenie teologického myslenia pápeža Františka. Fernández, V. M. El sentido del carácter sacramental y la necesidad de la confirmación. In *Teología*. 2005, vol. 42, no. 86, p. 27 – 42. Fernández, V. M. La dimensión trinitaria de la moral. II. Profundización del aspecto ético a la luz de 'Deus caritas est'. In *Teología*. 2006, vol. 43, no. 89, p. 133 – 163. MAGISTER, S. "Amoris laetitia" ha un autore ombra. Si chiama Víctor Manuel Fernández. In *Espresso* (25. 5. 2016).

⁹⁰ FRANTIŠEK. *Amoris laetitia*, čl. 292.

oprávnene hovoriť o tom, že *manželský život má svoj ideál*, ku ktorému má smerovať a ktorý spočíva v raste pravej lásky podľa jednotlivých významov spomenutých hľadísk.

Po vydaní exhortácie sa objavilo niekoľko *aplikácií* obsahu ôsmej kapitoly *Amoris laetitia*. Dajú sa zhrnúť do piatich nasledujúcich *pastoračných prístupov*. Podľa *prvého prístupu* náuka exhortácie je v kontinuite s predchádzajúcim Magistériom, a tak sa nič nemení. Keďže nepomenovala jasne, v čom nastala zmena náuky, tak to znamená, že sa nič nemení (napr. prax v Poľsku a na Slovensku). *Podľa druhého prístupu* jednotlivé posúdenie má vykonať kňaz – spovedník, lebo takúto voľbu nemôže urobiť človek sám (napr. prax v Taliansku). Na Slovensku toto posúdenie činí diecézny ordinár. Správne rozlíšenie a posúdenie sa uskutočňuje vo svetle zdravého učenia Katolíckej cirkvi. *Tretí prístup* navrhli po vydaní exhortácie biskupi z Pastoračného regiónu Buenos Aires. Podľa nich kňaz by mohol po akomsi prechodnom období dovolene udeliť Eucharistiu rozvedenej osobe, ktorá žije v novom vzťahu, za určitých vážnych podmienok, ktoré sa opisujú v ôsmej kapitole *Amoris laetitia* (napr. stabilný vzťah, deti a ich výchova, zdravotný stav, sociálne zabezpečenie a pod.). Túto pastoračnú aplikáciu (tzv. Desatoro argentínskych biskupov) dal následne zverejniť pápež František v úradnom vestníku Svätej stolice *Acta Apostolicae Sedis* so svojou odpoveďou argentínskym biskupom oficiálne zaslanou v ten istý deň, ako vyšlo ich pastoračné usmernenie, s tým, že ide podľa pápeža o autentické Magistérium.⁹¹ *Štvrtý prístup* navrhli nemeckí a maltskí biskupi. Podľa nich má kňaz plne rešpektovať osobnú voľbu veriaceho a vždy mu vyslúžiť sviatosť (napr. rozhrešenie a sv. prijímanie), ak o to požiada. Žiaľ, ide o zaužívanú prax napr. v nemecky hovoriacich krajinách. *Podľa piateho prístupu*, ktorú predostreli niektorí teológovia, nie je potrebné, aby sa osoba vôbec vyspovedala, lebo jej manželstvo po rozvode je mŕtve, zomrela láska, tak teda osoba by mohla bez problémov dovolene pristupovať k sviatosti zmierenia a Eucharistii, prípadne uzavrieť nové manželstvo.⁹² *Posledné dva prístupy sú neprijateľné, lebo nie sú v súlade s katolíckou vieroukou a mravoukou!*

Familiaris consortio

Ostatné prístupy by sa dali považovať za dovolené, ak osoba vyznáva s ľútosťou všetky smrteľné hriechy podľa matérie, prosí kňaza o rozhrešenie a je rozhodnutá konať pokánie, učiniť nápravu a účinne sa vyhýbať hriechu (teda učiniť z „blízkej“ príležitosti hriechu „vzdialenú“ príležitosť hriechu, t.j. žiť „ako brat a sestra“), pričom predvídateľnosť nového pádu „nie je na ujmu autenticity predsavzatia“⁹³ vyhýbať sa hriechu, ako napísal Ján Pavol II. v *Liste kardinálovi Williamovi W. Baumanovi pri príležitosti kurzu o internom fóre, organizovanom Apoštolskou penitenciáriou* (22. 3. 1996). Zároveň však má platiť to, čo

---

⁹¹ FRANCISCO. Carta a los obispos de la Región pastoral de Buenos Aires en respuesta al documento “Criterios básicos para la aplicación del capítulo VIII de La Amoris Laetitia” (5. 9. 2016). REGIÓN PASTORAL BUENOS AIRES. Criterios básicos para la aplicación del capítulo VIII de Amoris laetitia (5. 9. 2016). In *Acta Apostolicae Sedis*. 2016, roč. 108, č. 10, s. 1071 – 1074. Dostupné na internete: http://w2.vatican.va/content/francesco/es/letters/2016/documents/papa-francesco_20160905_regione-pastorale-buenos-aires.html.

⁹² NORIEGA, J. *Keď sa zo sexu stane nevyhnutnosť, život bude priemerný*. Rozhovor pripravili HANUSOVÁ, Z. a RÁBARA, P. Dostupné na internete: <https://svetkrestanstva.postoj.sk/28421/ked-sa-zo-sexu-stane-nevyhnutnost-zivot-sa-stane-priemernym>.

⁹³ JÁN PAVOL II. List kardinálovi Williamovi W. Baumanovi pri príležitosti kurzu o internom fóre, organizovanom Apoštolskou penitenciáriou (22. 3. 1996), čl. 5. Podľa: FRANTIŠEK. *Amoris laetitia*, čl. 311, pozn. 364.

v roku 1981 napísal Ján Pavol II. v *Apoštolskej exhortácii o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete (Familiaris consortio)*: „Zmierenie vo sviatosti pokánia, ktoré otvára cestu k Eucharistii, môže sa udeliť len tým, čo ľutujú, že porušili znamenie zmluvy a vernosti s Kristom a sú úprimne ochotní viesť taký život, ktorý nie je v rozpore s nerozlučiteľnosťou manželstva. To v skutočnosti vyžaduje, aby sa muž a žena, ktorí z vážnych príčin, ako je napríklad výchova detí, nemôžu splniť požiadavku vzájomného rozchodu, zaviazali, že budú žiť v úplnej zdržanlivosti, čiže zdržia sa aktov, ktoré sú manželstvu vlastné.“⁹⁴ V praxi sa však môžu vyskytnúť aj tzv. *hraničné* alebo *krajné situácie*. Napríklad, keď v iregulárnom vzťahu muž sexuálne núti alebo znásilňuje, alebo vydiera ženu, že ju vyhodí z domu, opustí, nedá financie na živobytie, oberie o bývanie či deti atď. V takýchto prípadoch má žena ako obeť zníženú alebo až anulovanú započítateľnosť hriechu, za ktorý je zodpovedný muž, lebo on koná vedome a dobrovoľne zlý skutok. Takto sa vyhneme nesprávnej utilitaristickej interpretácii a aplikácii textu exhortácie *Amoris laetitia*, čo odmieta i sám pápež František.

Ďalšie príklady

Žiaľ, v bežnom živote sa môžeme u kresťanov katolíkov stretnúť s prejavmi nesprávnej autonómnej morálky. Keď niektorí tvrdia, že sa im „Cirkev mieša“ neoprávnene do života (osobného, sexuálneho, sociálneho atď.); keď nesprávne vnímajú cirkevnú náuku o mravnosti ako obmedzujúcu ich autonómiu (rozum a slobodu); keď tvrdia, že napr. voľný intímny vzťah a pod. nie je hriešnym, lebo oni to tak cítia (tzv. emotivizmus, sentimentalizmus); alebo preto že sa tak svojvoľne (autonómne) rozhodli (tzv. liberalizmus); alebo preto, že si ho tak racionálne zdôvodnili a ospravedlnili na základe vybraných „dobrých“ dôsledkov, ktoré porovnaním zvažili (tzv. utilitarizmus, konzekvencializmus, proporcionalizmus); alebo preto, že väčšina tak dnes žije (tzv. situačná etika, morálny situacionizmus/sociologizmus), ale aj väčšina sa môže myliť, podobne ako jednotliviec. S takýmito postojmi si ľudia pestujú v duši pýchu a vystavujú sa hriechu proti Duchu Svätému, ktorý je zo svojej podstaty neodpustiteľným, čo potvrdil aj Pán Ježiš, lebo človek sa vedome a dobrovoľne rozhodol zotrvať v nekajúcnosti, odporovať pravdivému poznaniu a milosti. S takýmito postojmi odmieta človek Pána Boha ako prameň milosrdenstva, ktorý posväcuje.

---

⁹⁴ JÁN PAVOL II. *Familiaris consortio*, čl. 84.

2 VŠEOBECNÉ POVOLANIE K SVÄTOSTI

Vyvolení v Kristovi ešte pred stvorením sveta (porov. Ef 1,4)

Ako ľudia hľadáme zmysel našej existencie, jej zacielenie i zavŕšenie. Môžeme ich objavovať vlastným úsilím – špekulatívnym/dogmatickým alebo praktickým/morálnym. Ľudský duch však vo svojom hľadaní spolupracuje s Božou milosťou, ktorá sa dáva v Ježišovi Kristovi. Božia milosť predchádza, sprevádza i nasleduje naše úsilie. Tento proces nazývame svätosťou alebo posväcovaním. Ide v ňom vlastne o nasledovanie Ježiša Krista dobrým (čnostným) životom. O týchto skutočnostiach hovorí práve táto kapitola vo svetle rozumu osvieteného Zjavením. V tejto časti sa zamyslíme vo svetle rozumu osvieteného vierou nad všeobecným povolaním k svätosti, v ktorom sa odhaľuje posledný zmysel ľudskej existencie. *Prameňom* nášho povolania k svätosti je Boh. On jediný je Svätý. On dáva zmysel ľudskej existencii v eschatologickom naplnení svätosti, ku ktorému sa človek približuje počas svojej pozemskej púte spoluprácou s Božou milosťou prostredníctvom nasledovania Ježiša Krista (tzv. morálna svätosť). Táto spolupráca na Božom dare svätosti ukrýva v sebe dve hľadiská (negatívne a pozitívne). Na jednej strane sme stále pozvaní bojovať proti hriechu, ľahostajnosti a nezriadeným túžbam. Na druhej strane sme povolaní rásť vo svätosti, obnovovať sa v Duchu Svätom skrze prostriedky posväcovania (sviatosti, modlitba, kríž/utrpenie, dobré skutky a pod.). Týmito dvoma spôsobmi sa vyjadruje naše morálne správanie ako ľudská odpoveď na Božie volanie k svätosti.

2.1 Teológia pred otázkou o zmysle ľudskej existencie

Prirodzená spontánna (pred-filozofická) otázka o poslednom zmysle ľudskej existencie (Odkiaľ som? Kam idem?) podnecovala vždy ľudské úvahy. Môžeme sa na ňu pozeráť z hľadiska špekulatívneho alebo praktického. Prvé hľadisko sa aplikuje v metafyzike a v dogmatickej teológii,⁹⁵ druhé zase v morálnej teológii.⁹⁶

Dogmatická úvaha o poslednom celi ľudského života

Prirodzeným rozumom môže prísť ľudský duch k poznaniu, že Boh stvoril všetky bytia, aby im zjavil svoju slávu, aby im ju odovzdal a aby ju hľadali a dosahovali a tak mali na nej účasť. Rozumové bytia dosahujú Božiu slávu ako nadprirodzený cieľ zvláštnym spôsobom – skrze vlastné operácie (poznávanie a chcenie). Túto základnú pravdu potvrdzuje Zjavenie a Tradícia. Oba teologické pramene spájajú učenie o pozdvihnutí človeka (lat. *elevatio hominis*) do nadprirodzeného poriadku s ďalšími pravdami, ktoré ho dopĺňajú (učenie o dedičnom hriechu a o vykúpení). Prvým hriechom človek stratil svätosť a spravodlivosť, poškodil „prvotný“ poriadok (lat. *ordo*) vzhľadom na svoj posledný cieľ. V plnosti časov Božie milosrdenstvo poslalo ľudstvu Ježiša Krista, svojho Syna, skrze ktorého získalo

---

⁹⁵ AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I, q. 44, a. 4.

⁹⁶ AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I-II, q. 1 – 5.

ľudstvo ospravedlnenie od hriechu a adoptívne synovstvo. *Všetci ľudia sú teda povolani v Kristovi k spoločenstvu poznania a lásky s Bohom skrze dielo Ducha Svätého.* Ľlovek vníma vo svojom vnútri prirodzenú túžbu po nadprirodzenom cieľi (lat. *capax Dei*),⁹⁷ a teda po večnom spoločenstve s Bohom (lat. *visio beatifica*).⁹⁸ Tento cieľ však môže dosiahnuť iba nadprirodzenými prostriedkami, ktoré dostáva skrze Ježiša Krista a Ducha Svätého. Medzi tieto prostriedky patrí predovšetkým milosť posväcujúca a potom vliate čnosti, dary, charizmy/služby a ovocie Ducha Svätého (porov. Rim 1,20; 3,25; 4,18; 9,30; 1Kor 2,9; 13,12; 2Kor 5,7; Gal 4,5; Ef 1,5-6; Hebr 12,1-2; Jn 2, 2; 1Jn 3,2; Zjv 21-22;).⁹⁹

Morálna úvaha o poslednom cieľi ľudského života

Počiatkové štúdiá morálnej teológie o poslednom cieľi nie sú iba jednoduchou aplikáciou dogmatických záverov, ale ide v nich o požiadavku, ktorá je vlastná morálnej teológii ako praktickej vede (lat. *scientia operativa*). Ide v nej vlastne o perspektívu tzv. prvej osoby, ktorou sa skúma celkové i jednotlivé ľudské konanie vzhľadom na posledný cieľ, ako sme to už skôr naznačili a ďalej ešte rozviníme. Treba pripomenúť, že ľlovek ako mravné bytie sa snaží svojimi ľudskými schopnosťami (rozumom a vôľou) poznávať dobro a vybrať si konkrétne dobro (pravé alebo falošné) so zámerom dosahovať dobrý a šťastný život ako celok tu na zemi. Avšak takýto pozemský cieľ nedokáže úplne uspokojiť ľloveka ako mravné bytie. Vo svojej podstate aj ako konajúci túži po večnej blaženosti, ktorú však nedokáže dosiahnuť čisto ľudským úsilím tu na zemi. Keďže ide o nadprirodzený cieľ, ktorý presahuje ľudskú prirodzenosť, jeho dosiahnutie vyžaduje nadprirodzenú pomoc. Vliata Božia milosť posilňuje ľloveka ako konajúceho, jeho prirodzené schopnosti (rozum a vôľu) a ich príslušné úkony poznávania a voľby „novým“ spôsobom, ktorý im udeľuje nadprirodzenú hodnotu. S touto hodnotou dosahuje ľlovek svojimi skutočne dobrými mravnými činmi praktický posledný cieľ večnej blaženosti.¹⁰⁰

2.2 Celkové dobro ľudského života podľa prirodzenej etiky

Často sa stáva, že ľlovek pri retrospektívnom pohľade na svoj život cíti nespokojnosť, smútok alebo frustráciu. Keby sa mohol vrátiť späť, inou cestou by usmernil svoj život. Práve preto považovala *klasická morálka* za svoju hlavnú úlohu pomáhať ľlovekovi, aby sa vyhýbal vo svojom živote všeobecnému pádu a aby ho celý zameriaval na *plné šťastie*. Inými slovami, jej úlohou bolo *zameriavať hlavné osobné voľby na dobro celého pozemského života* a na vlastnenie *najväčšej miery dobra*, ktorá sa dá dosiahnuť. Táto koncepcia šťastia sa nazýva *eudaimonizmus* (gréc. *eu* = dobre; gréc. *daimonizesthai* = byť zameraný, posilnený, posadnutý; *eudaimónia*, lat. *beatitudo* = blaženosť).

---

⁹⁷ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 27 – 30.

⁹⁸ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 49. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 1023 – 1029.

⁹⁹ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gaudium et spes*, čl. 12 – 13, 22. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 27 - 49, 293 – 294, 1716 – 1729. Aquinas, T. *Summa Theologiae*, I-II, q. 1 – 6.

¹⁰⁰ GÜNTHÖR, A. *Morálna teológia*, I/a, čl. 173 – 186, s. 158 – 173 (Odpoveď svätého Tomáša na základnú otázku morálky).

Podľa antických filozofov práve v *eudiamónii* spočíva šťastie človeka, ako vysvetlil poľský utilitaristický filozof Władysław Tatarkiewicz (1886 – 1980) vo svojej štúdií *O štěstí*: „Takto chápali šťastie [...] takmer všetci starovekí filozofi: šťastie bolo pre nich vlastníctvom najväčších hodnôt dostupných človeku. Jeho mierou v tomto význame nebola ani priaznivosť udalostí, ani intenzita radosti, ale vznešenosť hodnôt, ktoré človek dosiahol. Aké to majú byť hodnoty, to staroveká definícia šťastia neurčovala; rozhodnutie o tom už nezáviselo od definície šťastia, ale od názoru, ktoré z človeku dostupných hodnôt sú najvyššie. V tejto otázke sa starovekí myslitelia nezhodovali. Jedni usudzovali, že šťastie podmieňuje dobro morálne, lebo je najvyššie; iní zasa, že dobro hedonistické, a ďalší, že len rovnomerný súhrn všetkých druhov dobra. Pre všetkých eudaimónia bola však vlastníctvom najvyššej miery dobra. Pociťovanie tohto dobra bolo pre eudaimóniu málo podstatné.“¹⁰¹ Azda najvýznamnejším starovekým predstaviteľom tejto koncepcie je Aristoteles (384 – 322 pred Kr.), podľa ktorého byť šťastným značí správne (čnostne) žiť, teda viesť dobrý (mravný) život. Takýto život sa uskutočňuje skrze mravné čnosti.¹⁰² Týmto spôsobom Filozof podmienil šťastie mravným dobrom. Túto myšlienku podrobne rozpracoval v stredoveku sv. Tomáš Akvinský vo svojej *Summa Theologiae* v kontexte kresťanskej tradície. Anjelský učiteľ výslovne stotožnil vlastníctvo najvyššej miery dobra (šťastie – *eudaimónia*) s dosiahnutím večného spoločenstva s Bohom ako Najvyšším Dobrom. Toto spoločenstvo sa dosahuje prostredníctvom vliatych čností.¹⁰³

Proti tejto koncepcii stojí *hedonistické* chápanie šťastia (gréč. *to hedos* = rozkoš, radosť, úžitok, zisk), ktoré má tiež svoj pôvod v antickom myslení. Už v staroveku sa objavili filozofi, ktorí dali eudaimónii hedonistický charakter (napr. epikurejská škola). Toto chápanie šťastia však uprednostňuje subjektívne *uspokojenie* (úplné alebo čiastočné, chvíľkové alebo pretrvávajúce) svojich (materiálnych a/alebo duchovných) potrieb alebo vlastného života ako takého, ktoré sa dosahuje vlastným úsilím, bojom alebo zachovávaním pokoja. Ide v ňom o dosiahnutie *úspechu* alebo *zdaru* (mať šťastie v kartách, v podnikaní, v športe, v živote a pod.), o dosiahnutie pocitu *radosti, príjemnosti, pohody, veselosti, či spokojnosti*.¹⁰⁴

Z týchto stručných myšlienok vyplýva sémantická rôznorodosť pojmu šťastie. Naše úvahy sú založené na *teleologickej eudaimónii* (zacielenie na najvyššiu mieru dobra/najvyššie Dobro), pretože táto koncepcia najlepšie zodpovedá prirodzenej ľudskej túžbe po dobre a šťastí. Ide v nej o integrálne dobro, v ktorom sa naplno uskutočňuje ľudská prirodzenosť skrze čnosti. Ich prostredníctvom sa realizuje najdokonalejší spôsob života. Čnosti disponujú človeka, aby dobrá poznával a praktizoval podľa správnej miery a hierarchie a tým sa stával šťastným a posväcoval sa.

---

¹⁰¹ TATARKIEWICZ, W. *O štěstí*, s. 27.

¹⁰² ARISTOTELES. *Nikomachova etika*.

¹⁰³ AUGUSTINUS, A. *De beata vita*, 2.10. AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I-II, q. 1, a. 4; q. 2, a. 6. ABBÀ, G. *Felicità, vita buona e virtù*, s. 33 – 77.

¹⁰⁴ TATARKIEWICZ, W. *O štěstí*, s. 23 – 90.

2.3 Svätosť ako „posledný“ cieľ ľudského života

Vo svetle Zjavenia na našu počiatočnú otázku o zmysle ľudskej existencie sa môže odpovedať pozitívne. Zmyslom a cieľom ľudského života je dosiahnutie absolútneho dobra, ktoré je v Bohu. Po ňom prirodzene túži každý človek, či si to uvedomuje alebo nie. Túto ľudskú túžbu po absolútnom dobre žije kresťan ako túžbu po svätosti, ktorá vychádza z Boha. V ňom súčasne táto túžba nachádza svoj zmysel, ako to uvidíme aj v nasledujúcich úvahách. V podstate ide o plnosť Božieho synovstva, ktoré sa uskutočňuje tu na zemi skrze Syna a v ňom. Táto milosť sa však nemôže zaobiť bez ľudskej spolupráce. Kresťan je pozvaný mravne konať v súlade s Božím vyvolením pre svätosť (porov. Ef 1,4-6).¹⁰⁵ Samotný pojem „svätosť“ obsahuje vo Svätom písme bohatú a komplexnú sémantiku. Na nasledujúcich stranách sa zameriame iba na jeden jeho význam a stručne si predstavíme tieto témy: a) svätosť v biblickom učení, b) Boží dar počiatočnej svätosti, c) eschatologické naplnenie kresťanskej svätosti, d) morálna svätosť. Podľa biblickej a cirkevnej náuky všetci kresťania sú povolani k svätosti.

a) Svätosť v biblickom učení

Starý zákon

Svätosť v Starom zákone sa sústreďuje okolo svätosti Boha; ba čo viac, svätosť je vlastnou charakteristikou Božieho bytia. Hebrejské slovo *qadosh*, ktoré vyjadruje pojem svätosti, pochádza zo slovného koreňa, ktorý značí *rezať, rozdeľovať*: Boh je svätý pre svoje radikálne oddelenie od sveta a pre svoju transcenciu. To však neznamená, že by bola Božia svätosť statická alebo nenapodobiteľná: prejavuje sa vo všetkých jeho dielach a ľudia majú žiť podľa jej vzoru. Okrem iného Starý zákon ukazuje rozličné aspekty Božej svätosti. Predovšetkým v prorockých knihách sa zdôrazňuje jej soteriologický charakter, keď Boh zjavuje svoju lásku: obviňuje ľudí z ich hriechov a oslobodzuje ich od nich. V „kňazských“ spisoch Tóry, v tzv. historických a prorockých spisoch sa svätosť spája s kultom: sväté je miesto, kde sa zjavuje Boh, svätý je chrám, svätí sú kňazi, svätá je sobota, sväté sú sviatočné dni; Izrael ako vyvolený ľud oddelený od iných národov, pretože patrí Bohu, je svätým ľudom alebo Bohu zasväteným národom (porov. Ex 3,5; 19,6.22; 22,30; 35,2; Nm 11,44; 15,40; Lv 19,2; 20, 8.26; 21, 8; 23, 4; Dt 7,6; 14, 21; 26, 19; 28,9; Joz 5,15; 24,19; 1Sam 2,2; Neh 8,11; Iz 6,3; 12,2.6; 30,15; 43,3; 49,7; Ez 1,26-29; 17; Oz 11,1-4.8-9; Ab 1,12). Na druhej strane múdroslovné knihy stotožňujú svätosť s múdrosťou, ktorá vychádza z Boha a vedie ľudí. Svätosť stvorení, ktorá je participáciou na Božej svätosti, nie je úplne pasívna, ale vyžaduje odpor voči „nečistým“ veciam a dispozíciu konať dobre, aby Boh posväcoval ľudí (porov. Ž 64,5; 144; Prís 9,10; Múdr 7,27; 9,4.9-18; 10,10; Sir 43,27-32; 45,2-4).

Nový zákon

V Novom zákone má pojem svätosti veľmi široké sémantické pole. V tejto chvíli sa obmedzíme iba na tie miesta, v ktorých sa vyskytuje zmysel slova používaný v Starom zákone: sväté je Božie meno; svätá je jeho zmluva; svätý je jeho anjel; svätý je jeho sprievod;

---

¹⁰⁵ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 1716 – 1748.

svätí sú proroci; sväté sú Písma, svätý je zákon atď. Pre Nový zákon je charakteristické, že svätosť sa spája so Svätým Duchom, ktorý sa daruje v mesiášskej dobe a vedie ľudí k účasti na Božej svätosti, čo bolo dovtedy nemysliteľné (porov. Mk 8,38; Lk 1,49.70.72; 9,26; Sk 10,22; Rim 1,2; 7,12; Ef 1,19; Kol 1,12; Zjv 18,20). V tomto zmysle, odhliadnuc od hlbšieho lexikálneho štúdia pojmu svätosti, môžeme uvažovať z hľadiska systematickej morálnej teológie o tzv. *počiatocnej svätosti*, o *eschatologickom naplnení* kresťanskej svätosti vo večnom živote a napokon o *morálnej svätosti*, ktorá predstavuje už účasť na večnom živote, ktorý ešte nie je definitívne dosiahnutý, čiže je akýmsi prechodom medzi počiatočnou a eschatologickou svätosťou.

b) Boží dar počiatocnej svätosti

V Starom zákone bola svätosť účasťou na Pánovej svätosti, podobne v Novom zákone Ježiš ako Svätý Boží robí účastnými na svojej svätosti Cirkev a kresťanov, ktorí sú v ňom posvätení skrze kúpeľ Ducha Svätého a skrze pripodobnenie sa mu. Kresťania sa sami nazývajú *svätými*. Apoštol Pavol sa obracia na kresťanov v Korinte ako na posvätených v Ježišovi Kristovi. Táto svätosť nemá morálny význam, ale vyjadruje ľudský stav, ktorý opisujú iné výrazy: *povolání, vyvolení, veriaci*. Osvetľuje skôr dar „počiatocnej“ svätosti, ktorý sa udelil tým, čo prijali vieru a krst. Kresťania sú očistení a posvätení z milosti. Mocou Svätého Ducha dostali prvé pripodobnenie Kristovi, stali sa Božími synmi a účastnými na Božej prirodzenosti. Nielen v tomto zmysle, ale aj v ňom, sa nazýva svätou Kristova Cirkev. Podľa tohto významu svätosť nie je čosi na konci, ale skôr počiatočným Božím darom, ktorý umožňuje a prikazuje človekovi, aby sa snažil usmerňovať svoj život v dvoch nasledujúcich zmysloch – morálne a eschatologicky (porov. Lk 4,34; Jn 1,12-18; 6,69; Sk 9,13; Rim 1,7; 8,14-23; Kol 1,2; 3,12; 1Kor 1,2; 6,1.11; 16,1; 2Kor 1,1; Tít 3,5; 1Pt 2,4. 9; 2Pt 1,3-4).¹⁰⁶

c) Eschatologické naplnenie kresťanskej svätosti

Počiatočný Boží dar, ktorý dostali veriaci, sa môže prirovnať k horčičnému zrnku, ktoré je povolané rásť; alebo ku kvasu, ktorý má moc premeniť cesto (porov. Lk 13,19-21). Oba obrazy – spolu s inými – vyjadrujú tajomstvo už prítomného Božieho kráľovstva v eschatologickom zameraní. Novozákonný pojem *Božieho (nebeského) kráľovstva* sa spája s výrazmi *večný život* a *Otcov dom*. K nim pripojíme dva teologické pojmy, ktoré rozvíjajú obsah Zjavenia: *plná účasť na Božej svätosti* a *svätosť ako najväčšie dobro ľudského života*.

Večný život

Pojem *večný život* predstavuje eschatologické naplnenie kresťanskej svätosti. Veriaci, ktorí sa tešia Božiemu videniu v nebi, sa nazývajú *svätými*. Pán Ježiš predstavuje *večný život* ako posledný cieľ svojej misie, ktorý sa spája so vzkriesením v posledný deň a s poznaním pravého Boha a jeho Syna. V novozákonných spisoch sa ukazuje rozličnými spôsobmi *večný život* ako naplnenie alebo zavŕšenie života, ktorý už začal v tomto svete ako *život Božích synov* a ktorý nesie v sebe aj etické požiadavky. V synoptických evanjeliách sa sľubuje *večný život* tým, ktorí majú správne postoje k blížnemu a k pozemským dobrám. Evanjelium podľa

---

¹⁰⁶DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Lumen gentium*, čl. 12, 39. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 823.

Jána hovorí o *večnom živote* ako o čomsi neviditeľnom, čo už začalo a čo sa viaže na patričnosť k Ježišovi skrze vieru, lásku, dodržiavanie prikázaní a skrze účasť na Chlebe života. V Prvom Jánovom liste sa označuje *večný život* ako plné zjavenie života Božích detí. V listoch sv. Pavla sa *Božie synovstvo* viaže na ideu nadprirodzeného dedičstva. Prijatie Synovho Ducha dokazuje, že sme skutočne Božími synmi. Dar *synovstva* v Synovi nás vedie k životu podľa jeho Ducha a nie podľa „tela“ (porov. Mk 10,17; Mt 5,3.8; Jn 3,15 nasl.; 5,24; 6,40.51; 17,3; 1Jn 3,1-2; Zjv 20,6; Gal 4,7; 5,19-21).¹⁰⁷

Božie kráľovstvo

Hlavne v synoptických evanjeliách tento termín a jemu podobné výrazy (*nebeské kráľovstvo* a *kráľovstvo Otca*) vyjadrujú pomocou prirovnaní súčasne eschatologický a imanentný charakter kresťanskej svätosti, ktorá sa uskutočňuje v Ježišovi Kristovi. Nepochybnou hlavnou dimenziou zvesti o nebeskom kráľovstve je eschatologická. Ide o Boží dar definitívnej účasti na budúcom Božom kráľovstve, ktorý sa už v prítomnosti prijíma s pokorou. V tomto zmysle sa Božie kráľovstvo zhoduje s „večným životom“ a oba výrazy sa používajú spoločne (porov. Mt 5,20; 6,10; 7,21-23; 8,11; 10,32-33; 12,28; 18,3; 21,31; 22,2-10; Mk 9,45-47; 10,15; 14,25; Lk 11,2. 20; 12,32. 38; 14,16-24; Ef 5,5; Zjv 15,15).

Božie kráľovstvo je tiež Kristovým kráľovstvom

Nebeské kráľovstvo sa viaže na osobu Ježiša Krista. Od ľudského postoja k nemu závisí rozpoloženie človeka na konci svojich dní. Božie kráľovstvo sa uskutočňuje na zemi príchodom a pôsobením (slovami a skutkami) Ježiša Krista. V ľudskom srdci a živote sa uskutočňuje jeho pozitívnym prijatím, ktoré je aj cestou pre vstup do Kráľovstva. Sprítomňovanie Kristovho posolstva vo svete je poslaním Cirkvi, ktorá je na zemi „počiatkom“ a „semienkom“ Božieho kráľovstva. Cirkev je hlavne *všeobecnou (pra)sviatosťou spásy a svätosti*. Svätosť je osobným, ale nie individualistickým, záväzkom. Ide v nej o účasť na Božom trojičnom živote v Kristovi. Uskutočňuje sa v Cirkvi, ktorá je Kristovým mystickým telom. Práve v Cirkvi – skrze Božiu milosť – môžeme získať svätosť. Ba čo viac, všetky skutky Cirkvi sú zamerané – ako na cieľ – na Božiu oslavu v Kristovi a na posväcovanie ľudí.¹⁰⁸

Otcov dom

Idea *Otcovho domu* osvetľuje zvlášť definitívnu svätosť, ktorá je plnosťou a cieľom života Božích detí. Vyjadruje ju postoj úplnej učenlivosti a odovzdanosti voči Otcovej vôli, ktorú zjavuje Kristus. *Otcov dom* je „miestom“ definitívneho prístrešku veriacich s Kristom pred Otcom. Iba tí, ktorých Kristus oslobodil od hriechov; tí, ktorí sú synmi a nie otrokmi, majú večný prístretek *v Otcovom dome*. V nádhernom podobenstve o márnoträtom synovi sa obrátenie hriešnika opisuje ako návrat do otcovho domu. Už samo obrátenie vyjadruje, že

---

¹⁰⁷ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 48 – 50. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 828.

¹⁰⁸ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 3, 5, 9, 48. DRUHÝ Vatikánsky koncil *Gaudium et spes*, čl. 43. DRUHÝ Vatikánsky koncil *Sacrosanctum Concilium*, čl. 10. DRUHÝ Vatikánsky koncil *Ad gentes*, čl. 1, 5. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 824, 1877, 2030.

eschatologické naplnenie súvisí s pozemským životom (porov. Lk 15,11-32; Jn 8,34-35; 14,2-4).

Plná účasť na Božej svätosti

Teologický pojem *účasť na Božej svätosti* spája aktuálnu situáciu veriacich, ktorí nasledujú Ježiša Krista, s jej eschatologickým naplnením. V tomto zmysle upevňovanie viery, nádeje a lásky, očisťovanie túžob od sebeckta a konanie v Synovi a podľa neho mocou Ducha zjednocujú veriaceho s Bohom, Svätým a zabezpečujú dosiahnutie už prisľúbeného dedičstva v nebi. Boh odovzdáva človekovi svoju slávu a súčasne ho povoláva k účasti na svojej svätosti. Človek hľadá Božiu svätosť a odpovedá na Božiu milosť skrze dobré konanie, ktorým oslavuje Boha (porov. Lv 19,2; 2Sol 1,10; 1Ptr 1,3-5.13-16).¹⁰⁹

Svätosť ako najväčšie dobro ľudského života

Tento teologický pojem vyjadruje kresťanský morálny život vo svetle toho, čo vytvára jeho najväčšie dobro. Zameranie ľudských túžob, predsavzatí a volieb na toto dobro sa biblicky vyjadruje pojmi: bdenie, pozornosť, rozvaha alebo predvídavosť. Týmto postojmi, ktoré pramenia okrem iného aj zo životnej skúsenosti, sa človek zameriava na svoje najväčšie dobro – na poznanie a milovanie Pána a na konanie v súlade s jeho vôľou. Opačnými postojmi sa ľudský duch stáva hlúpym a nerozvážnym, lebo sám sebe ubližuje nesprávnym životným zameraním (porov. Mk 9,43; 13,35-37; Lk 12,20; 15,11-32; 16,1-8).¹¹⁰

d) Morálna svätosť

Morálna svätosť je práve *dobré a správne konanie*. Predstavuje rozvíjanie „počiatkovej“ svätosti skrze dôstojné správanie, ktoré smeruje k eschatologickému naplneniu. Týmto sa rozvíja *status* Božieho syna, ktorý sa získava prostredníctvom viery a krstu. Ide vlastne o aplikáciu *per analogiam* metafyzického princípu: Konanie (lat. *agere*) „rozvíja“ morálne alebo prakticky bytie (lat. *esse*), z ktorého konanie vychádza (lat. *agere sequitur esse*). Z tohto hľadiska sa dá povedať, že prostredníctvom dobrých skutkov dosahujeme väčšiu podobnosť s Pánom, lebo správne rozvíjame *imago Dei* v nás. Ľudská možnosť uskutočňovania podobnosti s Bohom vychádza práve z Božieho úkonu stvorenia podľa jeho obrazu. Svätosť tak pochádza od Stvoriteľa, nakoľko vlieva do ľudského bytia schopnosť konať dobre, poskytuje mu potrebné pomocné prostriedky a ukazuje mu jeho posledný cieľ, ktorý ho presahuje. Boh chce, aby duchovné bytosti dosahovali vlastnú dokonalosť nie pasívne, ale ako aktívni spolupracovníci jeho diela. Táto Božia vôľa je vnútorná jeho úkonu stvorenia a je súčasťou najintímnejšieho jadra ľudského bytia. Pozýva človeka, aby konal tak, aby sa približoval k svojmu poslednému cieľu prostredníctvom skutkov. Jestvuje teda intímny a nerozlučiteľný vzťah medzi ľudskou osobou, dosahovaním svätosti v Pánovi a mravným konaním.

Morálna svätosť smeruje k svojmu eschatologickému naplneniu (tzv. „vzdialený“ posledný cieľ ľudského života) ***a súčasne predstavuje osobné posväcovanie*** (tzv. „blízky“ posledný cieľ ľudského života). Vo svetle Zjavenia sa dá

¹⁰⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2809.

¹¹⁰ JÁN PAVOL II. *Dives in misericordia*, čl. 5. AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I-II, q. 1, a. 4.

povedať, že jediný rozumný spôsob života je ten, ktorý sa nepodriaduje žiadnemu pozemskému dobru, ale sa zameriava iba na definitívne spoločenstvo s Bohom vo večnom živote, teda na Božiu slávu v nebi. Z materiálneho hľadiska morálna svätosť nepredstavuje žiadne zvláštne aktivity. Uskutočňuje sa skrze normálne ľudské skutky. Z formálneho hľadiska pozostáva z princípov, ktoré správne motivujú, uspôsobujú, regulujú a zacieľujú ľudské konanie. Týmito princípmi sú vliate čnosti (božské a mravné), ktoré sa sústreďujú okolo jednej z nich – okolo božskej čnosti lásky, ktorá je zároveň aj podstatou kresťanskej dokonalosti. V nej sa uskutočňuje *morálna svätosť v rozličných praktických podobách, ktoré majú spoločný prvok: nasledovanie a napodobňovanie Ježiša Krista* (porov. Gn 1,26-27; Jn 3,3.27; Sk 17,26-28; Kol 3,14; Jak 1,17; 1Pt 1,3-16).¹¹¹

Učenie o všeobecnom povolaní k svätosti

Učenie Druhého vatikánskeho koncilu o všeobecnom povolaní k svätosti predstavuje skutočný teologický *návrat k prameňom* Zjavenia (Písma a Tradície) a celej cirkevnej tradície (život, svedectvo a diela svätých). Koncil predstavil svätosť ako čosi výnimočné, vznešené a dokonalé; ako cieľ, ktorý môžu dosahovať všetci veriaci svojím životom. Svätosť je teda čosi všeobecné a praktické; *je jedna a pre všetkých*. Neobmedzuje sa iba na kňazský, rehoľný alebo mníšsky život. Ide o uskutočniteľný ideál riadneho života, ktorý sa prejavuje rozličnými formami „tichého“ hrdinstva (vyznávania a mučeníctva) a dosahuje sa postupne duchovným rastom. Svätosť je predovšetkým životom s Kristom a v Duchu Svätom (napr. sviatostná prax, čnosti, modlitba a iné). Pozýva nás, aby sme hľadali Pána celým srdcom, celou myslou a všetkými silami viac než všetky iné veci. Podstatou svätosti je teda dokonalá láska k Bohu a k blížnemu, ktorá nás neprestajne pozýva k rastu bez hraníc a obmedzení (napr. odpustenie a zmierenie). Usmerňuje všetko naše chcenie a konanie ku kresťanskej dokonalosti, ktorá má jediné obmedzenie: nemať nikdy žiadne (porov. Dt 6,6; Mk 12,30; 1Sol 4,3; Ef 1,4).¹¹²

2.4 Nasledovanie Ježiša Krista ako základ kresťanskej svätosti

Ježiš Kristus ako Cesta, Pravda a Život (porov. Jn 14,6)

Teraz upriamime našu pozornosť na pozemské uskutočňovanie povolania (morálnej) svätosti. Ide v podstate o duchovnú úlohu, ktorá sa nemôže zaobísť bez teologickej reflexie. *Kresťanská svätosť vo svojom pozemskom uskutočňovaní pozostáva v nasledovaní Krista*. Ide v nej o putovanie do Otcovho domu, ktoré sa zakladá na Ježišovi Kristovi. On je jeho počiatok i cieľ, norma a vzor. On je Cesta do Otcovho domu, nakoľko je jediným osobným prostredníkom spásy a jedinou životnou normou. On je Cesta, pretože je Pravda, teda osobné zjavenie Otca a jeho plánu lásky pre všetkých ľudí. Kto kráča a ostáva v Pravde, prichádza

---

¹¹¹ FRANTIŠEK. *Lumen fidei*. BENEDIKT XVI. *Spe salvi*. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*. AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I, q. 22, a. 1.

¹¹² DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 39 – 42. JÁN PAVOL II. *Christifideles laici*, čl. 16. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 52. JÁN PAVOL II. *Nuovo Millennio ineunte*, čl. 30 – 31, 42 – 57. FRANTIŠEK. *Gaudete et exultate*.

k poslednému cieľu – k Životu. Kristus je aj naša múdrosť, spravodlivosť, posvätenie a vykúpenie. On je múdrosť, ktorá nás učí kráčať podľa Božieho plánu. On je naša spravodlivosť a naše vykúpenie, lebo nás oslobodil od hriechu a ospravodlivil pred nebeským Otcem. On je naše posvätenie, lebo vylial na nás svojho Ducha. Toto všetko sa stalo skrze jeho utrpenie, smrť, vzkriesenie a vystúpenie na nebesia a potom aj zoslaním Ducha Svätého. Takto nás učinil účastníkmi svojej slávy. V ňom nachádza všetko stvorenie svoju obnovu a jednotu, ako aj eschatologickú účasť na Božej sláve. Vzkriesený Kristus posielal Ducha Svätého, aby podporoval náš nový *status* Božích detí. On nás robí spoludedičmi Ježiša Krista a spolu s ním zmieruje stvorenie so Stvoriteľom. Kristova vláda nad hriechom a nad svetom vyjadruje už *teraz* večný život ako uskutočňovanie budúcej slávy, ktorá ešte *nie* je definitívne zavŕšená. Človek, ktorý nasleduje Krista, spolupracuje s darom Ducha Svätého, aby dosiahol slávu, ku ktorej ho predurčil Boh Otec, pričom očisťuje stvorenia od porušenia, aby mali tiež účasť na sláve Božích detí (porov. Jn 5,24-25; 14,2-3; 1Jn 3,2; Rím 8,19-23; 1Kor 1,30; Ef 1,10; Tit 2,13-14).¹¹³

Nasledovanie Krista ako život podľa kresťanských čností

Prakticky nasledovať Ježiša Krista značí uskutočňovať v konkrétnom živote jeho zmýšľanie a postoje, teda realizovať kresťanské čnosti (božské a mravné), z ktorých je najdôležitejšia a najvznešenejšia *láska*, ktorá je „dušou“ (vnútornou formou) všetkých ostatných čností a celého kresťanského života. Jej počiatkom, normou, spôsobom, vzorom a cieľom je sám Boh. Celé dejiny spásy hovoria o nekonečnom Božom milosrdenstve, ktoré sa definitívne zjavilo v Ježišovi Kristovi a uskutočňuje sa mocou Ducha Svätého. Každý kresťan je pozvaný odzrkadľovať Božie postoje skrze život a skutky, teda byť svedkom lásky. Jedine týmto spôsobom sa môže vierohodne uskutočňovať aj Cirkev ako znamenie a prostriedok spojenia s Bohom a jednoty ľudského pokolenia (porov. Mt 25,35-36; Jn 13,34-35; 17,21; Sk 4,32; Rím 5,5; 1Kor 12-13; Gal 6,2; Flp 2,5).¹¹⁴

Tri božské čnosti (viera, nádej a láska) sú vzájomne spojené a neoddeliteľné, ako napísal Benedikt XVI. na záver encykliky *Deus caritas est*: „Viera, nádej a láska patria spolu. Nádej sa prejavuje zvlášť v čnosti trpezlivosti, ktorá neprestáva konať dobro ani zoči-voči zjavným neúspechom, a v čnosti pokory, ktorá prijíma Božie tajomstvo a dôveruje mu aj v temnotách. Viera nám ukazuje Boha, ktorý nám dal svojho Syna a tak v nás vyvoláva víťaznú istotu, že je naozaj pravda: Boh je láska! Takto premieňa našu netrpezlivosť a naše pochybnosti na presvedčivú nádej, že Boh drží svet vo svojich rukách a že napriek temnote víťazí, ako to jasne ukazujú úchvatné obrazy na konci *Apokalypsy*. Viera vedomá si Božej lásky, ktorá sa nám ukazuje na kríži v Ježišovom prebodnutom srdci, vyvoláva aj v nás lásku. Ona je svetlom – napokon jediným –, ktoré stále novým spôsobom prežaruje temný svet a dáva nám odvahu

---

¹¹³ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 2, 4, 48. DRUHÝ Vatikánsky koncil *Gaudium et spes*, čl. 38 – 39, 43. DRUHÝ Vatikánsky koncil *Ad gentes*, čl. 3. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 602 – 603, 1709. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 19, 108. CABASILAS, N. *La vita in Cristo*.

¹¹⁴ DRUHÝ Vatikánsky koncil *Lumen gentium*, čl. 1. JÁN PAVOL II. *Nuovo millennio ineunte*, čl. 42 – 57. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 16 – 18.

žiť a pracovať. Láska je možná a my sme schopní prežívať ju, lebo sme stvorení na Boží obraz.“¹¹⁵

Kresťanská láska súvisí aj so štyrmi mravnými/kardinálnymi čnosťami – rozvážnosťou, spravodlivosťou, miernosťou a mravnou silou. Konkrétne sa prejavuje a uskutočňuje v rozvážnych, spravodlivých, správne miernych a odvážnych skutkoch, preto sv. Augustín napísal: „Správne žiť nie je nič iné ako milovať Boha celým srdcom, celou dušou a celou myslou [...], aby sa láska k nemu zachovala neporušená a úplná, čo je vlastné miernosti, aby sa nezlomila nijakými ťažkosťami, čo je vlastné mravnej sile, aby neslúžila nikomu inému, čo je vlastné spravodlivosti, aby bdela pri rozoznávaní vecí, žeby sa [do nej] pomaly nevkradli klam a leš, čo je vlastné rozvážnosti“.¹¹⁶

Jednotná povaha kresťanskej morálky ako nasledovanie Krista

Obsahom spisov Nového zákona je etika/morálka s vlastnou povahou a jednotou, ktorá má kristologický základ s eschatologickou motiváciou. Ide o etiku, ktorá prihliada na rozličné okolnosti (problémy, prostredie, obdobie a iné). Jednotnú povahu kresťanskej etiky garantuje skutočnosť, že Nový zákon obsahuje poznatky o celom živote kresťana, a nie iba o nejakej jeho časti. Ďalej etika Nového zákona obsahuje okrem eschatologického cieľa aj morálne princípy. Ide o kresťanské (božské a mravné) čnosti, ktoré určujú spôsob života s Kristom a v Kristovi v rozličných okolnostiach a situáciách. Predstavujú „kľúč“, ktorým sa dá otvárať brána od teologického poznania skutočne vlastnej povahy kresťanského života chápaného ako *nasledovanie Krista*.¹¹⁷ Benedikt XVI. v tejto súvislosti napísal: „[...] kresťanstvo bolo už od začiatku opisované slovom *hodós*. V prvotnej Cirkvi bol ako protipól k čoraz väčšmi demoralizovanej kultúre zriadený katechumenát. Ten ponúkal životný priestor na osvojenie nového a špecifického kresťanského spôsobu života a zároveň ochranu voči všeobecne rozšírenému životnému štýlu. [...] aj dnes sú potrebné katechumenátne spoločenstvá, ktoré by bránili kresťanský život v celej jeho jedinečnosti.“¹¹⁸

---

¹¹⁵ BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 39.

¹¹⁶ AUGUSTINUS, A. *De moribus Ecclesiae catholicae*, I, 25, 46: CSEL 90, 51 (PL 32, 1330-1331). Podľa: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 1809.

¹¹⁷ COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*, I, s. 53 – 88.

¹¹⁸ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 37.

3 MORÁLNE SPRÁVANIE AKO ĽUDSKÁ ODPOVEĎ NA BOŽIE VOLANIE

*„Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš“
(Flp 2,5)*

Vo svetle Zjavenia sa javí morálny život kresťana ako aktívne hľadanie svätosti, ktoré podporuje pôsobenie Ducha Svätého. Kresťan nie je ušetrený aktívneho a kreatívneho úsilia vymedziť spôsob, ako dosahovať jednotu s Kristom prostredníctvom vlastného života a osobných aktivít. Úlohou celej morálnej teológie je pomáhať kresťanovi vykonávať tento aktívny a kreatívny záväzok. Konkrétne a stručne sa dá povedať, že v tomto úsilí ide o slobodné a vedomé usmerňovanie ľudských duchovných mohutností (poznanie a chcenie), ktoré sú disponované pôsobením Ducha Svätého správnym smerom k dobru a k Bohu. V tejto kapitole iba načrtneme niektoré hlavné línie, ktoré ponúkajú syntetický a dynamický pohľad na danú tému. Ide o tému mravného konania vo vzťahu ku kresťanskej svätosti a morálnej spolupráci človeka na Božom dare. Morálny život kresťana má negatívne hľadisko (boj proti hriechu, vlašnosti a nezriadeným túžbam) a pozitívne hľadisko (obnova v Duchu a základné prostriedky posväcovania – sviatosti, modlitba a kríž). Takýmto životom kresťan katolík rastie vo svätosti a žije podľa Pánových blahoslavenstiev.

3.1 Mravné konanie a kresťanská svätosť

V predchádzajúcej kapitole sme uviedli, že morálka má za úlohu pomáhať človekovi zameriavať svoje konanie na posledný cieľ, ktorým je integrálne dobro jeho života (objektívny rozmer) a jeho celkové šťastie (subjektívny rozmer). Vo svetle Zjavenia chápeme, že v povolání ku svätosti skrze pripodobňovanie Kristovi sa uskutočňuje posledný cieľ človeka. *Mravný kresťanský život je aktívnym hľadaním svätosti, ktoré podporuje milosť Ducha Svätého.* V tomto zmysle sa dá chápať *mravnosť* ako *vedomá a dobrovoľná odpoveď človeka na Boží dar*, ktorý ho učinil Božím dieťaťom skrze Krista a Ducha Svätého v cirkevnom spoločenstve. Kresťan vidí v Bohu prameň a základ každého dobra a vníma nasledovanie Krista ako cestu, ktorou sa uskutočňuje dobro poznávané svetlom viery a rozumu. Normálne kresťan, ktorý poznáva rozumom a vierou, žije a koná vo svete. Z toho vyplýva, že nie je ušetrený aktívneho a kreatívneho úsilia v rozmanitých životných situáciách, v ktorých má nasledovať Ježiša Krista ako svojho Pána a Priateľa.

V tejto súvislosti Ján Pavol II. uviedol v prvej kapitole svojej encykliky *Veritatis splendor* dojímavé rozjímание o bohatom mladíkovi. Pápež vysvetľuje, že mladík, ktorý dôsledne a s veľkým oduševnením zachováva Božie prikázania, si predsa v Ježišovej prítomnosti uvedomuje, že mu čosi chýba. Preto pristupuje k Ježišovi a opýta sa ho, čo dobré má robiť, aby dosiahol večný život. A práve na vedomie tohto nedostatku Ježiš reaguje svojou odpoveďou. Keď videl *túžbu* tohto mladíka *po plnosti, ktorá zreteľne presahuje výklad prikázaní*, vyzval ho, aby vykročil *na cestu dokonalosti*, ktorá má *podobu podmienky*: ak chce, nech ide, predá a rozdá chudobným všetko, čo má. Avšak mladík, ktorý zachováva

prikázania ako *prvý a nevyhnutný predpoklad* na získanie večného života, sa javí neschopným urobiť vlastnými silami tento krok, lebo si to vyžaduje zrelú ľudskú slobodu i dar Božej milosti (porov. Mt 19,16-21).¹¹⁹ Z rozjímania o bohatom mladíkovi teda jasne vyplýva tradičné učenie Cirkvi, podľa ktorého na pozadí zachovávaní prirodzeného mravného zákona ako neodmysliteľného predpokladu zrelá ľudská prirodzenosť (lat. *natura*) a Božia milosť (lat. *gratia*) vzájomne podmieňujú mravný rast kresťana povolaneho ku svätosti.

Morálna spolupráca človeka na Božom dare

V Katechizme sa píše: „Slobodná iniciatíva Boha vyžaduje *slobodnú odpoveď človeka*, lebo Boh stvoril človeka na svoj obraz a dal mu spolu so slobodou schopnosť ho poznať a milovať. Duša môže vstúpiť do spoločenstva lásky len slobodne. Boh sa dotýka srdca človeka bezprostredne a hýbe ním priamo. Vložil do človeka túžbu po pravde a dobre a môže ju plne uspokojiť len on sám.“¹²⁰ Táto slobodná odpoveď človeka *je už prítomná v „počiatočnej“ svätosti ako „prvá“ a „základná“*. V nej sa slobodne prijíma skrze vieru v Ježiša Krista Božia spravodlivosť, v ktorej sa uskutočňuje ospravedlnenie. Avšak prvé prijatie viery sa nemôže považovať za vec danú raz a navždy. Viera sa má zachovávať a rozvíjať skrze ostatné božské (nádej a láska) a mravné čnosti počas celého života. Tento čnostný život nesie v sebe dve hľadiská (negatívne a pozitívne). Na jednej strane kresťan má zanechávať všetko to, čo ho vzdďaluje od Pána. Na druhej strane má uskutočňovať všetko to, čo ho k nemu približuje (porov. Ef 4,22-25; Gal 5,16-17; 1Sol 4,1; Rim 12,2; Flp 4,8-9).¹²¹ Práve nad týmito dvomi hľadáskami budeme ďalej uvažovať, pretože neodmysliteľne patria k nášmu kresťanskému životu.

3.2 Negatívne hľadisko morálneho záväzku

Boj proti hriechu

Hoci boj proti hriechu nie je hlavnou témou morálnej teológie, predsa do nej vstupuje hriech nepriamo ako radikálne ľudské „nie“ voči Bohu a jeho vôli, ktoré bráni ľudskému posväcovaniu. Ide teda o dôležitú tému, ktorá vyžaduje správny pohľad. Medzi životom v Kristovi a hriechom jestvuje absolútna opozícia. Hriech mu protirečí; predstavuje ľudské „nie“ na Božie povolanie k svätosti. Ide o neposlušnosť voči Bohu a jeho urážku v tom zmysle, že Boh sa nemôže uraziť ako človek, ale každý hriech priamo alebo nepriamo uráža Boží majestát a predovšetkým ubližuje človeku, ktorý sa preň rozhodol. Následne škodí jeho vzťahu k Pánovi, jeho blíznym i celému stvorenstvu. Tajomstvo hriechu (lat. *mysterium iniquitatis*) spočíva v *odvrátení človeka od Boha* (lat. *aversio a Deo*) a zároveň v *obrátení človeka k stvoreniu/pozemskému dobru* nesprávnym (nezriadeným) spôsobom

---

¹¹⁹ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 16-17.

¹²⁰ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, čl. 2002.

¹²¹ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, čl. 1991 – 1993. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 93. FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 19.

(lat. *conversio ad creaturam*) (porov. Rim 6,8-12°; 1Sol 4,3-8; 1Jn 3,5-9).¹²² Boj proti hriechu je prvou, radikálnou a bezprostrednou požiadavkou Božieho povolania k svätosti.

Vlažnosť ako nedostatočná odpoveď na kresťanské povolanie

Kresťanské povolanie k svätosti vo svete má prekonávať okrem hriechu aj inú veľmi nepríjemnú a nebezpečnú prekážku, ktorá sa všeobecne nazýva *duchovná vlažnosť* alebo *lenivosť* (lat. *acedia*; porov. Zjv 3,15-20). Ide o ľahostajnosť pri získavaní duchovných dobier vzhľadom na námahu, ktorá sa pri tom vyžaduje. Vlažná osoba sa nechce postaviť priamo proti Bohu, ale ani sa nechce vážne zaoberať spoločenstvom s ním vo svojom živote. Vlažný človek nehovorí priamo Bohu „nie“ na jeho volanie, ale systematicky odkladá kladnú odpoveď na neskôr, až napokon vôbec nikdy nemusí nastať. Vlažná osoba zabúda na veľkú Božiu lásku, ktorá sa jej ukázala, odkladá bokom dynamizmus vnútorného rastu v láske a povrchno sa uspokojuje s tým, aká je. V konečnom dôsledku ide pri vlažnosti o chýbajúcu a nedostatočnú odpoveď na kresťanské povolanie k svätosti. Nepochybne predstavuje ľudský zostup, pád a životný krach.

Vlažný človek sa necháva zlákať pokušením, že šťastný život je „priemernou“ cestou medzi kresťanskou svätosťou, ktorá sa zdá veľmi vzdialenou a ťažkou, a hriechom odvrátením od Boha, ktoré sa javí ako temná slepá ulica. Vlažná osoba chce byť dobrou, ale zanedbáva svoj synovský vzťah s Pánom. Pohybuje sa výlučne v horizontoch pozemského života (peniaze, moc, konzum, sláva atď.). Nepočúva vnuknutia Božej milosti. Je povrchnou a niekedy nezodpovednou pri vykonávaní svojich povinností. Neprejavuje žiadne znepokojenie nad kvalitou svojho duchovného života a žiadne úsilie prekročiť hranice svojho stavu. Proti duchovnej vlažnosti sa dá bojovať obrátením celého srdca na Pána, radostným prijatím Pánovho kríža a plným prijatím umŕtšovania žiadostí, ďalej obnovením záväzku posväcovania a počúvaním Pánových vnuknutí prostredníctvom úprimnej modlitby, pravidelným prijímaním sviatostí a duchovným vedením.¹²³

Boj proti nezriadenej žiadostivosti

Po „prvom“ hriechu morálny záväzok života s Pánom nesie v sebe veľkú ťažkosť, lebo prirodzené nasmerovanie k Bohu je poznačené neporiadkom, ktorý zapríčinil dedičný hriech a osobné hriechy. Tento princíp neporiadku v morálnom živote sa nazýva nezriadená žiadostivosť (lat. *concupiscentia*), z ktorej pramení náklonnosť k hriechu (lat. *fomes peccati*). Vo všeobecnosti ju môžeme považovať za každú silnú formu nesprávnej ľudskej túžby, ktorá zasahuje duchovné schopnosti rozumu a vôle, ako aj žiadostivé a popudlivé vášne, ktoré samy osebe nemusia byť mravne zlé, hoci psychologicky môžu byť príjemnými i nepríjemnými. *Bez duchovného (asketického) boja proti nesprávnym túžbam nie je možné zachovať si nasmerovanie k svätosti* (porov. Gen 3,11.15; Jb 14,14; Ž 2;7, 7-14; Mdr 5,16-22; Sir 10,13-15; Iz 59,16-18; Mt 10,34-36; Lk 9,62; Sk 20,24; Jn 16,33; Rim 6,6; 7,15-18; 12,21;

---

¹²² JÁN PAVOL II. *Reconciliatio et paenitentia*, čl. 17. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 70.

¹²³ AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, I-II, q. 84, a. 4, ad 5; II-II, q. 35, a.1, ad 4.

Ef 2,3; 6,10-17; Gal 5,16-25; 1Kor 9,24-27; 2Kor 2,14; 10,3-5; Flp 3,14; 1Tim 1,18; Hebr 12,1; 1Ptr 2,11; Zjv 3,11-12; 19,11-21; 20,7-15).¹²⁴

3.3 Pozitívne hľadisko morálneho záväzku

Pozitívne hľadisko morálneho záväzku lepšie zodpovedá vnútornej povahe uskutočňovania Božieho povolania k svätosti. Morálny život je predovšetkým duchovným rastom, ktorý sa zameriava na stále hlbšiu jednotu s Kristom (tzv. mystický život). Ide o účasť na tajomstve Ježiša Krista a v ňom na tajomstve Najsvätejšej Trojice. Boh povoláva k intímnej jednote skrze rast vo svätosti, sviatosti, modlitbu a kríž/utrpenie.¹²⁵ O týchto prostriedkoch posväcovania budeme teraz hovoriť.

Rast vo svätosti

Morálny život je procesom progresívneho posväcovania, ktoré môžeme vyjadriť ako rast zjednocovania s Kristom alebo ako stále väčšie synovské stotožnenie sa s vôľou nebeského Otca, alebo ako rast v láske. Práve ona je skutočným dôvodom morálneho poznania a rozlišovania v živote kresťana, pretože usmerňuje správanie na Božiu oslavu a na ľudské posväcovanie skrze Ježiša Krista. Láska ďalej umožňuje, že *nie je možné rozdeľovať život kresťana na akési dva veľké sektory – na poslušnosť a slobodu*. Prvému by zodpovedali skutky prikázané alebo zakázané morálnymi normami. Druhému zase by patrili skutky, ktoré by nespádali pod žiadnu normu a preto by sa v nich mohol človek »autonómne« rozhodovať podľa vlastných záujmov. V skutočnosti ten, kto dosiahol Božiu milosť, vníma celú svoju existenciu a všetky osobné aktivity ako »prostriedok« zjednotenia s Bohom skrze Krista.

Hoci jestvujú medzi našimi skutkami také, ktoré sa z abstraktného hľadiska považujú za mravne indiferentné, ako také sa nevzťahujú aktuálne a výslovne na Krista, *vnútorná dynamika kresťanského života sa vždy zameriava na sprítomňovanie/vtelenie najvyššieho zacielenia, ktorým je Božia vôľa, teda láska k Bohu a následne aj láska k blížnemu*. Morálny život kresťana živia preto rozličné dobré a správne postoje k Bohu, ktoré sa prejavujú v nasledovaní Krista pri napĺňaní rozličných svetských úloh. ***Zhrnutie kresťanského morálneho konania by sme mohli podľa cirkevnej tradície nájsť zvlášť v Kristovej Reči na vrchu, ktorej jadrom sú blahoslavenstvá. Tie spolu s Pánovým hlavným prikázaním lásky a s potvrdením Dekalógu*** konštituuju kritériá, podľa ktorých majú byť hodnotené naše skutky, osobné a sociálne vzťahy, spôsoby používania pozemských vecí a dobier (porov. Ex 20,1-17; Dt 5,1-21; 6,4-5; Lv 19,18; Mk 12,28-34; Mt 5,3-11.43-48; 22,34-40; Lk 6,20-23; 10,25-28; Jn 13,31-35; 15,12-17). Celému nášmu životu má vládnuť požiadavka koherentnosti (zosúladenia) s Božou vôľou, ktorá je obsiahnutá v týchto posvätných textoch. Zosúladením nášho konania vo svete s Božím slovom sa vytvára priestor pre náš osobný rast vo svätosti, ako aj priestor na pomoc

---

¹²⁴ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gaudium et spes*, čl. 37. JÁN PAVOL II. *Dominum et Vivificantem*, čl. 55. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2515 – 2516.

¹²⁵ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 42; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2014.

druhým a na rozvoj celej spoločnosti (porov. Mt 19,16-22; Jn 4,14; Rim 12,2; 1Kor 10,31; 1Sol 3,12-13; Ef 4,13-15; Flp 1,9-11; Jak 1,4; 1Pt 1,15-16).¹²⁶

Blahoslavenstvá

Blahoslavenstvá predstavujú *duchovnú dokonalosť kresťana* (tzv. ovocie Ducha Svätého; porov. Mt 5,3-11; Gal 5,22-23), ktorá sa dosahuje mravným životom podľa kresťanských čností a darov Ducha Svätého. Tieto dokonalosti sú výsledkom aktívnej ľudskej spolupráce kresťana s nadprirodzenou milosťou posväcujúcou a ostatnými nadprirodzene vliatymi darmi. Tieto dokonalosti sú prejavom autentického pripodobnenia Kristovi a jeho nasledovania v kresťanskom živote. V prvej časti trilógie *Ježiš Nazaretský* Benedikt XVI. výstižne napísal: „Pri pohľade na spoločenstvo Ježišových učeníkov sú blahoslavenstvá paradoxom – ak sa však na vec pozrieme z tej správnej perspektívy, čiže z pohľadu Božích hodnôt, ktoré sú iné ako hodnoty sveta, potom sa svetské meradlá prevrátia. Práve tí, ktorí sú na svete pokladaní za stratených a chudobných, sú v skutočnosti šťastní a požehnaní a vo všetkom svojom trápení sa môžu radowať a jasať. Blahoslavenstvá sú prísľúbenia, v ktorých žiari nový obraz sveta a človeka, ktorý uvádza Ježiš. Ide o „prehodnotenie hodnôt“. Blahoslavenstvá sú eschatologickými prísľubmi, čo však nesmieme chápať v takom zmysle, že by sa v nich ohlasovaná radosť odsúvala do nekonečne vzdialenej budúcnosti alebo výlučne na onen svet. Ak sa človek začne pozeráť a žiť z hľadiska Boha, ak sa podujme na spoločnú cestu s Ježišom, potom žije podľa nových meradiel; tak sa už teraz stane prítomným čosi z *eschaton*, z toho, čo má prísť. Vďaka Ježišovi vstupuje do útrap radosť.“¹²⁷ Podľa Benedikta XVI. *Reč na vrchu* „je skrytou kristológiou. Stojí za ňou postava Krista, človeka, ktorý je Boh, no práve preto zostupuje, zrieka sa sám seba až po smrť na kríži. Túto voľbu žili svätci počnúc apoštolom Pavlom cez Františka z Assisi až po Matku Terezu a tak nám ukázali pravý obraz človeka a jeho šťastia. Jedným slovom: pravou „morálkou“ kresťanstva je láska. A práve ona je protikladom egoizmu – v nej človek vychádza zo seba, ale práve takýmto spôsobom prichádza k sebe. V porovnaní s vábivým leskom „nietzscheovského“ obrazu človeka sa táto cesta javí ako úbohá, takpovediac odrádzajúca. No práve ona je skutočným „chodníkom po výšinách“ života. Iba na ceste lásky, ktorej chodníky sú opísané v *Reči na vrchu*, sa odкрýva bohatstvo života, veľkosť ľudského povolania.“¹²⁸

Sviatosti

Hlavnými prostriedkami spolupráce s Božou milosťou je sedem sviatostí, ktoré nám tu zanechal Ježiš Kristus, aby napomáhali stvárňovaniu všetkých dimenzií ľudského života spolu s božskými a mravnými čnosťami. V krátkosti spomeňme aspoň štyri. Podľa sviatostného charakteru ekonómie spásy prvotný dar kresťanského života sa udeľuje *ex opere operato* krstom a birmovkou. Sviatosť zmierenia umožňuje pokrsteným znovu získať

---

¹²⁶ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Lumen gentium*, čl. 42. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Gaudium et spes*, čl. 30-35, 43, 52, 67, 75. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Presbyterorum ordinis*, čl. 14. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Perfectae caritatis*, čl. 18. JÁN PAVOL II. *Christifideles laici*, čl. 2, 30, 34, 59, 60. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 16 – 42.

¹²⁷ RATZINGER, J./BENEDIKT XVI. *Ježiš Nazaretský*. I. *Od krstu v Jordáne po Premenenie*, s. 88.

¹²⁸ RATZINGER, J./BENEDIKT XVI. *Ježiš Nazaretský*, I, s. 115.

stratenú milosť a odpustenie. *Kresťanský život je predovšetkým úzko spojený s Eucharistiou. V nej sa skrýva celé duchovné bohatstvo Cirkvi. Ona je prameňom, centrom a vrcholom kresťanského života*, ako sme to už vyššie naznačili v súvislosti so sviatostným charakterom celého kresťanského života (porov. Mt 11,28; Jn 6,54-57; 15,5-13; 1Jn 3,16; Rim 5,8; 1Kor 10,17; 11,29; Flp 4,13).¹²⁹ V tomto zmysle Benedikt XVI. pripomenul v exhortácii *Sacramentum caritatis*: „Eucharistia ako tajomstvo, ktoré treba žiť, sa ponúka každému z nás v podmienkach, v ktorých sa nachádza, a jeho existenciálnu situáciu premieňa na miesto, kde má každodenne žiť kresťanskú novosť. Ak eucharistická obeta v nás živí a dáva rásť tomu, čo nám už bolo dané v krste, ktorým sme všetci povolaní na svätosť, toto sa musí prejaviť práve v situáciách alebo životných stavoch, v ktorých sa každý kresťan nachádza. Ak žijeme svoj život ako povolanie, zo dňa na deň sa stáva bohoslužbou milou Bohu. Vychádzajúc z liturgického zhromaždenia, je to samotná sviatosť Eucharistie, ktorá nás angažuje v každodenných skutočnostiach, aby sa všetko konalo na Božiu slávu.“¹³⁰

Modlitba

Kresťanský život vyžaduje pozorné počúvanie Božieho slova, lebo sa v ňom uskutočňuje všeobecné povolanie k svätosti. Konkrétnou podobou tohto počúvania je modlitba. K nej je povolaný každý pokrstený, lebo napomáha láskyplnú familiárnosť s Pánom. Toto stretnutie v rozličných podobách nevyžaduje nutne absolútny a radikálny únik zo sveta (lat. *fuga mundi*). Uskutočňuje sa v »komôrke« ľudskeho srdca (rozjímanie, meditácia, kontemplácia, lat. *lectio divina* a iné), ako aj prostredníctvom pozemských aktivít. Modlitba sa má stávať prácou a práca modlitbou (lat. *ora et labora*; porov. Dt 8,3; Mt 4,4; 6,7-8; 11,25-27; Mk 1,35; 6,46; 14,38; Lk 3,21; 9,28; 11,1-4; 18, 1; 22,41-42; Jn 11,41-42; 17; Sk 2,42; 17,28).¹³¹ Ján Pavol II. v apoštolskom liste *Novo millennio ineunte* pripomenul, že *pre pedagogiku svätosti* „je potrebné kresťanstvo, ktoré sa vyznačuje predovšetkým *umením modlitby*. [...] Modlitbe sa musíme učiť, akoby sme si vždy znovu osvojovali toto umenie od samého božského Majstra. Robili to tak jeho prví učeníci [...] V modlitbe sa rozvíja s Kristom dialóg, ktorým sa mu stávame dôverne blízki [...] Táto vzájomnosť je vlastným jadrom, dušou kresťanského života a predpokladom pre každý opravdivý pastoračný život. Realizuje ju v nás Duch Svätý a ona nás uvádza skrze Krista a v Kristovi k sústredenému rozjímaniu o nebeskom Otcovi. Naučiť sa túto trojičnú logiku kresťanskej modlitby a naplno ju prežívať predovšetkým v liturgii, ktorá je vrcholom a prameňom cirkevného života, ale aj v osobnej skúsenosti, je tajomstvom skutočne živého kresťanstva, ktoré nemá dôvod obávať sa budúcnosti, lebo sa neprestajne vracia k prameňom a obnovuje sa v nich.“¹³²

---

¹²⁹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Lumen gentium*, čl. 11. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL *Sacrosanctum concilium*, čl. 47, 59, 106. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Presbyterorum ordinis*, čl. 5. JÁN PAVOL II. *Redemptor hominis*, čl. 20. JÁN PAVOL II. *Dominicae cenae*, čl. 3. JÁN PAVOL II. *Dies Domini*, čl. 46 – 49. JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia*. BENEDIKT XVI. *Deus caritas est*, čl. 14. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 1385 – 1387, 1496, 2181. *Kódex kánonického práva*, kán. 1247; AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, III, q. 73, a. 3, ad 2.

¹³⁰ BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis*, čl. 79.

¹³¹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Apostolicam actuositatem*, čl. 4; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2600 – 2615, 2725 – 2751. AQUINAS, T. *Summa Theologiae*, II-II, q. 83, a. 6, ad 3.

¹³² JÁN PAVOL II. *Novo millennio ineunte*, čl. 32.

Kríž

Kristov pravý učeník, ktorý každý deň nesie kríž, svedčí a pripodobňuje sa svojmu Učiteľovi. Kríž je rozlišovacím znamením medzi pravými a falošnými kresťanmi. V kresťanskom živote nadobúda rozličné podoby (práca, choroba, duchovné trápenie, skúsenosť „temnej noci“, almužna, pôst, skutky telesného a duchovného milosrdenstva, obety, mučenie, svedectvo viery a mnohé iné). Všetky sa majú konať s Kristom a v jeho Duchu (porov. Lk 9,23; 14,27; Mt 10,38; 16,24; Mk 8,34; Jn 11,16; 12,24-25; 1Kor 1,17-24; Kol 1,24; 1Pt 2,21).¹³³ Ján Pavol II. zdôraznil v encyklike *Veritatis splendor*: „Mučeníci, a v širšom zmysle všetci svätí v Cirkvi, svojím výrečným a príťažlivým príkladom života prežiarého jasom mravnej pravdy osvetľujú každú epochu histórie, rozniecujúc jej zmysel pre mravnosť. Svojím jasným svedectvom o dobre stávajú sa živou výčitkou tým, čo kedykoľvek porušujú zákon (porov. Múd 2,12), a aj v našich časoch sú ozvenou slov proroka: „Beda tým, čo vravia zlému dobré a dobrému zlé, robia svetlo tmou a tmou svetlom, robia horké sladkým a sladké horkým!“ (Iz 5,20). Ak je mučenie vrcholom svedectva o mravnej pravde, ku ktorému sú povolani iba nemnohí, zároveň existuje aj svedectvo, na vydávanie ktorého sa majú pripravovať deň čo deň všetci veriaci i za cenu utrpení a ťažkých obetí. Lebo napriek rozmanitým ťažkostiam, ktoré môže vernosť prirodzenosti mravnému poriadku vyvolať aj za všeobecných okolností, je veriaci za pomoci modlitbami vyprosenej Božej milosti povolaný k neraz hrdinskej službe, pričom je podporovaný čnosťou mravnej sily“.¹³⁴

Benedikt XVI. v tejto súvislosti napísal: „Cirkev ani dnes nepozostáva len zo zlých rýb a z buriny. Božia Cirkev existuje aj dnes, a práve aj dnes je nástrojom, ktorým nás Boh zachraňuje. Je veľmi dôležité stavať proti diablovým klamstvám a polopravdám celú pravdu: Áno, existuje hriech v Cirkvi a zlo. Ale aj dnes existuje svätá Cirkev, ktorá je nezničiteľná. Aj dnes existuje mnoho pokorne veriacich, trpiacich a milujúcich ľudí, v ktorých sa nám ukazuje skutočný Boh, milujúci Boh. Boh má aj dnes svojich svedkov („martyres“) vo svete. My musíme len bdieť, aby sme ich videli a počuli. Slovo martýr je prevzaté z procesného práva. V procese proti diablu je Ježiš Kristus prvým a vlastným svedkom za Boha, prvým martýrom, ktorého odvtedy nasledovali nespočetní mučeníci. Dnešná Cirkev je viac ako kedykoľvek predtým Cirkvou martýrov a tak svedkom živého Boha. Keď sa s bdelým srdcom pozeráme a počúvame naokolo, môžeme dnes všade, práve aj medzi jednoduchými ľuďmi, ale predsa len aj na vysokých postoch Cirkvi, nájsť svedkov, ktorí svojím životom a utrpením ručia za Boha. Je to malátnosť srdca, že ich nechceme vnímať. K veľkým a podstatným úlohám nášho ohlasovania patrí, pokiaľ môžeme, vytváranie živých miest viery a predovšetkým ich nachádzanie a uznávanie. [...] Vidieť a nachádzať živú Cirkev je nádhernou úlohou, ktorá nás samých posilňuje a stále nanovo nám prináša radosť z viery.“¹³⁵

---

¹³³ DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Sacrosanctum concilium*, čl. 105, 109 – 110. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Presbyterorum ordinis*, čl. 12. DRUHÝ Vatikánsky koncil. *Ad gentes*, čl. 40. JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 90 – 94. JÁN PAVOL II. *Novo millennio ineunte*, čl. 25 – 27. FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 46. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, čl. 2015. *Kódex kánonického práva*, kán. 1249 – 1253. COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*, I, s. 89 – 114.

¹³⁴ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, čl. 93.

¹³⁵ BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu*, s. 60 – 61.

Záver

V tomto študijnom materiáli sme predložili základné prvky a ich významy, ktoré tvoria vedecký štatút morálnej teológie. Ako súčasť posvätnej vedy (lat. *scientia sacra*) morálna teológia skúma, čo a ako Boh „hovori“ (pokrstenému) človeku skrze jeho praktické konanie, preto v (morálnej) teológii podľa pápeža Františka „sa pri bádani a poznávaní neuplatňuje len úsilie rozumu, ako je to v exaktných vedách. Boha nemožno redukovať na predmet. On je subjekt, ktorý sa dáva poznať a zjavuje sa vo vzťahu medzi osobou a osobou.“¹³⁶ Z toho vyplýva, ako napísal Joseph Ratzinger (Benedikt XVI.) v *Úvode do kresťanstva* (1968): „Pravým kresťanom nie je stranícky súdruh z toho istého vyznania, ale ten, kto sa vďaka tomu, že je kresťanom, stal skutočne ľudským. Nie ten, kto sám otrocky zachováva systém noriem, ale ten, ktorý sa stal schopným jednoduchej ľudskej dobroty. Prirodzene, princíp lásky, ak má byť pravdivý, obsahuje vieru. Iba tak zostane tým, čím je. Lebo bez viery [...] sa z lásky stane svojmocný čin. Tak odstráni seba samu a stane sa samospravodlivosťou: Viera a láska sa vzájomne podmieňujú a vyžadujú. Rovnako možno povedať, že v princípe lásky je spoluprítomný princíp nádeje, ktorá tým, že prekračuje okamih a jeho izolovanosť, hľadá celok“¹³⁷

V tomto duchu napísal sv. Alfonz M. de' Liguori s odvolaním sa na iných učencov v *Praktickom sprievodcovi spovedníka* (1755), že „mnoho vynikajúcich teológov má hlboké špekulatívne vedomosti, ale mizivú znalosť morálnej teológie, ktorá [...] je najťažšia zo všetkých; a nenájde sa učenec, akokoľvek vzdelaný, ktorý by nenachádzal stále nejaké nové veci. [Preto] spovedník nemá nikdy zanedbávať štúdium morálnej teológie. [A tak] veľmi chybujú tí spovedníci, ktorí sa dajú úplne na štúdium scholastiky a potom nedokážu odlíšiť jedno zlo od druhého a [...] táto chyba privedie spovedníka spolu s kajúcnikom k večnému pádu“.¹³⁸ Neskôr vyznal sv. Alfonz v liste z roku 1762 svojmu vydavateľovi Gianbattistovi Remondinimu čosi podobné v kontexte diskusií ohľadom tzv. morálnych systémov: „Morálka je jeden chaos, ktorý nikdy nekončí. Ja naopak čítam stále a vždy nachádzam nové veci. Niektoré obchádzam, ale niektoré zvlášť dôležité znova zaznamenávam.“¹³⁹ Tieto veci, ktoré sv. Alfonz neprestajne objavoval, nie sú nič iné než rozličné spôsoby, ktorými vyžaruje (mravná) pravda v danom historicko-sociálnom kontexte. Túto pravdu nedokáže plne obsiahnuť žiadna historická forma filozofie či teológie. Môže ju iba neprestajne dosahovať a (nanovo) objavovať, pretože pochádza z tajomstva Trojjediného Boha.¹⁴⁰ Pán si ju nechcel nechať pre seba: Pravda sa stala človekom a prebýva medzi nami pre našu spásu (porov. Jn 1,14). Z tohto dôvodu prináleží (morálnemu) teológovi na základe povolania i poslania, aby ju nepretržite odhaľoval. Jej jas vyžaruje v každej dobe, osvecuje rozum

---

¹³⁶ FRANTIŠEK. *Lumen fidei*, čl. 36.

¹³⁷ RATZINGER, J./BENEDIKT XVI. *Úvod do kresťanstva* (orig. *Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis*, 1968, 2005), s. 215.

¹³⁸ De' LIGUORI, A. M. *Praktický sprievodca spovedníka*, čl. 17, s. 35.

¹³⁹ De' LIGUORI, A. M. *Lettere*, III, s. 144 – 145. Podľa: VEREECKE, L. *Da Guglielmo d'Ockham a Sant'Alfonso de Liguori. Saggi di storia della teologia morale moderna 1300 – 1787*, s. 59.

¹⁴⁰ JÁN PAVOL II. *Fides et ratio*, čl. 51.

a posilňuje slobodu človeka, aby sa ňou nechal viesť k pravému poznaniu a k dobrému (čnostnému) konaniu v láske.¹⁴¹

---

¹⁴¹ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*, preambula.

Literatúra

Sväté písmo Starého i Nového zákona. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1995.

Oficiálne dokumenty Katolíckej cirkvi

- BENEDIKT XVI. *Deus caritas est. Encyklika biskupom, kňazom a diakonom, zasväteným osobám a všetkým veriacim laikom o kresťanskej láske* (25. 12. 2005). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2006. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-deus-caritas-est-boh-je-laska>.
- BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis. Posynodálna apoštolská exhortácia o Eucharistii – prameni a vrchole života a poslania Cirkvi* (22. 2. 2007). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/documents/pdf/b16/sacr_caritatis.pdf.
- BENEDIKT XVI. *Spe slavi. Encyklika o kresťanskej nádeji* (30. 11. 2007). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-spe-salvi>.
- CONCIULIUM VATICANUM PRIMUM. *Pastor Aeternus. Constitutio dogmatica* (18. 7. 1870). In *Acta Sanctae Sedis*. vol. 6 (1870 – 1871), p. 40 – 47. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/archive/hist_councils/i-vatican-council/documents/vat-i_const_18700718_pastor-aeternus_la.html.
- CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. *Notificatio super scriptis Marciani Vidal*. In *Acta Apostolicae Sedis*. 2001, vol. 93, p. 545 – 555. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010515_vidal_it.html.
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. *Notificazione dottrinale sul libro Just Love. A Framework for Christian Sexual Ethics* (New York: Continuum, 2006) di Sr. Margaret A. Farley, R.S.M. (30. 3. 2012). Dostupné na internete: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20120330_nota-farley_it.html.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Ad gentes. Dekrét o misijnej činnosti Cirkvi* (7. 12. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/ad-gentes>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Apostolicam actuositatem. Dekrét o apoštoláte laikov* (18. 11. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/apostolicam-actuositatem>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Dei verbum. Dogmatická konštitúcia o Božom zjavení* (18. 11. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/dei-verbum>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Gaudium et spes. Pastoralná konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete* (7. 12. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Lumen gentium. Dogmatická konštitúcia o Cirkvi* (21. 11. 1964). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Optatam totius. Dekrét o kňazskej formácii* (28. 10. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/optatam-totius>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Perfectae caritatis. Dekrét o obnove rehoľného života*. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/perfectae-caritatis>.

- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Presbyterorum ordinis. Dekrét o účinkovaní a živote kňazov* (7. 12. 1965). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/presbyterorum-ordinis>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Sacrosanctum concilium. Konštitúcia o posvätnéj liturgii* (4. 12. 1963). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>.
- DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. *Unitatis redintegratio. Dekrét o ekumenizme* (21.11. 1964). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/unitatis-redintegratio>.
- FRANTIŠEK. *Amoris laetitia. Posynodálna apoštolská exhortácia biskupom, kňazom a diakonom, zasväteným osobám, kresťanským manželom a všetkým veriacim laikom o láske v rodine* (19. 3. 2016). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2016. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-exhortacia-amoris-laetitia>.
- FRANTIŠEK. *Gaudete et exsultate. Apoštolská exhortácia o povolání k svätosti v súčasnom svete* (19. 3. 2018). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2018. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-exhortacia-gaudete-et-exsultate>.
- FRANTIŠEK. *Lumen fidei. Encyklika biskupom, kňazom, diakonom, zasväteným osobám a všetkým veriacim laikom o viere* (29. 6. 2013). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2013. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-lumen-fidei>.
- FRANTIŠEK. *Veritatis gaudium. Apoštolská konštitúcia o univerzitách a cirkevných fakultách* (8. 12. 2017). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2018. Dostupné na internete: [m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-konstitucia-veritatis-gaudium](https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-konstitucia-veritatis-gaudium).
- JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem. Apoštolský list „motu proprio“, ktorým sa dopĺňajú niektoré normy Kódexu kánonického práva a Kódexu kánonov východných cirkví* (18. 5. 1998). Trnava: Spolok svätého Vojtecha 1999.
- JÁN PAVOL II. *Nuovo millennio ineunte. Apoštolský list biskupom, kňazom a všetkým veriacim na konci Veľkého jubilea roku 2000* (6. 1. 2001). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 2001. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/novo-millennio-ineunte>.
- JÁN PAVOL II. *Dies Domini. Apoštolský list biskupom, duchovenstvu a veriacim o svätení nedele* (31. 5. 1999). Bratislava: Don Bosco, 1999. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dies-domini>.
- JÁN PAVOL II. *Dives in misericordia. Encyklika biskupom, kňazom a veriacim celej Katolíckej Cirkvi o Božom milosrdenstve* (30. 12. 1980). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 1993. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dives-in-misericordia>.
- JÁN PAVOL II. *Dominicae cenae. List všetkým biskupom Cirkvi o eucharistickom tajomstve a kulte* (24. 2 1980). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dominicae-cenae>.
- JÁN PAVOL II. *Dominum et Vivificantem. Encyklika o Duchu Svätom v živote Cirkvi a sveta* (18. 5. 1986). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 1994. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/dominum-et-vivificantem>.

- JÁN PAVOL II. *Ecclesia de Eucharistia*. Encyklika biskupom, kňazom a diakonom, zasväteným osobám a všetkým veriacim laikom o Eucharistii a jej vzťahu k Cirkvi (17. 4. 2003). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2003. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ecclesia-de-eucharistia>.
- JÁN PAVOL II. *Evangelium vitae*. Encyklika biskupom, kňazom a diakonom, rehoľníkom a rehoľníckam, veriacim laikom a všetkým ľuďom dobrej vôle o hodnote a nenarušiteľnosti ľudského života (25. 3. 1995). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 1995. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/evangelium-vitae>.
- JÁN PAVOL II. *Familiaris consortio*. Apoštolská exhortácia o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete (22. 11. 1981). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 1993. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/familiaris-consortio>.
- JÁN PAVOL II. *Fides et ratio*. Encyklika biskupom Katolíckej cirkvi o vzťahoch medzi vierou a rozumom (14. 9. 1998). Bratislava: Don Bosco, 1998. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/fides-et-ratio>.
- JÁN PAVOL II. *Christifideles laici*. Apoštolská exhortácia biskupom, kňazom a diakonom, rehoľníkom, všetkým laikom, o povolání a poslaní laikov v Cirkvi a vo svete (30. 12. 1988). Bratislava: LÚČ, 1990. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/christifideles-laici>.
- JÁN PAVOL II. *Pastores dabo vobis*. Posynodálna apoštolská exhortácia biskupom, duchovenstvu a veriacim o formácii kňazov v dnešnom svete (25. 3. 1992). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha, 1994. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/pastores-dabo-vobis>.
- JÁN PAVOL II. *Reconciliatio et paenitentia*. Apoštolská posynodálna exhortácia episkopátu, duchovenstvu a veriacim o zmierení a pokání v poslaní Cirkvi dnes (2. 12. 1984). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/reconciliatio-et-paenitentia>.
- JÁN PAVOL II. *Redemptor hominis*. Encyklika, ktorou sa na začiatku svojho pontifikátu obracia na ctihodných bratov v biskupskej službe, na kňazov a na rehoľné rodiny, na synov a dcéry Cirkvi a na všetkých ľudí dobrej vôle (4. 3. 1979). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/redemptor-hominis>.
- JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*. Encyklika všetkým biskupom Katolíckej cirkvi o základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti (6. 8. 1993). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1994. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/veritatis-splendor>.
- JÁN XXIII. *Mater et Magistra*. Encyklika o novšom vývoji sociálnej vedy vo svetle kresťanského učenia (15. 5. 1961). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1997. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/mater-et-m>.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi* (15. 8. 1997). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998. Dostupné na internete: <https://dkc.kbs.sk/dkc.php?frames=1&in=KKC>.
- KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU. *Aplikačné normy na verné zachovávanie apoštolskej konštitúcie Veritatis gaudium* (2018). Dostupné na internete: [m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-konstitucia-veritatis-gaudium](https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-konstitucia-veritatis-gaudium).

- Kódex kánonického práva* (25. 1. 1983). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2001. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/pdf/CIC/CIC2019.pdf>.
- Kódex kánonov východných cirkví* (18. 10. 1990). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/kodex-kanonickeho-prava/c/cceo>.
- LEO XIII. *Aeterni Patris. Epistola Encyclica* (4. 8. 1879). In *Acta Sanctae Sedis*. 1879, vol. 12, p. 97 – 115. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/content/leo-xiii/la/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_04081879_aeterni-patris.html.
- PAVOL VI. *Humanae vitae: Encyklika o správnom spôsobe regulovania pôrodnosti* (25. 7. 1968). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/humanae-vitae>.
- PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka. Biblické korene kresťanskej činnosti* (11. 5. 2008). In BISKUPSKÁ SYNODA. *Posolstvo Božiemu ľudu na záver Biskupskej synody o Božom slove*. PÁPEŽSKÁ BIBLICKÁ KOMISIA. *Biblia a morálka*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2009.
- PÁPEŽSKÁ RADA PRE KULTÚRU. *Kde je tvoj Boh? Kresťanská viera pred výzvou náboženskej ľahostajnosti* (2005). Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2005. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/kde-je-tvoj-boh>.
- PIUS X. *Motu proprio pro Italia et insulis adiacentibus de studio doctrinae S. Thomae Aquinatis in scholis catholicis promovendo* (29. 6. 1914). In *Acta Apostolicae Sedis*. 1914, vol. 6, n. 10, p. 336 – 341. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/archive/aas/documents/AAS-06-1914-ocr.pdf>.
- PIUS X. *Pascendi dominici gregis. Litterae encyclicae de modernistarum doctrinis* (8. 9. 1907). In *Acta Apostolicae Sedis*. 1907, vol. 40, p. 593 – 650. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/content/pius-x/la/encyclicals/documents/hf_p-x_enc_19070908_pascendi-dominici-gregis.html.
- PIUS XI. *Casti connubii. Litterae encyclicae de matrimonio christiano spectatis praesentibus familiae et societatis condicionibus, necessitatibus, erroribus, vitiis* (31. 12. 1930). In *Acta Apostolicae Sedis*. 1930, vol. 22, n. 13, p. 539 – 592. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/content/pius-xi/la/encyclicals/documents/hf_p-xi_enc_19301231_casti-connubii.html.
- PIUS XI. *Quadragesimo anno. Encyklika o obnovení spoločenského poriadku podľa evanjelia pri príležitosti štyridsiateho výročia encykliky Rerum Novarum* (15. 5. 1931). Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/quadragesimo-anno>.
- PIUS XII. *Humani generis. Litterae encyclicae de nunnulis falsis opinionibus, quae catholicae doctrinae fundamenta subruere minantur* (12. 8. 1950). In *Acta Apostolicae Sedis*. 1950, vol. 42, n. 11, p. 561 – 578. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/content/pius-xii/la/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_12081950_humani-generis.html.
- SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. *Declaratio de duobus operibus Professoris Ioannis Küng* (15. 2. 1975). In *Acta Apostolicae Sedis*. 1975, vol. 67, p. 203 – 204. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19750215_libri-kung_lt.html.
- SACRA CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. *Declaratio de quibusdam capitibus doctrinae theologicae Professoris Ioannis Küng* (15. 12. 1979). In: *Acta Apostolicae Sedis*. 1980, vol. 72, p. 90 – 92. Dostupné na internete:

https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19791215_christi-ecclesia_lt.html.

Vyznanie viery a prisaha vernosti pri prijímaní úradu, ktorý sa má vykonávať v mene Cirkvi (1. 3. 1989). In JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem. Apoštolsky list „motu proprio“, ktorým sa dopĺňajú niektoré normy Kódexu kánonického práva a Kódexu kánonov východných cirkví* (18. 5. 1998). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha 1999, s. 11 – 15.

Príručky

ARISTOTELES. *Nikomachova etika*. Praha: Jan Laichter, 1937.

ABBÀ, G. *Costituzione epistemica della filosofia morale*. Roma: Libreria Ateneo Salesiano, 2009.

ABBÀ, G. *Felicità, vita buona e virtù. Saggio di filosofia morale*. Seconda edizione ampliata. Roma: Libreria Ateneo Salesiano, 1995.

ABBÀ, G. *Le virtù per la felicità*. Roma: Libreria Ateneo Salesiano, 2018.

ABBÀ, G. *Lex et virtus. Studi sull'evoluzione della dottrina morale di san Tommaso d'Aquino*. Roma: Libreria Ateneo Salesiano, 1983.

ABBÀ, G. *Quale impostazione per la filosofia morale?* Roma: Libreria Ateneo Salesiano, 1996.

AKVINSKÝ, T. *Otázky o ctnostech*. I. *O ctnostech obecně* (orig. *Quaestiones disputatae de virtutibus*, q. 1). MACHULA, T. ed. Praha: Krystal OP, 2012.

AQUINAS, T. *Summa Theologiae*. Dostupné na internete: <https://www.corpusthomicum.org/iopera.html>; summa.op.cz/sth.php.

AUGUSTINUS, A. *De beata vita*. Dostupné na internete: www.augustinus.it/latino/felicit/index2.htm.

AUGUSTINUS, A. *De moribus Ecclesiae catholicae et de moribus Manichaeorum Libri Duo*. Dostupné na internete: <http://www.augustinus.it/latino/costumi/index2.htm>.

AUGUSTINUS, A. *De Sermone Domini in Monte Libri Duo*. Dostupné na internete: <http://www.augustinus.it/latino/montagna/index2.htm>.

BENEDIKT XVI. *Návrat k Bohu. Hriech zneužívania v Cirkvi* (orig. *Ja, es gibt Sünde in der Kirche. Zum Missbrauchsskandal in der katholischen Kirche*, 2019). Bratislava: LÚČ, 2020. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/ostatne-dokumenty/c/cirkev-a-skandal-sexualneho-zneuzivania>.

BERGER, K. S. *Lo sviluppo della persona* (orig. *The Developing Person Through the Life Span*. Broadway: Worth Publishers, 1983, 1988, 1994). Bologna: Zanichelli, 1996.

BERKMAN, J, CARTWRIGHT, M. eds. *The Hauerwas Reader*. Durknam – London: Duke University Press, 2001.

CABASILAS, N. *La vita in Cristo*. Città Nuova, 1994.

COLOM, E., RODRÍGUEZ-LUÑO, A. *Scelti in Cristo per essere santi*. I. *Morale Fondamentale*. Roma: Edizioni Santa Croce, 2016.

De' LIGUORI, A. M. *Pratica di amar Gesù Cristo* (1768). Cinisello Balsamo: Edizioni Paoline, 1986.

De' LIGUORI, A. M. *Praktický sprievodca spovedníka. Aby dobre vykonával svoju službu* (orig. *Pratica del confessore per ben praticare il suo ministero*, 1755). Bratislava: Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2012.

GÄDE, G. *Cristo nelle religioni. La fede cristiana e la verità delle religioni*. Roma: Borla, 2004.

GÜNTHÖR, A. *Morálna teológia*. I/a. *Všeobecná morálna teológia* (orig. *Chiamata e risposta. Una nuova teologia morale*. I. *Morale generale*, 1979). Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1987.

- HUTCHESON, F. *Philosophiae Moralis Institutio Compendiaria* (1742) with *A Short Introduction to Moral philosophy*. TURCO, L. ed. Indianapolis: Liberty Fund, 2007.
- HUTCHESON, F. *System of Moral Philosophy in Three Books*. London: A. Millar, 1755. Volume I (Book I). HUTCHESON, F. *System of Moral Philosophy in Three Books*. London: A. Millar, 1755. Volume II (Books II and III). Dostupné na internete: <https://archive.org/details/systemmoralphiloo1hutc/mode/2up>; <https://archive.org/details/systemmoralphiloo2hutc/mode/2up>.
- CHENU, M.-D. *Tomáš Akvinský*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2000.
- KÜNG, H. *Perchè un'etica mondiale? Religione ed etica in tempi di globalizzazione* (orig. *Wozu Weltethos? Religion und Ethik in Zeiten der Globalisierung*, 2002). Intervista con Jürgen Hoeren. Brescia: Queriniana, 2004.
- JUDÁK, V., ČEKOVSÁ, E. *Prehľadné cirkevné dejiny*. Bratislava: LÚČ, 1996.
- MAJORANO, S. *Byť Cirkvou pre najbiednejších* (orig. *Essere Chiesa con gli abbandonati*, 1997). Bratislava: Charis, 2004.
- MELINA, L., NORIEGA, J., PÉREZ-SOBA, J. J. *Camminare nella Luce dell'Amore. I fondamenti della morale cristiana*. Siena: Cantagalli, 2008.
- NIEBUHR, H. R. *Radical Monotheism and Western Culture*. New York: Harper and Row, 1960. Dostupné na internete: <http://media.sabda.org/alkitab-2/Religion-Online.org%20Books/Niebuhr,%20H.%20Richard%20-%20Radical%20Monotheism%20and%20Western%20Culture.pdf>.
- NIEBUHR, H. R. *The Responsible Self. An Essay in Christian Moral Philosophy*. New York: Harper and Row, 1963.
- RATZINGER, J./BENEDIKT XVI. *Ježiš Nazaretský. I. Od krstu v Jordáne po Premenenie*. Trnava: Dobrá kniha, 2007.
- RATZINGER, J./BENEDIKT XVI. *Úvod do kresťanstva. Prednášky o Apoštolskom vyznaní viery* (orig. *Einführung in das Christentum. Vorlesungen über das Apostolische Glaubensbekenntnis*, 1968, 2005). Trnava: Dobrá kniha, 2007.
- SCHÜLLER, B. *La fondazione dei giudizi morali. Tipi di argomentazione etica in teologia morale* (orig. *Die Begründung sittlicher Urteile. Typen etischer Argumentation in der Moraltheologie*, 1973, 1983). Cinisello Balsamo: San Paolo, 1997.
- TATARKIEWICZ, W. *O šťastí* (orig. *O szczęściu*, 1939, 1947). Bratislava: Smena, 1973.
- TONDRA, F. *Morálna teológia. I Princípy*. Spišské Podhradie: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka Spišská Kapitula, 1994.
- VEREECKE, L. *Da Guglielmo d'Ockham a Sant'Alfonso de Liguori. Saggi di storia della teologia morale moderna 1300 – 1787*. Cinisello Balsamo: San Paolo Edizioni, 1990.

Články

- FERNÁNDEZ, V. M. El sentido del carácter sacramental y la necesidad de la confirmación. In *Teología*. 2005, vol. 42, no. 86, p. 27 – 42. Dostupné na internete: <https://repositorio.uca.edu.ar/bitstream/123456789/7849/1/sentido-caracter-sacramental-necesidad-fernandez.pdf>.
- FERNÁNDEZ, V. M. La dimensión trinitaria de la moral. II. Profundización del aspecto ético a la luz de 'Deus caritas est'. In *Teología*. 2006, vol. 43, no. 89, p. 133 – 163. Dostupné na internete: <https://repositorio.uca.edu.ar/bitstream/123456789/7796/1/dimension-trinitaria-moral-etico-fernandez.pdf>.
- KÜNG, H. *Lo Spirito Santo e gli errori dei Papi*. In *Le Monde* (28. 8. 1968). Podľa: VARAIA, V. ed. *Dossier sulla Humane vitae*. Torino: Gribaudi, 1969, s. 98 – 100.

- MAGISTER, S. "Amoris laetitia" ha un autore ombra. Si chiama Víctor Manuel Fernández. In *Espresso* (25.5.2016). Dostupné na internete: Chiesa.espresso.repubblica.it/articolo/1351303.html.
- RATZINGER, J. Pravda a sloboda. In: *Impulz*. 2005, roč.1, č. 2 (orig. *Communio*). Dostupné na internete: www.impulzrevue.sk/article.php?24.
- RATZINGER, J. *Vedecká poznámka, vysvetľujúca záverečnú formulu Vyznania viery* (29. 6. 1998). In JÁN PAVOL II. *Ad tuendam fidem. Apoštolsky list „motu proprio“, ktorým sa doplňajú niektoré normy Kódexu kánonického práva a Kódexu kánonov východných cirkví* (18. 5. 1998). Trnava: Spolok Svätého Vojtecha 1999, s. 15 – 29.

Prílohy

Magistérium

Vyznanie viery	Prvý odsek	Druhý odsek	Tretí odsek
KKP	kán. 750 § 1	kán. 750 § 2	kán. 752
KKVC	kán. 598 § 1	kán. 598 § 2	kán. 599
Subjekt	Rímsky veľkňaz, kolégium biskupov zhromaždených na ekumenickom koncile, riadne a univerzálne magistérium (biskupi kdekoľvek na svete v spoločenstve s pápežom)	Rímsky veľkňaz, kolégium biskupov zhromaždených na ekumenickom koncile, riadne a univerzálne magistérium (biskupi kdekoľvek na svete v spoločenstve s pápežom)	Rímsky veľkňaz, biskupi samostatne kdekoľvek na svete v spoločenstve s pápežom
Druh pravdy viery a mravov	jeden poklad viery: napísané a podávané Božie slovo (Nadprirodzené zjavenie)	pravdy (definície) nevyhnutne spojené s Božím zjavením historickým alebo logickým putom	ponaučenia o viere a mravoch podávané ako pravé alebo aspoň isté
Spôsob vyhlásenia	<i>definitívny úkon</i> – „ex cathedra“ (Rímsky veľkňaz), zásah ekumenického koncilu; <i>nie definitívny úkon</i> (riadne a univerzálne magistérium)	<i>definitívny úkon</i> – „ex cathedra“ (Rímsky veľkňaz), zásah ekumenického koncilu; <i>nie definitívny úkon</i> (riadne a univerzálne magistérium)	<i>ani definitívny, ani nie definitívny úkon</i> - bez úmyslu vyhlásiť náuku s konečnou platnosťou slávnostným ani riadnym a univerzálnym magistériom
Charizma neomylnosti	neomylné magistérium	neomylné magistérium (zvláštna asistencia Ducha Svätého)	autentické (nie neomylné) magistérium
Súhlas	božská a katolícka (teologálna) <i>viera</i> , ktorej pravdy treba veriť	pevná a neochvejná <i>viera</i> , ktorej sa treba definitívne pridržať	ochotná/nábožná poslušnosť rozumu a vôle s rôznou intenzitou primknutia
Predkladanie/povaha náuky	definitívne	definitívne	nie definitívne
Vedecká poznámka	čl. 5, 8-9, 11	čl. 6-9, 11	čl. 10-11

Vlitate čnosti I

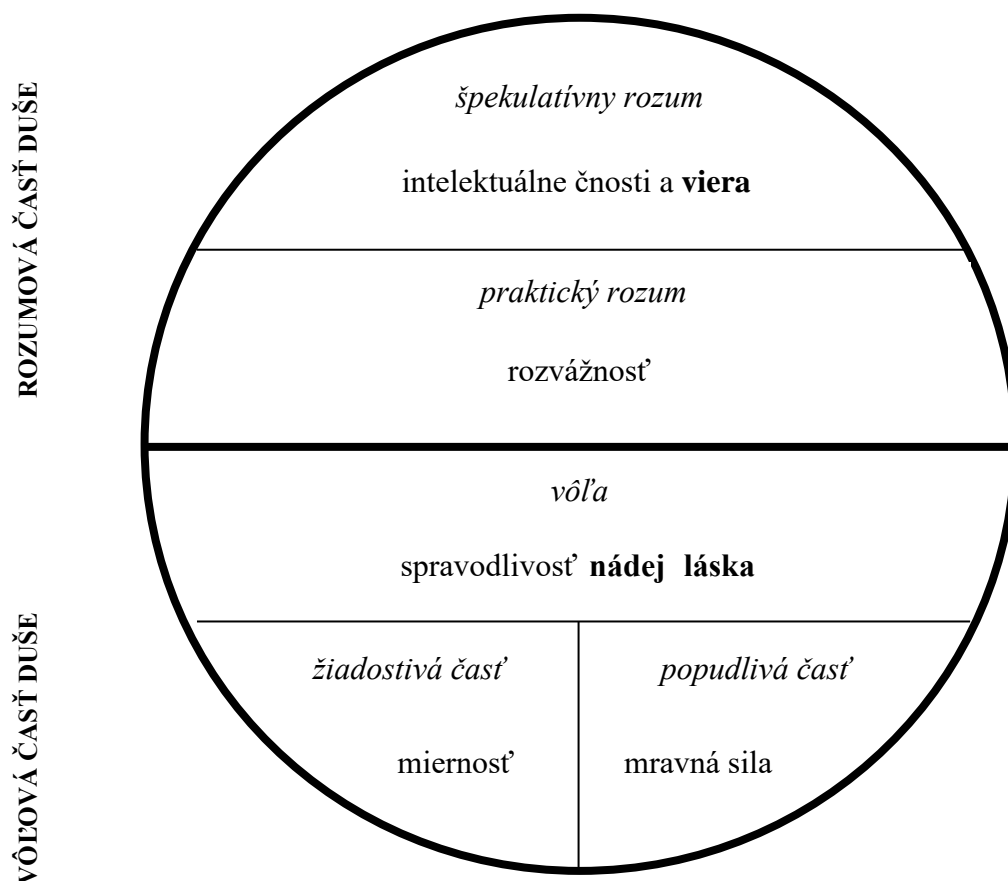
Mravné čnosti

	Rozvážnosť	Spravodlivosť	Miernosť	Mravná sila
Materiálny predmet	ľudský skutok	ľudský skutok	ľudský skutok	ľudský skutok
Formálny predmet	správnosť užitočné dobro prostriedok	dať každému, čo mu patrí čestné dobro	potešujúce dobro	dobro pri ťažkostiach
Integrujúce časti	pamäť intelekt učenlivosť bystrosť rozvažovanie predvídavosť obozretnosť opatrnosť	činiť dobro a vyhýbať sa zlu	hanblivosť čestnosť	veľkodušnosť znamenitosť
Subjektívne časti	vláduca ekonomická vojenská a ďalšie	zákonná podielna výmenná	striednosť čistota	<i>podľa subjektívnych a objektívnych okolností</i>
Potencionálne časti	eubúlia sinéisis gnome	zbožnosť úcta poslušnosť vernosť	zdržanlivosť zhovievavosť pokora skromnosť	trpezlivosť vytrvalosť stálosť
Účinná príčina	dar rady	dar nábožnosti	dar bážne Božej	dar sily
Cieľ (Ovocie)	blahoslavení milosrdní	blahoslavení tichí a mierni	blahoslavení plačúci	blahoslavení hladní a smädní po spravodlivosti a prenasledovaní pre ňu

Božské čnosti

	Viera	Nádej	Láska
Materiálny predmet	Boh a pravdy	Boh a prisľúbenia	Boh ako Dobro
Formálny predmet	Zjavenie	Zjavenie	Zjavenie
Účinná príčina	dar rozumu	dar poznania	dar múdrosti
Cieľ (ovocie)	blahoslavení čistého srdca	blahoslavení chudobní v duchu	blahoslavení pokojamilovní

Vlitate čnosti II

Úlohou čnosti je dávať dokonalosť nejakej schopnosti. Ak sa totiž o čnosti hovorí všeobecne ako o kvalite duše, potom možno očakávať, že konkrétnym duchovným schopnostiam budú zodpovedať určité konkrétne zdokonaľujúce *habity* (čnosti). Tomáš Akvinský rozdeľuje dušu človeka na dve časti – na rozumovú a vôľovú. V rozumovej časti rozlišuje špekulatívny a praktický rozum, pričom špekulatívny rozum je subjektom intelektuálnych čností a božskej čnosti viery, a praktický rozum je subjektom mravnej čnosti rozvážnosti. Vo vôľovej časti duše rozlišuje rozumovú snaživosť (lat. *appetitus rationalis*) a nižšiu snaživosť, teda žiadostivosť a popudlivosť (lat. *appetitus concupiscibilis et irascibilis*). Vôľa je subjektom mravnej čnosti spravodlivosti a božských čností nádeje a lásky. Žiadostivá časť duše je subjektom mravnej čnosti miernosti a popudlivá časť duše je subjektom čnosti mravnej sily. Na to, aby sa nejaká čnosť naplnila, je potrebná činnosť rozumu. Naplnenie čnosti spočíva v tom, že čnosti nižšej časti duše sú riadené čnosťami vo vyšších častiach duše. Preto je zjavné, že rozum, ktorý je najvyšší, riadi naplnenie všetkých čností.¹⁴²

¹⁴² AKVINSKÝ, A. *Otázky o ctnostech*. I. *O ctnostech obecně*, s. 131 – 132 (Quaestiones disputatae de virtutibus, q. 1, a. 8, respondeo).

Michal Vivoda

Uvedenie do morálnej teológie

Vydala Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského
v Bratislave

Za obsahovú a jazykovú stránku publikácie zodpovedá autor. Všetky práva vyhradené.

Rozsah: 68 strán, 4,99 AH, prvé vydanie

ISBN 978-80-88696-82-7

